İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ ★ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

DİYALOG TABANLI YARIŞMALARA YENİ BİR MODEL ÖNERİSİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Görkem Rabia KANAT

Mimarlık Anabilim Dalı

Mimari Tasarım Programı

OCAK 2014

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ ★ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

DİYALOG TABANLI YARIŞMALARA YENİ BİR MODEL ÖNERİSİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Görkem Rabia KANAT
(502101077)

Mimarlık Anabilim Dalı

Mimari Tasarım Programı

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Hüseyin KAHVECİOĞLU

OCAK 2014

İTÜ, Fen Bilimleri Enstitüsü'nün 502101077 numaralı Yüksek Lisans / Doktora Öğrencisi **Görkem Rabia KANAT**, ilgili yönetmeliklerin belirlediği gerekli tüm şartları yerine getirdikten sonra hazırladığı **"DİYALOG TABANLI YARIŞMALARA YENİ BİR MODEL ÖNERİSİ"** başlıklı tezini aşağıda imzaları olan jüri önünde başarı ile sunmuştur.

Tez Danışmanı :	**Doç. Dr. Hüseyin KAHVECİOĞLU** İstanbul Teknik Üniversitesi	.....
Jüri Üyeleri :	**Doç. Dr. Nurbin PAKER** İstanbul Teknik Üniversitesi	.....
	Doç. Dr. Feride ÖNAL Yıldız Teknik Üniversitesi	.....

Teslim Tarihi : **16 Aralık 2013**
Savunma Tarihi : **21 Ocak 2014**

Eşime, aileme ve arkadaşlarıma,

ÖNSÖZ

Hayatım boyunca sevgilerini ve desteklerini esirgemeyen, beni yüreklendiren ve cesaret veren annem Sibel Kanat, babam Turgay Kanat ve kardeşim Ece Kanat'a;. kardeşliğe dönüşen arkadaşlığımızda paylaşım ve destekleri için Çiğdem Çoban, Melike Atıcı, Perinur Tuğral, Ezgi Arslan, Hande Çöplü, Pınar Ünal ve Derya Dinçel'e; meslek hayatıma yön veren ve tezimin konusunu oluşturan yarışmalarla tanışmamı sağlayan Kerem Çınar ve Orkun Özüer'e sonsuz teşekkürlerimi sunarım. Eşim ve meslektaşım Hakan Evkaya'ya manevi desteği ve yardımlarından dolayı en özel teşekkürü bir borç bilirim.

Yüksek lisans dönemim boyunca sabrını, desteğini, katkılarını esirgemeyen Doç. Dr. Hüseyin Kahvecioğlu'na ve lisans eğitimimi tamamladığım Orta Doğu Teknik Üniversitesi'ndeki değerli hocalarıma ayrıca teşekkür eder, saygılarımı sunarım.

Aralık 2013

Görkem Rabia Kanat
(Mimar)

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ÖNSÖZ ..... **vii**
İÇİNDEKİLER ..... **ix**
KISALTMALAR ..... **xi**
ÇİZELGE LİSTESİ ..... **xiii**
ŞEKİL LİSTESİ ..... **xv**
ÖZET ..... **xvii**
SUMMARY ..... **xix**
1. GİRİŞ **1**
1.1 Tezin Amacı ve Kapsamı 1
1.2 Tezin Kurgusu 3
2. MİMARİ PROJE YARIŞMALARI **5**
2.1 Yarışmaların Kısa Tarihçesi 5
2.1.1 Modern yarışmaların oluşumu 8
2.1.2 Türkiye'de yarışmaların doğuşu 14
2.2 Yarışma Türleri 21
2.3 Fransa ve Almanya'da Yarışmalar 25
3. ANALİZ **31**
3.1 Farklı Disiplinlerde Yarışma 31
3.2 Mimari Proje Yarışmalarının Tasarımının Arkasındaki Üç Kaygı 36
3.2.1Yaratıcılık ve nitelik gereksinimi 37
3.2.2 Savurganlık 40
3.2.3 Adalet 50
3.3 Diyalog Tabanlı Yarışma (DTY) 57
4. SONUÇ VE ÖNERİLER **61**
4.1 Yeni Bir Yarışma Modeli 62
4.2 Sonuç 70
KAYNAKLAR **73**
ÖZGEÇMİŞ **77**

KISALTMALAR

AB : Avrupa Birliği
ACE : Architects' Council of Europe
DAC : Dialog Based Architectural Competitions
DTY : Diyalog Tabanlı Yarışma
IBA : The International Baüstellung Berlin
MIQCP : Mission Interministerielle pour la Qualite des Constructions Publiques
RIBA : Royal Instıtute of Architecture

ÇİZELGE LİSTESİ

Sayfa

Çizelge 3.1 : Ödül miktarına göre yarışmacılardan istenilenler (Forlati, 2012) 46
Çizelge 3.2 : Ödül miktarına göre yarışmacılardan istenilenler (Türkiye) (URL-13) (URL-14) 47
Çizelge 4.1 : Öneri model basamakları 63
Çizelge 4.2 : Program modelinin karma listesi (Nasar, 1999) 64
Çizelge 4.3 : Değerlendirme süreci basamakları 67
Çizelge 4.4 : Öneri model süreç tablosu 69

ŞEKİL LİSTESİ

Sayfa

Şekil 2.1 : Santa Maria Del Fiore bronx kapısı(Lipstadt, 1989). 6
Şekil 2.2 : Santa Maria Del Fiore Kathedrali (URL-1) 6
Şekil 2.3 : Louvre doğu kanadı (URL-2). 7
Şekil 2.4 : Devrimin ikinci yılında açılan bir yarışmanın kazananlarını bildiren afiş (Lipstadt, 1989) ……..…9
Şekil 2.5 : Ecole des Beaux-Arts'da yarışma projesi teslimi (Lipstadt, 1989). 13
Şekil 2.6 Türkiye'de 1930-2007 yılları arasında açılan 672 yarışmanın tür olarak dağılımı ve 64-2004 arası öğrenci yarışması tür olarak dağılımı(Başbuğ, 2007) 19
Şekil 2.7 : Türkiye'de 1930-2007 yılları arasında yapı yarışmaları dağılımı (Başbuğ, 2007). 20
Şekil 2.8 : Avrupa'da 2009 yılında açık ve sınırlı yarışma dağılımı (Pendl, 2012). . 22
Şekil 2.9 : Vietnam Anıtı, Washigton D.C.(URL-4). 24
Şekil 2.10 :Pompidou Center (URL-5) 25
Şekil 2.11 :Paris Opera Binası (URL-6) 27
Şekil 2.12 :Münih Olimpiyat Stadı (URL-7) 28
Şekil 2.13 :Leipzig Kütüphanesi maketi (URL-8) 29
Şekil 2.14:Leipzig Kütüphanesi (URL-9) 30
Şekil 3.1 : Casa Da Musica(URL-12) 44
Şekil 3.2 : Ödül miktarına göre yarışma dağılımları (Forlati, 2012) 45
Şekil 3.3 : Hellinikon Metropolitan Park ve Kadıköy Meydanı Haydarpaşa Harem Yakın Çevresi Yarışmaları birincilik ödülü alan projeler (URL-15) (URL-16) 48
Şekil 3.4 : Kurbağalıdere Görünüm (URL-14) 53

DİYALOG TABANLI YARIŞMALARA YENİ BİR MODEL ÖNERİSİ

ÖZET

Tarihi Milattan öncesine dayanan mimari proje yarışmaları zaman içinde evrimleşerek bugünkü haline ulaşmıştır. Tarihte önemli ve anıtsal yapıların elde edilmesinde kullanılan yöntem günümüzde özellikle Avrupa'da her türlü kamusal yapının üretilmesi için bir araç haline gelmiş olsa da Türkiye'de devlet üzerinde ikna sürecini tamamlayabilmiş değildir. Yarışmalarla Cumhuriyetin ilanıyla tanışan Türkiye daha oluşmamış bir özel sektör nedeniyle yarışma kurallarını sadece devlet yapıları üzerinden tanımlayabilmiştir. Bu durumun yıllar boyunca değişmeyişi mimari proje yarışmalarının sayıca yetersiz kalmasına neden olmuştur. Özel sektörün süreci denetleyememe ve sürecin dışında kalma, sürecin uzunluğu, mimara karar verememe gibi nedenlerle yarışma tercih etmemesi asında kabul edilebilir gerekçelerdir.

Özellikle mimarların büyük çabaları sonucu başlayan yarışma serüveni yarışma sayısının yetersizliği ve artan mimar sayısı ile bir çıkmaza girmektedir. Yılda ortalama açılan açık yarışma sayısı 10'u geçmezken katılımcı sayıları 100'ü aşkın olmaktadır. Bu durum ödül grubu dışında kalan katılımcıların harcadıkları zaman, efor ve paranın geri dönüşümsüz olarak yok olduğu anlamına gelmektedir. Mimari proje yarışmalarının temel gereklilikleri arasında sayılan yaratıcılık ve nitelik gereksinimi, birçok çözümün aynı anda karşılaştırılması anlamına gelmektedir. Fakat bir noktadan sonra bu gereksinim savurganlık derecesine geçmektedir. Mimarın bu denli bir kaybı karşılayabilmesi pek mümkün görünmemektedir. Fransa ve Almanya'da 80'lerden beri süre gelen bazı kanunlar ile tüm kamu yapılarının yarışma ile elde edilmesi zorunluluğuna ek olarak bu yarışmaların davetli yarışma usulü ile yapılması açık yarışmaların neden olduğu kaybı hafifletmektedir. Fakat aynı ülkelerin yarışma tutumları genç mimarların meslek hayatlarının başında önlerinde bir engel olmaktadır. Davetli katılımcı listesine girebilmek için önceden benzer bir projenin uygulanmış olma zorunluluğu özellikle Fransa'da genç mimarların yarışma kurumundan uzaklaşması anlamına gelmektedir. Almanya'da ise önceden belli olan katılımcı listesinin yanında kura yöntemiyle daha genç ekiplerden oluşan birkaç isim eklenmektedir. Her iki ülkede de genç yeteneklerin keşfi için açık yarışmalar düzenlensede sayı olarak oldukça azdır. Davetli yarışmalarda katılım 5 ya da 6 ekiple sınırlı olduğu için yarışma süresince harcanan efor, zaman ve para oldukça azalmaktadır. Çoğu zaman katılımcı ekiplere kavramsal tasarım ücreti ödenmektedir. Aynı zamanda bu yarışmaların sonunda projenin uygulanma olasılığı açık yarışmalara oranla oldukça fazladır.

Davetli yarışmaların yukarıda bahsi geçen para, zaman ve efor kaybını minimize ettiği bir gerçek olsa da bu yarışmalara katılımın belli bir grup mimara açık olması haksız rekabete yol açmaktadır. Tecrübesi daha az mimarı baştan saf dışı bırakmak yarışma mantığına aykırı olarak tasarım odaklı değil mimar odaklı bir seçime dönüşmektedir.

Hazırlanan bu tez mimari proje yarışmalarının içinde barındırdığı çelişkili durumlara cevaben yeni bir yarışma modeli önermektedir. Öneri model, zaman, efor ve para kaybını minimize eden davetli yarışmaları genç mimarların katılımına açmaktadır. Bu süreci denetleyecek yasal bir organın gerekliliği üzerine Mimarlar Odası'nın bir yarışma danışmanlığı biriminin oluşturulması gündeme getirilmektedir. Avrupa ve Amerika'da özel danışmanlık firmaları süreci uygularken Türkiye şartlarında Mimarlar Odası'nın süreç üzerinde daha fazla tecrübe sahibi olması nedeniyle özel firma ihtiyacı duyulmamaktadır. Oluşturulan birimin yarışma sürecinin başından sonuna kadar denetleyici ve düzenleyici bir işlevinin olması, bunun yanında havuz sistemi ile kura yöntemini baz alan önseçim sürecini yönetmesi öngörülmektedir. Genç mimarları da kapsayan davetli yarışmalar olağan yığılmaları engellemektedir fakat yarışma sayısında bir artış olmadığı taktirde çoğunluğun yarışma dışı kalmasına neden olacaktır. Bu noktada Kuzey Avrupa ülkelerinde ugulanmaya başlanan DTY (diyalog tabanlı mimari yarışmalar) bir yandan işverene sürece dahil olma imkanı sağlarken diğer yandan mimara yön göstererek doğru yolda ilerlemesini ve yine para, zaman ve efor kaybını azaltmayı sağlamaktadır. Diyalog Tabanlı Mimari Yarışmalar önceden organize edilmiş oturumlarda katılımcı mimarları, işvereni ve jüriyi bir araya getirip proje üzerinde tartışmayı mümkün kılmaktadır. Bir çokları tarafından tasarım sürecinin en verimli anı olarak kaydedilen yatırımcı ile görüşmeler yarışma sürecinde de mimarı olası yanlış kararlardan döndürmektedir ve dolaylı olarak yarışmaların sürekliliğini sağlamaktadır. DTY demokratik ve şeffaf bir yarışma sürecini benimsemektedir, bu nedenle kazananın belirlenmesinde son sözü halka yani kullanıcıya bırakmaktadır.

A NEW MODEL FOR DIALOG BASED ARCHITECTURAL COMPETITIONS

SUMMARY

Architectural design competitions are a manifestation of a social institution with a very long history, dating back to ancient times. However it has been transformed into an architectural selection procedure in 19th century. While formerly, architectural competitions mostly were arranged to gain signature architecture and urban designs, nowadays it has become a way to procure architectural services for all kind of buildings such as museums, all varieties of memorials, commercial buildings, schools, housing, industrial parks, infrastructure and even street furniture.

Architectural competitions are wonderful chances to success and abuse. It is not open to debate that architectural competitions have many advantages on our built environment, public, clients and architects. First of all, the selection mostly is quality based (the decisions are made on basis of the quality of the submitted proposal) not quantity based. The former references of the architect are not taken into account. Secondly, the client has the chance to evaluate many types of new solutions for the given task. And from the architects perspective, taking part in a competition is about experimenting and developing a personal vision outside a predefined setting of personal connections, nationality, office size, or gender. And winning a competition brings a rise up the professional hierarchy.

However, for an institution to survive that long, it can safely be assumed that its manifestations must have changed over time, in sync with the evolution of the norms, involves and concerns of the surrounding society. We all agree that architecture is a business and achitects have to make profits in order to sustain their livings. According to a study held by RIBA, while the demad for architecture will remain consistently high, the manner in which architects do business will change dramatically. It is not technological developments, which will dominate construction, but rather en economic revolution that is lying a head for the architecture world. Competition among architects will increase in Europe and globally. The reason for this is an unbroken growth of the number of architects in the markets, with a simultaneous decline of demand for their services. At this point, it is good to remember Pierre Joseph Proudhon's rows in Philosophy of Poverty; the principle of competition in capitalist economy is the negation of itself. "Is there a theorem in geometry more certain, more peremptory than that... competition destroys competition?".

This thesis analyze the three conflicting concerns of competitions; need for creativity, wastefulness of procedure and fairness. And it suggests a new model for architectural competitions based on Dialogue Based Architectural Competitions (DAC) in order to decrease the negative effects and provide sustainability for the competitions.

The architectural competition is generally thought of as experimentation and therefore they can be considered investments in the exploration of new ideas. In retrospect, asking many people to work in same task in same amount of time to produce alternative solutions, knowing that only one of them will get the job, is necessarily a wasteful procedure, but the wastefulness is rationalized as a necessary investment in creativity. Although there is an idea that the winner should be picked among more, and more qualified alternatives, there are some eaiser ways to pick the winner. However, the wastefulness of the procedure remains to be a concern, especially because those who stood to benefit from the exploration, i.e. the clients, are normally not the ones to carry the wasted costs and efforts. Primarily, the participating architects who do not win are the ones who carry the wasted costs and efforts, and possibly on society at large, at least indirectly. The changes made in the organization of competitions have been especially targeted at preventing the exploration to become too wasteful. Consider e.g. the two stage competition in which many participants compete in the first stage, each investing a limited amount of resources in sketching a solution, while only a few participants compete in the final stage, each investing considerable amounts of resources in detailing their designs. Such a procedure was meant to eliminate the huge expense to architects of competing in the escalating market of special effects.

The need for experimentation and the wastefulness of exploration are there two valid concerns which seem act in contradictory ways as building a dilemma. However, add to this the concern for the fairness of the process of appointing winners. Competing on equal terms and appointing the winner on ‘objective criteria’ are the most important values of fairness, and many parts of the social technology of architectural competitions have been designed to induce trust in the fairness of the evaluation. Especially professional architectural associations such as The Chamber of Architects, have the right to provide fairness among the competitions when taking responsibility for organizing the procedures and staffing the jury with professionals. More recently, elaborate legal and regulatory frameworks, implemented by e.g. the EU, have supplemented, and to some extent substituted, the role of professional associations in this respect. Many aspects of architectural competition are nowadays a matter of prescription more than design. Such prescriptions are embodiments of the fairness concern.

Recently, a new form of architectural competition was introduced on the North Europe building scene. Institutionally called ‘dialogue-based architectural competitions’ (DACs), this innovative competition systemis based on traditional forms of architectural competitions, e.g. the ‘sketch competition’ and the ‘invited architectural competition’, but it adds an organized set of dialogues to the process. In the specific instantiation of a DAC described below, the architectural teams met with each other and the members of the competition panel on several occasions during the competition. On these occasions they openly presented and discussed the current state of their ideas and plans for the final design entry. Sharing your preliminary ideas, plans and problems with your competitors and future evaluators is bound to change the competitive dynamics. Usually such interaction during a competition would fuel suspicions of collusion and unfairness, and traditional architectural competitions are designed to discourage such interaction. This thesis builds a new competition model based on DAC’s having some additions with its preselection and programming methods. Programming is very important step in competition design in terms of reliability of the competition. There are various steps to achieve when

preparing the program. After a well organized program another concern regarding to the design of the competitions is the preselection of the participants. It is suggested that preselection process will be implemented by the partake of the young architects. Under the consultancy of “Competition Group” under the Chamber of Architects, it is aimed to provide a fair selection based on portfolio, by categorizing the architects according to their experiences and pick them by a lottery system. In order to sustain a democratic environment, in the end of thr process, determining the winner will be occured by public.

Consequently, this thesis presents a new model of architectural competitions as an answer to the three concerns behind the competition namely; need for creativity, wastefulness of the procedure and fairness. It aims to reduce the negative effects of this unbalanced system.

1. GİRİŞ

Mimari proje yarışmaları kişi ve kurumlara sunduğu olumlu özelliklerin yanı sıra katılımcı çerçevesinden bakıldığında bir takım tehlikeleri de içinde bulundurmaktadır (Önür, 2008). Yarışmanın en temel gereksinimi olan çok sayıda çözümü aynı anda değerlendirmek çoğu zaman özellikle katılımcı sayısının fazla olduğu yarışmalarda yarışmacılar için emek, zaman ve para kaybı anlamına gelmektedir. Ülkemizde yaygın olarak açılan açık yarışmalarda karşılıksız olarak yarışan mimarlar, ödül grubuna girememeleri halinde ortalama bir aylık çalışma ve bunun mali karşılığını kaybetmiş olmaktadırlar. Bu durum mimarlığı bir meslek olarak sürdüren bireyler için adaletsiz bir durum oluşturmaktadır. Yarışmaların yapılı çevre niteliği üzerinde tartışılmaz etkisi hesaba katıldığında yarışma kurumunu terketmeden, aksine sayısını arttırarak, bu hastalıklı durumu iyileştirmeye çalışmak izlenebilecek en akılcı yol olarak görülmektedir.

1.1 Tezin Amacı ve Kapsamı

Lipstadt'a gore mimari yarışmalar deneysel yaklaşımlar olarak algılanmaktadır (Lipstadt, 1989). Kreiner bu yaklaşımı yeni fikirlerin keşfi için yapılan yatırımlar olarak değerlendirmektedir (Kreiner). Birçok kişiyi aynı konu için parallel zamanda alternatif çözümler için çalıştırmak ve sadece birinin uygulanacağını bilmek geçmişte savurgan bir prosedür olarak düşünülürken bu savurganlık mimari yarışmalarda yaratıcılık adına gerekli bir yatırım sayılmaktadır. Fakat yarışmaların özerkliğini ya da onun aldatıcı görüntüsünü ekonomik boyutundan bağımsız düşünemeyiz. Daha 1899 yılında William Robert Ware (Bergdoll, 1989) bu konuda ki görüşünü şu şekilde dile getirmiştir.

" Her bir yarışma en kapsamlı haliyle mesleğe yüz binlerce Dolara mal olur ki bunun çoğu bu kaybı zorla karşılayabilecek kişilere, mimarlara düşer. Elli ya da yüz civarı projenin teslim edilip işin sadece birine verilmesi ve o onlarca projeden sadece yarım düzinesinin sürecin devamında ciddiye alınması çok zalimce ve kalp kırıcı… Böylece meslek zorla yarışabilen kurbanlarının can çekişmeleri ile büyürve sancır.

Hiç şüphe yoktur ki, bu yarışma sistemi bir çeşit kabus, meslek hayatının nefesini kesen bir karabasan ve kanını emen bir vampire dönüşmüştür."

Pierre-Joseph Proudhon Sefaletin Felsefesi adlı kitabında rekabetin rekabeti kırdığı fikrini savunmaktadır (Proudhon,2012). Rekabet eğer gerekliyse ve üretimin bir ön şartıysa bu kadar yakıp yıkıcı nasıl olabilmektedir? Ve eğer en kesin ilkesi, peşinden sürüklediği kişilerin sefaleti ise nasıl yararlı olabilir? Çünkü, peşi sıra gelen sakıncalar, tıpkı sağladığı yarar gibi, insandan kaynaklı arazlar değildir: Mantıksal olarak bunların her biri ilkeden kaynaklanır ve aynı sıfatla, varlıklarını karşı karşıya sürdürürler.

Yarışmalar, Ware'inde değindiği üzere mimarlık ve diğer meslekler arasındaki temel farka işaret eder; mimarlığın hem bir sanat dalı hem de bir profesyonel meslek dalı olması. Sosyologlar bu konuda çok daha açık görüşlülükle mimarlık mesleğinin hastalıklı bir şekilde profesyonelleştiği konusunda hemfikirdirler (Bergdoll, 1989).

Yarışma prodesedürünün savurganlığı hala bir problem olarak sürmektedir.Yarışmanın bazı aktörleri bu savurganlıktan yararlanmaktadır. Özellikle yatırımcılar bu boşa harcanan masraf ve eforun taşıyıcılığını üstlenmemektedirler. Öncelikle bu savurganlık yarışmayı kazanamayan katılımcı mimarlara sonra da dolaylı olarak topluma yansımaktadır.

Mimari proje yarışma sayısı ile katılımcı sayısı genelllikle ters orantılı ilerlemektedir. Yani yarışma sayısı azaldıkça katılımcı sayısı artmaktadır. Özellikle ülkelerin ekonomik bunalım yaşadığı dönemlerde yarışmalara katılım oldukça artmaktadır. Oysa davetli yarışmalarda katılımcı sayısı beş ya da altı ekip ile sınırlanır ve kazanma olasılığını açık yarışmalara oranla oldukça yükseltir. Ayrıca genellikle katılan her ekibe bir miktar ödeme yapılmaktadır. Açık yarışmalarda uygulanan kimlik gizliliği davetli yarışmalarda çoğunlukla uygulanmamaktadır. Fransa ve Almanya'da açılan yarışmaların yüzde doksan beşinden fazlası davetli yarışmadır. Bu yarışmalarda genç mimarlara fazla şans verilmediği eleştirisi yapılabilir fakat boşa harcanan efor, zaman ve parayı en aza indirgedikleri bir gerçektir (Collyer, 2004).

Bu tezde amaçlanan edinilen bilgiler ışığında mimarlara yüklenen yarışmaların olumsuz şartlarını irdeleyerek, bu olumsuz şartları azaltacağına inanılan yeni bir yarışma modeli önermektir. Bu yeni yarışma modeli Danimarka, Norveç gibi Kuzey Avrupa ülkelerinde uygulanmaya başlanan Diyalog Tabanlı Yarışma modeline demokratik önseçim kriterleri eklemektedir. Bu model ile Türkiye'de yarışmalara

dahil olamamış özel sektörü sürece dahil ederek içine almak dolayısıyla yarışma sayısında bir artış yakalamak ve her mimarın yarışmalardan yararlanabilmesini sağlama amacındadır.

1.2 Tezin Kurgusu

Profesyonel mimar odaklı bu tezde öncelikle günümüz modern yarışma sistemine ulaşıncaya kadar karşılaşılan durumlar kısa bir tarihçe içerisinde anlatılacaktır. Yarışmalara dair tartışılan konuların karşılıkları tarihi deneyimler içerisinde aranacaktır. Yarışma serüveni sadece 80 yıl önce başlayan Türkiye'de yarışma şartları ve yönetmelikler kısaca incelenecektir.

Yarışmaların hangi şartlarda ne amaçla düzenlendiğini anlamak adına yarışma türleri, amaçları ile irdelenecektir. Bu çalışma ile hangi durumda hangi yarışma türünün tercih edilmesi grektiğininin altı çizilecektir.

Üçüncü bölümde bir analiz çalışması yapılacaktır. Öncelikle yarışma ve rekabet kavramları farklı disiplinler içerisinde araştırılacaktır. Böylece farklı alanlardaki anlamları gözönünde bulundurularak yeni bir model üretiminde kullanılacaktır. Bu bölümde spor, ekonomi ve felsefe disiplinleri içerisinde yarışmak eyleminin anlamını keşfetmek amaçlanmaktadır.

Üçüncü bölümün ikinci alt başlığında mimari proje yarışmalarının arkasındaki kaygılar irdelenecektir. Özellikle mimarın doğrudan etki alanında bulununan üç faktör bu bölümde deşifre edilecektir. Yarışmaların en temel özelliği olan yaratıcılık gereksinimi aynı zamanda mimar için zaman, efor ve para kaybı anlamına gelen kaynak israfının yolunu açmaktadır. Birçok farklı çözümü aynı anda görebilmenin nereye kadar gerekli olduğunu, ve nederen sonra bunun savurgan bir tutum olduğu sorgulanmaktadır. Yarışmaların bir diğer önemli sorunsalı değerlendirmede ki adalet arayışıdır. Jürinin adalet kriterlerini sorgulayan bu bölümde eşit şartlarda yarışma ve kazananların objektif kriterlere bağlı olarak değerlendirilmesi adil olmanın temeli olarak görülmektedir. Süreci yönetme sorumluluğunu profesyonellerden oluşan bir jüri üstlenirken, adalet tarihsel süreç içerisinde meslek kuruluşları tarafından denetlenmektedir.

Analiz bölümünün son konusu Diyalog Tabanlı Yarışmalardır (DTY). Bu bölümde DTY'nin aşama ve gereklilikleri tartışılmaktadır. Yarışma sürecine dağıtılmış

organize görüşmelerde tüm yarışmacı mimar ve işverenin bir araya gelmesi ve projeler üzerinden bir tartışma ortamı yaratılması ile, yarışma sürecinin veriminin artması hedeflenmektedir.

Sonuç ve Öneriler bölümünde edinilen bilgiler ışığında yeni bir yarışma modeli önerisi yapılacaktır. Temelde Diyalog Tabanlı Yarışmalardan türeyen bir modele eşit şartlarda katılım sağlamak üzere resmi bir kurum tarafından denetlenen ve gerçekleştirilen seçim kriterleri eklenmektedir. Yatırımcının yarışma sürecine dahil olmasının, şimdiye kadar çeşitli sebeplerle yarışmalardan uzak duran özel sektöründe yarışma ortamına katılacağını sağlaması öngörülmektedir. Yarışmalar yeterli sayıya ulaştığında davetli yarışmalar her seviye ve altyapıdan mimarın yarışmalara katılımını sağlayacaktır.

Tezin oluşturulmasında kitap, dergi gibi her türlü yazılı kaynağın yanı sıra, web ortamına da sıklıkla başvurulmaktadır.

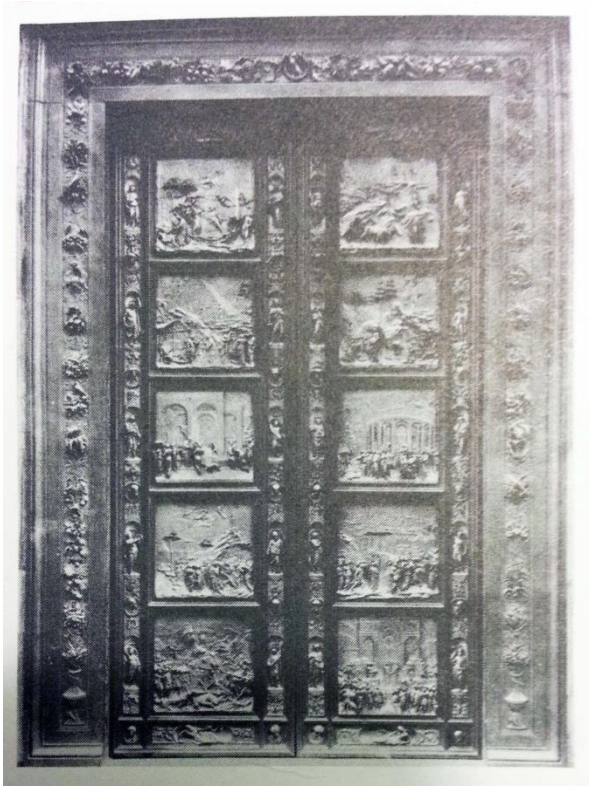
2. MİMARİ PROJE YARIŞMALARI

2.1 Yarışmaların Kısa Tarihçesi

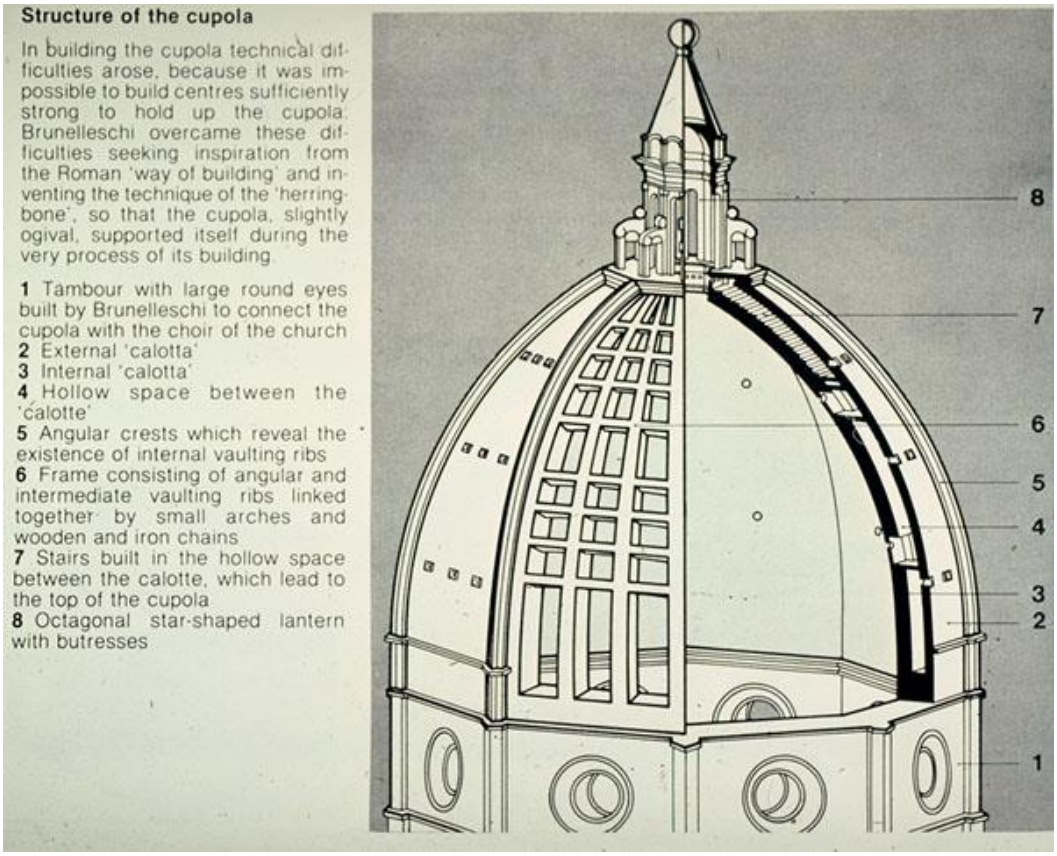
Pers Savaşlarından sonra Milattan önce 448 yılında Atina yönetimi Akropolis'te bir savaş anıtı yaptırmak ister ve bunun için oldukça güvenli bir yol seçer. Birçok sanatçının önerilerinden oluşan sergi on gün boyunca halkın beğenisine sunulur. Bu süre sonunda Atinalılar bir halk oylamasıyla kazanana karar verir. Atina yönetiminin neden böyle bir yönteme başvurduğu oldukça açıktır. Sembolik değeri olan kent ve çevresi üzerinde uzun süre etkili olacak bir yapı inşa etmek oldukça radikal bir adımdır. Atina yönetimi halkın inşa edilecek savaş anıtı üzerindeki görüşlerini bildirmesine izin vererek kendini koruma altına almıştır. İşveren için yarışma doğru tasarımcıyı bulmanın ve birçok farklı öneriyi bir arada görebilmenin en ideal yöntemidir (Haan, Haagsma, 1988).

Akropolis'in savaş anıtı, uzak geçmişten tek örnek değildir. 1401 yılında Floransa'da Santa Maria del Fiore Kathedrali'nin bronz kapısı için bir yarışma duyurusu yapılır (Şekil 2.1). Kuyumcu ustası Brunelleschi'nin de katıldığı bu yarışmayı Lorenzo Ghiberti kazanır. 1419 yılında bu kez aynı kathedralin kubbesi için bir yarışma açılır (Şekil 2.2). Brunelleschi'nin kazanması mimarlıkla da tanışmasına vesile olur. Atina'dan farklı olarak karar Floransalılar tarafından değil atanmış bir jüri tarafından alınır.

Jürinin tarafsız olması tartışma götürmezdir fakat yarışmalar günümüze ulaşırken türlü adaletsizliklerden geçmiştir. 16. Yüzyılın ikinci yarısında Kral II. Philip Escorial'da bir manastır yaptırmak ister ve Giacomo Barozzi jüriliğinde bir yarışma açar. Yirmi iki mimarın katıldığı yarışma sonunda Vignola her projenin beğendiği özelliklerini alır ve kendisi yeni projeyi kralın beğenisine sunar. Kral bu yeni öneriyi benimser fakat yapı hiçbir zaman inşa edilmez. Bu olay yarışmaların her zaman istenildiği gibi ideal haliyle çalışmadığının bir göstergesidir (Haan, Haagsma, 1988).

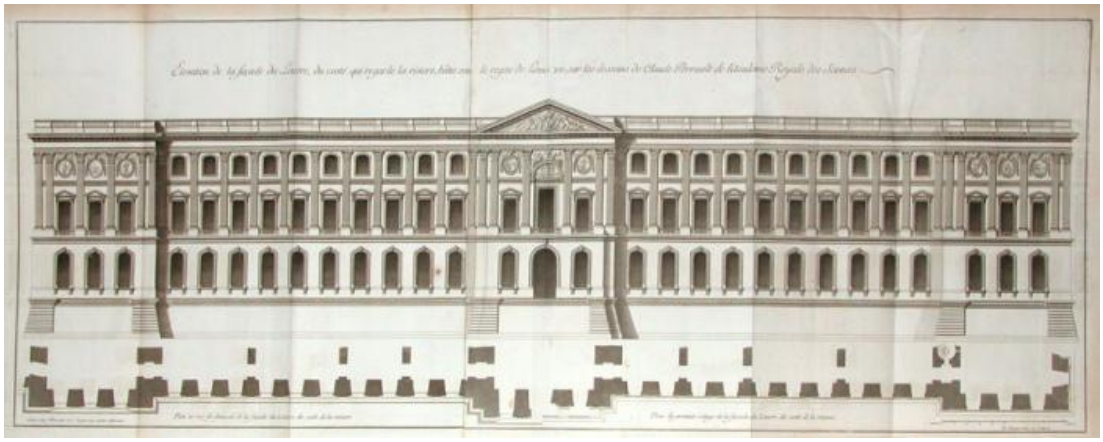

Şekil 2.1 : Santa Maria Del Fiore bronz kapısı (Lipstadt, 1989).

Şekil 2.2 : Santa Maria del Fiore Kathedrali (URL-1).

Yarışmalar tarihi birbirine benzemeyen durum ve olaylarla doludur. Bir başka hikaye Louvre'nin genişletilmesi sırasında yaşanır. XIV. Louis çevresinin muhteşem yapılarla çevrelenmesini arzular (Şekil 2.3). Ve isteğini gerçekleştirmesi için dönemin ekonomi bakanı Jean Baptiste Colbert'i görevlendirir. Colbert'in önerisi Louvre Kraliyet Sarayı'nın tamamlanması yönündedir. Sarayın inşaatı 1546'dan beri sürmektedir ve doğu cephesi için etkileyici bir bitiriş bekleniyordur. Colbert bunun üzerine bir çeşit yarışma düzenler ve önerilerin tümünü İtalyan mimarların görüşlerine sunmak amacıyla Roma'ya gönderir. Beklenenin aksine jüri bir değerlendirme yapmaktansa kendi ürettikleri projeleri sunumlarını Paris'e gönderir. Daha kötüsü Colbert projesini uygulaması için Bernini'yi Paris'e davet eder. Fakat Fransız mimarların özellikle yarışmaya katılan Pierre Perrault'un tepkisi oldukça sert olur. Neyse ki ayaklanmaları işe yaramıştır ve XIV. Louis Bernini'nin önerisini reddederek doğu kanadının tasarımını Louis Le Vau, Charles Lebrun ve Claude Perrault olarak üç Fransız mimara verir. Fransız mimarların tarih boyunca süren ve özellikle devrim yıllarında artan muhalif durumları günümüz modern yarışmalarının oluşmasında önemli rol oynamıştır (Haan, Haagsma, 1988).

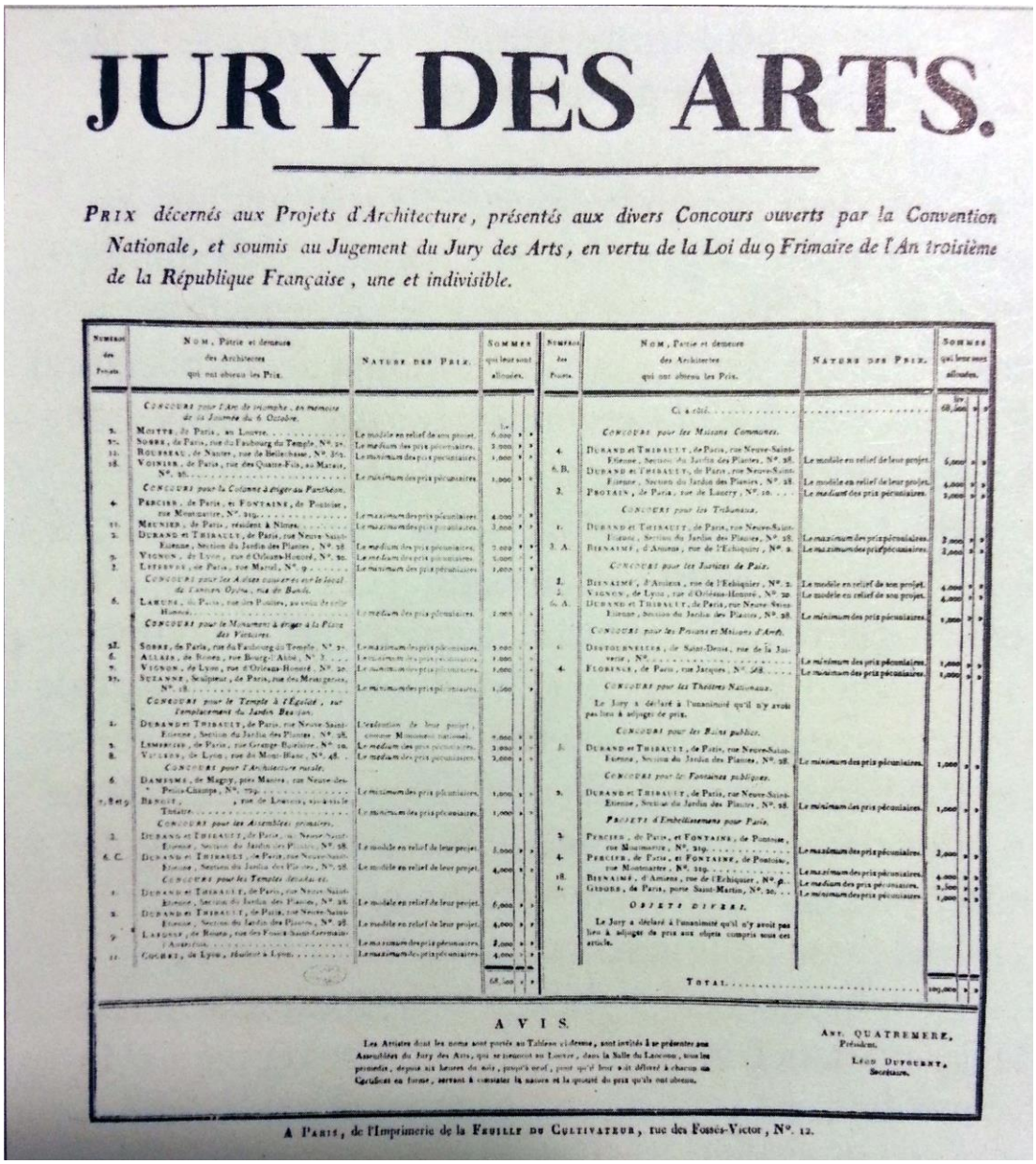

Şekil 2.3 : Louvre doğu kanadı (URL-2).

Mimarlık dünyasında yarışmaların kısa süre içinde tartışmalı ve güvenilmez ilan edilmesi sürpriz değildir. Fakat geçmişindeki kara lekelere rağmen yarışmalar hızlı bir şekilde ivme kazanmış ve sayıları oldukça artmıştır. Tarih boyunca farklı yarışma modelleri denenmiş olsa da günümüz modern açık yarışmalarının temelleri Fransız Devrimi sırasında atılmıştır.

2.1.1 Modern yarışmaların oluşumu

Fransız Devriminin afişleri altında, Sanayi Devriminin geniş ekonomik değişikliklerine cevaben yarışma prosedürü elit bir mimarlığı tanımlayan mekanizmadan, kamu ihalelerine ulaşımın genişlemesine ve daha geniş kitlelere ulaşan bir üslubu olan karar mekanizmasına dönüşmüştür. Fransız Devrimiyle yarışmaların demokratik bir prosedür ve pazar ekonomisinin doğal bir uzantısı olduğu tartışılmaya başlanmıştır. Fakat yarışmaların mimar seçimi için resmi bir politika olarak öne sürülmesi beraberinde düzenli kamusal bir yöntem olan yarışma sisteminin çelişki ve zorluklarını da getirmiştir. 19. Yüzyıla bakacak olursak, bu çelişki ve zorlukların bir hayli eziyet verici olduğunu görebiliriz. Çünkü mimarlar, sponsorlar ve açık pazarın diğer aktörleri yarışma sayesinde tasarım alanında sahip oldukları rekabet gücünü hissetmişlerdir. Açık yarışmalar pratiği Viktorya İngilteresi'nin düzensiz kapitalist ekonomisinde bir hayli artmış olsa da, devlet eliyle büyük ölçekli kamusal yarışmaların sayısını azaltan Fransa yarışma ideolojisinin ilk çeşitlendiği ülkedir (Bergdoll, 1989).

JURY DES ARTS.

PRIX décernés aux Projets d'Architecture, présentés aux divers Concours ouverts par la Convention Nationale, et soumis au Jugement du Jury des Arts, en vertu de la Loi du 9 Frimaire de l'An troisième de la République Française, une et indivisible.

Numéros des Prix.	NOM, Patrie et demeure des Architectes qui ont obtenu les Prix.	NATURE DES PRIX.	SOMMES qui leur sont allouées.
	CONCOURS pour l'Arc de triomphe, en mémoire de la Journée du 6 Octobre.		Liv.
3.	MOUTTE, de Paris, au Louvre	Le modèle en relief de son projet.	6,000 » »
27.	SOBRE, de Paris, rue du Faubourg du Temple, N°. 27.	Le médium des prix pécuniaires.	2,000 » »
11.	ROUSSEAU, de Nantes, rue de Bellechasse, N°. 351.	Le minimum des prix pécuniaires.	1,000 » »
18.	VOINIER, de Paris, rue des Quatre-Fils, au Marais, N°. 18.	Le minimum des prix pécuniaires.	1,000 » »
	CONCOURS pour la Colonne à ériger au Panthéon.		
4.	PERCIER, de Paris, et FONTAINE, de Pontoise, rue Montmartre, N°. 219.	Le maximum des prix pécuniaires.	4,000 » »
11.	MAUNIER, de Paris, résidant à Nîmes.	Le maximum des prix pécuniaires.	3,000 » »
2.	DURAND et THIBAULT, de Paris, rue Neuve-Saint-Etienne, Section du Jardin des Plantes, N°. 28.	Le médium des prix pécuniaires.	2,000 » »
9.	VIGNON, de Lyon, rue d'Orléans-Honoré, N°. 20.	Le médium des prix pécuniaires.	2,000 » »
1.	LEFEBVRE, de Paris, rue Marsoli, N°. 9.	Le maximum des prix pécuniaires.	1,000 » »
	CONCOURS pour les Salles couvertes sur le local de l'ancien Opéra, rue de Bondy.		
6.	LAHURE, de Paris, rue des Poulies, au coin de celle Hauteur.	Le médium des prix pécuniaires.	2,000 » »
	CONCOURS pour le Monument à ériger à la Place des Victoires.		
28.	SOBRE, de Paris, rue du Faubourg du Temple, N°. 27.	Le maximum des prix pécuniaires.	3,000 » »
6.	ALLAIS, de Rouen, rue Bourg-l'Abbé, N°. 3.	Le maximum des prix pécuniaires.	1,000 » »
9.	VIGNON, de Lyon, rue d'Orléans-Honoré, N°. 20.	Le maximum des prix pécuniaires.	1,000 » »
30.	SUZANNE, Sculpteur, de Paris, rue des Mauvais-gerçons, N°. 18.	Le maximum des prix pécuniaires.	1,000 » »
	CONCOURS pour le Temple à l'Egalité, sur l'emplacement du Jardin Beaujon.		
1.	DURAND et THIBAULT, de Paris, rue Neuve-Saint-Etienne, Section du Jardin des Plantes, N°. 28.	L'exécution de leur projet, comme Monument national.	6,000 » »
3.	LEMERCIER, de Paris, rue Grange-Batelière, N°. 10.	Le médium des prix pécuniaires.	2,000 » »
8.	VITELLES, de Lyon, rue du Mont-Blanc, N°. 48.	Le médium des prix pécuniaires.	2,000 » »
	CONCOURS pour l'Architecture rurale.		
6.	DAMESME, de Magny, près Meaux, rue Neuve-des-Petits-Champs, N°. 259.	Le maximum des prix pécuniaires.	1,000 » »
1. Bis 9.	BANCIT, , rue de Lourcine, vis-à-vis l'Estrapade.	Le minimum des prix pécuniaires.	1,000 » »
	CONCOURS pour les Assemblées primaires.		
2.	DURAND et THIBAULT, de Paris, rue Neuve-Saint-Etienne, Section du Jardin des Plantes, N°. 28.	Le modèle en relief de leur projet.	3,000 » »
6. C.	DURAND et THIBAULT, de Paris, rue Neuve-Saint-Etienne, Section du Jardin des Plantes, N°. 28.	Le modèle en relief de leur projet.	4,000 » »
	CONCOURS pour les Temples décadaires.		
1.	DURAND et THIBAULT, de Paris, rue Neuve-Saint-Etienne, Section du Jardin des Plantes, N°. 28.	Le modèle en relief de leur projet.	6,000 » »
2.	DURAND et THIBAULT, de Paris, rue Neuve-Saint-Etienne, Section du Jardin des Plantes, N°. 28.	Le modèle en relief de leur projet.	4,000 » »
9.	LAFOSSE, de Rouen, rue des Fossés-Saint-Germain-l'Auxerrois.	Le maximum des prix pécuniaires.	2,000 » »
11.	COCHET, de Lyon, résidant à Lyon.	Le maximum des prix pécuniaires.	4,000 » »
			68,000 » »

Numéros des Prix.	NOM, Patrie et demeure des Architectes qui ont obtenu les Prix.	NATURE DES PRIX.	SOMMES qui leur sont allouées.
	Ci-contre		Liv. 68,000 » »
	CONCOURS pour les Maisons Communes.		
4.	DURAND et THIBAULT, de Paris, rue Neuve-Saint-Etienne, Section du Jardin des Plantes, N°. 28.	Le modèle en relief de leur projet.	6,000 » »
6. B.	DURAND et THIBAULT, de Paris, rue Neuve-Saint-Etienne, Section du Jardin des Plantes, N°. 28.	Le modèle en relief de leur projet.	4,000 » »
2.	PROTAIN, de Paris, rue de Lancry, N°. 10.	Le médium des prix pécuniaires.	2,000 » »
	CONCOURS pour les Tribunaux.		
1.	DURAND et THIBAULT, de Paris, rue Neuve-Saint-Etienne, Section du Jardin des Plantes, N°. 28.	Le maximum des prix pécuniaires.	2,000 » »
3. A.	BIENAIMÉ, d'Amiens, rue de l'Echiquier, N°. 2.	Le maximum des prix pécuniaires.	2,000 » »
	CONCOURS pour les Justices de Paix.		
2.	BIENAIMÉ, d'Amiens, rue de l'Echiquier, N°. 2.	Le modèle en relief de son projet.	4,000 » »
2.	VIGNON, de Lyon, rue d'Orléans-Honoré, N°. 20.	Le modèle en relief de son projet.	4,000 » »
6. A.	DURAND et THIBAULT, de Paris, rue Neuve-Saint-Etienne, Section du Jardin des Plantes, N°. 28.	Le minimum des prix pécuniaires.	1,000 » »
	CONCOURS pour les Postes et Maisons d'Arrêt.		
1.	DESTOUCHES, de Saint-Denis, rue de la Juiverie, N°.	Le minimum des prix pécuniaires.	1,000 » »
4.	FLORENCE, de Paris, rue Jacques, N°. 568.	Le maximum des prix pécuniaires.	1,000 » »
	CONCOURS pour les Théâtres Nationaux.		
	Le Jury a déclaré à l'unanimité qu'il n'y avoit pas lieu à adjuger de prix.		
	CONCOURS pour les Bains publics.		
5.	DURAND et THIBAULT, de Paris, rue Neuve-Saint-Etienne, Section du Jardin des Plantes, N°. 28.	Le minimum des prix pécuniaires.	1,000 » »
	CONCOURS pour les Fontaines publiques.		
3.	DURAND et THIBAULT, de Paris, rue Neuve-Saint-Etienne, Section du Jardin des Plantes, N°. 28.	Le minimum des prix pécuniaires.	1,000 » »
	PROJETS d'Embellissemens pour Paris.		
3.	PERCIER, de Paris, et FONTAINE, de Pontoise, rue Montmartre, N°. 219.	Le maximum des prix pécuniaires.	2,000 » »
4.	PERCIER, de Paris, et FONTAINE, de Pontoise, rue Montmartre, N°. 219.	Le maximum des prix pécuniaires.	4,000 » »
18.	BIENAIMÉ, d'Amiens, rue de l'Echiquier, N°. 2.	Le médium des prix pécuniaires.	2,000 » »
1.	GISORS, de Paris, porte Saint-Martin, N°. 20.	Le minimum des prix pécuniaires.	1,000 » »
	OBJETS DIVERS.		
	Le Jury a déclaré à l'unanimité qu'il n'y avoit pas lieu à adjuger de prix aux objets compris sous cet article.		
	TOTAL		109,000 » »

AVIS.

Les Artistes dont les noms sont portés au Tableau ci-dessus, sont invités à se présenter aux Assemblées du Jury des Arts, qui se tiennent au Louvre, dans la Salle du Laocoon, tous les premedis, depuis six heures du soir, jusqu'à neuf, pour qu'il leur soit délivré à chacun un Certificat en forme, servant à constater la nature et la quotité du prix qu'ils ont obtenu.

ANT. QUATREMERE, Président.

LÉON DUFOURNY, Secrétaire.

A PARIS, de l'Imprimerie de la FEUILLE DU CULTIVATEUR, rue des Fossés-Victor, N°. 12.

Şekil 2.4 : Devrimin ikinci yılında açılan bir yarışmanın kazananlarını bildiren afiş (Lipstadt,1989).

1790 yılında ressam Jacques Louis David önderliğinde yeni kurulan Commune des Arts, akademinin yıllık divanını basmış ve Milli Kongre'ye kamu işlerinin sadece kendilerini kamu yarışmalarında kanıtlamış kişilere ihale edilmesini salık vermişlerdir. Aynı yıl, Paris şehri konuyla ilgili bir yasa tasarısı hazırlamıştır. Yasaya göre mimarlık, mühendislik, resim ve heykel alanındaki tüm belediye işleri yarışma yoluyla ele edilecektir. Jüri yeterli görülen vatandaşlardan oluşan bir listeden yine yarışmacılar tarafından tayin edilecektir. Fakat Akademi öğrencileri var olan tüzük altında yarışmayı reddetmişlerdir. Ve korunmuş Akademi öğrenciliği haklarından vazgeçmişlerdir. Grand Prix 1791 yılına kadar askıda kalmıştır fakat iki

yıl sonra David Akademinin kaldırılması konusunda destek bulmuştur. Grand Prix'in 18. yüzyılın son evresinde değerlendirilmesi, Fransız sanatçılar tarafından seçilen Jury des Art'a emanet edilmiştir (Şekil 2.4). Bu olayla birlikte o tarihte Akademinin ödülleri ile prestijli resmi pozisyonlar arasındaki özerk bağ kırılmıştır. Himaye ve özerklik artık yarışmanın bir değeri değil, iyileştirici gücüne karşı bir yaklaşımdır. Artık meslek adamlarını onaylayan kral değil halkın kendisidir. Himaye ve akademik özerklikten özgürleşen yarışma sistemi eşit hak ve değerlendirmeyi sağlayan yeni demokrasinin en temel gereksinimi olarak kutlanmaktadır. Yarışma artık yeni yetenekleri ve yeni fikirleri mimarlık tartışmasına sokmak ve yeni toplum için yeni bir mimarlık oluşturmak demektir (Bergdoll, 1989).

Bu olayı takiben açılan yarışma sayısı artmış dolayısıyla yarışan mimar sayısında da artış olmuştur. Ne var ki, mimarın resmi statüsü hiçbir yerde tanımlı olmadığından herkes kendini mimar atfedebiliyordur. Sonra ki yüzyılda Fransa'da bir tür mesleki vergi olan patent ödemesi hayata geçirilmiştir. Bu tarihlerde açık yarışmalar için ortaya konmaya çalışılan standart ve kuralların büyük bölümü mimarlığın profesyonel tanımını yapmaya yöneliktir.

Yarışma heyecanı devrim yılları boyunca sürmüştür. 1795 yılında sıradan bir vatandaş olan Pochon, Bastille'de bir özgürlük anıtı yarışması açılması için bir kampanya başlatmıştır. Kamusal yarışma dışında verilen işlerin sayısının artmasıyla, Pochon protestosunu şöyle dile getirmiştir. "Bizler şuan eşitlik çağındayız ve bugün kişi sadece yeteneğin erdemiyle önem kazanabilir. Bütün Fransızlar anayasanın ruhuyla dolu değil mi; bir anıt için proje sunamayacaklar mı?"(Bergdoll, 1989) . Pochon'un önerisi aslında o yıllarda var olan bir tartışmayı yansıtır niteliktedir. Jüri halkı yansıtan demokratik bir gruptan mı yoksa mimarlık sanatında uzmanlaşmış kişilerden mi oluşmalıdır. Pochon iki aşamalı bir yarışma önermiştir. 20 delegeden oluşan ilk jüri mülakat ve sunum içeren titiz bir çalışmayla 25 proje seçecektir. Bu kalabalık grup final elemelerinde Fransız sanatçılar tarafından seçilen 50 sanatçı tarafından desteklenecektir ki bu devrim periyodunun genellikle başvurduğu demokratik jüri kuruludur. Bu hantal ve hibrid prosedür demokratik toplumda yeteneğin ayrımının zorluğunu yansıtmaktadır; genç Fransız ve Amerikan Cumhuriyetlerinde sıkça yankıları sürmektedir. Yarışmalar eşit şans garantisi ve yeni toplum için bir fırsat sunsa da, sonuçlar vatandaşlar arasındaki yeteneğin eşitsizliğinin altını çizmekteydi.

Devrim yıllarında yarışmalarla ilgili öngörülen problemlerin başında seçim prosedüründeki tutarsızlıklar gelmekteydi. Mimarlığın değerlendirilmesinde diğer sanat dallarından ayrıldığı nokta mimarlığın hem gelecekte inşa edilecek yapının iki boyutlu çizimlerinin okunmasının hem de değerlendirecek kişinin teknik bilgi ve soyut form dilini algılayabilecek nitelikte olmasıydı. Bu durumda jürilerin halktan oluşması eşitlik ilkesinin bir sonucu olsa da, sürecin tamamında değerlendirmenin güvenilirliğini baltalamaktaydı. Devrim dönemi yarışmaları keşfedilmemiş yeni yeteneklerin tanınmasını sağlamıştır. Genç mimarlar sadece yarışmalarda projelerini sunma imkanı bulmamış ayrıca devrimin kendi temsil ihtiyaçlarına uyan bir üslubu da öğrenmiş ve geliştirmiş olmuşlardır (Bergdoll, 1989).

Fransa'daki durumun aksine İngiltere'de mimarlık adına söz sahibi merkezi bir kurumun olmadığı bir dönemde yarışmalar her ölçekten kamusal yapının elde edilmesinde kısa sürede yaygınlaşan bir yöntem olarak ortaya çıkmıştır. 18. Yüzyılda İtalya'daki akademik yarışmalara katılarak uluslararası geçerlilik sağlayan İngiliz mimarlar, 19. yüzyılda kendi ülkelerindeki anonim açık yarışmalara dönmüşlerdir.

Yeni oluşan yatırımcı sınıfı, orta sınıf ve bir kurum adına hareket eden kişilerin ortaya çıkışı, rekabetçi ihale tekliflerine benzer şekilde mimar seçimini gerekli kılmıştır. Yarışmalar topluma ve gelişimine olan faydaları nedeniyle manevi bir destek görmekteydi. Bu avantajlar sadece insan doğasına değil ayrıca geniş anlamda evrimleşen yaratılışaydı. Yeni verilen imtiyazla, birçokları yarışmayı demokratik bir prosedür olarak benimsemekteydi ve sanatsal seçimin sorumluluğunun bireyden bir komiteye geçişi sevinçle karşılanmaktaydı.

Viktorya dönemi mimarları yarışma sistemine eleştirel yaklaşmışlardır, çünkü dönemin profesyonel hayatının kaçınılamaz bir özelliği haline gelmiştir. Öyle ki, yüzyıl ortalarında yarışmacı mimar deyişi ortaya çıkmıştır. Hatta bazı kesimlerce mimari sahnelemenin güzel sanatları sayesinde yarışma mimarlığı kullanılmaya başlanmıştır. Viktorya dönemi (1837-1901)'den önce yarışmalar sadece bilinmekteydi fakat 1840'larda günlük olaylar haline gelmiştir. Hesaplara göre her hafta en az bir yarışma açılmaktaydı ki bu sayı yüzyıl sonunda ikiye katlanmıştır.

Sistemdeki boşluktan dolayı yaşanan olumsuz olaylar, 1849 yılında iki yıllık bir oluşum olan mimarlar birliğinin bazı düzenlemeler yapmasına neden olmuştur. Fakat yapılan düzenlemeler sistemin kendisini değil, süreçte karşılaşılan zorluk ve yanlışlıklarla alakalıdır. Düzenlemeden çıkan sonuca göre mimari yarışmalar

ekonomi için olduğu kadar ilerleme göstermeye çalışan dinamik toplumun sağlığı için de sorgulanamazdı (Bergdoll, 1989).

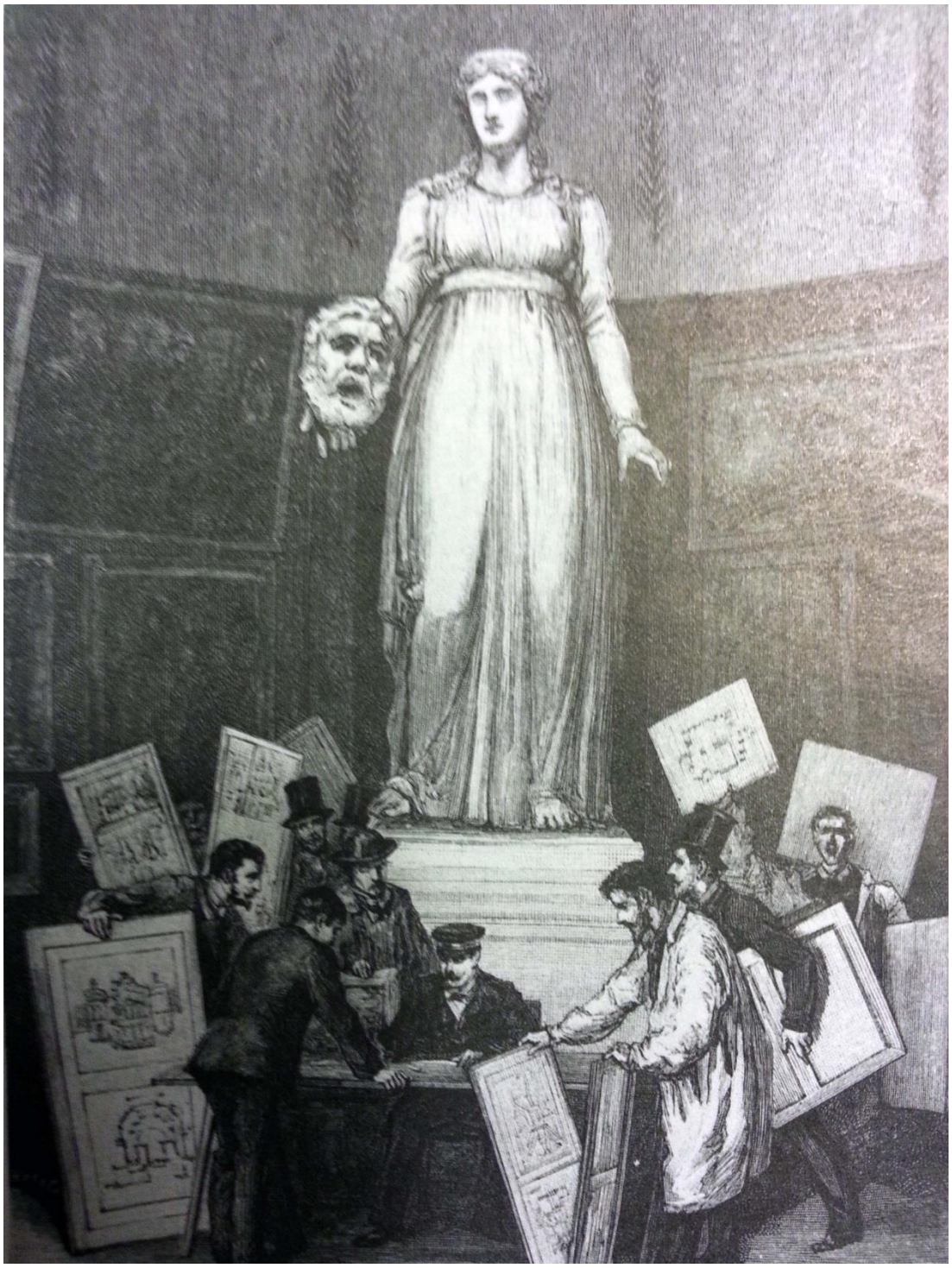
1856 yılında açılan Hükümet Bürosu yarışmasında kuralların Mimarlar Birliği tarafından belirlenmesine karşın yaşanan skandallar Viktorya döneminin ikinci yarısında küçük ölçekli davetli yarışmalara başvurulmasına neden olmuştur. Yarışmada üçüncü olan G. G. Scott işi almıştır, ayrıca gelen talep üzerine yapısını klasik üsluba çevirmiştir.

Sorun yüzyılın ikinci yarısında RIBA'nın gündeminde kalmıştır. 1858 yılında George Morgan yatırımcı ve kamu idareleri ile olan ilişkilerde olan yasal kazanımların yarışma sisteminde askıya alındığına dikkat çeken bir yazı okumuştur. 1880 yılında Thomas Porter tartışmayı alevlendirerek açık yarışmaların terkedilmesi durumunda kurumun eforlarının saygınlık kazanacağını söylemiştir. Sadece mimarların ortak ilgilerini fark ederek, profesyonel mimarlık pratiği ve prosedürünün kanunlarını onaylayarak sistemi kontrol edebileceklerini dile getirmiştir.

1872 yılında RIBA bir düzenleme kanunu çıkarmıştır. Bu kanunlar üyeler arasında yapılan araştırmaya göre oluşturulmuştur ve yarışmaların yürütülmesinde ve değerlendirilmesinde profesyonel danışmaların kullanılması isteğine işaret etmektedir. 1880 yılında RIBA bu düzenleme için 130 üye mimardan imza toplayarak yürürlüğe koymuştur.

1880 düzenlemelerinde paralel şekilde Fransa, Almanya, Avusturya ve Amerika'da da görüldüğü gibi ilgi çekici olan, yeniden düzenlenen açık yarışmalar ve akademik yarışma methodlarıdır. İlk kez programı formüle etmekten değerlendirmeye tüm süreç profesyonel meslek adamları tarafından düzenlenmiştir. RIBA özel konularda uzman desteği önerilse de sadece profesyonellerden oluşmuş bir jüri olması gerektiğini savunmuştur.

RIBA sadece ödül kazanan mimarın işi alabildiği yarışmaları onaylayacaktır. Neredeyse tüm profesyonel örgütler iki aşamalı yarışma sürecini savunmuştur çünkü ileride yapılan çalışmalar olmadan çok az projenin uygulanabildiğini görülmüştür ve bu prosedür mimarların masraflarını en aza indirgemektedir. İkinci aşamada projeler detaylandırılırken harcanan zamana orantılı olarak mimarlara maddi bir yardım yapılması öngörülmüştür. Ayrıca bu düzenleme ile Ecole de Beaux-Arts zamanında gereksiz ve aldatıcı görülen perspektif çizimleri yeniden kabul görmüştür.

Şekil 2.5 : Ecole des Beaux-Arts'da yarışma projesi teslimi (Lipstadt, 1989).

2.1.2 Türkiye'de yarışmaların doğuşu

Türkiye'de mimari yarışmaların başlaması diğer ülkelere kıyasla oldukça geç olmuştur. Siyasi ve toplumsal gelişmelere paralel olarak hem mimarlık pratiği hem de proje yarışmaları dönemsel olarak önemli değişikliklere uğramıştır. Tarihsel olarak birkaç farklı dönem belirlenebilir, Cumhuriyetin kurulmasından sonra 1930'larda başlayan, II. Dünya Savaşı sonrası yeni kurumsal değişikliklerin hayata geçmesiyle sonuçlanan dönem, 1950'lerde başlayan 12 Eylül 1980'de biten ve 1980'lerden bugüne gelen dönemler ülkede ekonomik, toplumsal ve siyasi alanlarda radikal dönüşümlerin gerçekleştiği kırılmalar olarak ele alınabilir (Aygün 2004).

Cumhuriyetin ilk yıllarında siyasi başarıların göstergesi olarak ardı ardına inşa edilen simgesel kamu yapılarının dönemin isim yapmış yabancı mimarlarına sipariş usulü verilmesi, yerli mimarların daha yasal mesleki tanınırlıklarının olmadığı bir dönemde hak arayışlarının nedeni olmuştur. Cumhuriyetin ilanından hemen sonra devletin ekonomik yapısı daha özel sektörün oluşmasına imkan vermemişken, mimarlığı talep eden sadece devlet olmuştur. Devletinde tercihini yabancı mimarlardan yana kullanması Türk mimarları konut projeleri üzerinde çalışmaya zorlamıştır. Ne var ki, o iş alanı da projelendirme dahil kalfaların elindedir. Bu noktada yerli mimarlar devletçilik ve milliyetçilik olgularının ön planda tutulduğu, milli bir inkılap mimarisinin yabancılar tarafından oluşturulamayacağı yönünde görüşlerini bildirmiş ve 1930'ların aşırı özlükçü ortamında, kamu yapılarını projelendirme işinin sipariş usulü ile doğrudan yabancı mimarlara verilmesi yerine, yarışma yoluyla elde edilmesi gerektiğini belirtmişlerdir. 1933 tarihli Arkitekt dergisinde bu isteklerini şöyle vurgulamışlardır:

"Ankara'da inşa edilecek Vekalet binaları projelerinin Türk mimarların da iştirak edebileceği bir müsabaka neticesinde tespitini memleket sanatkarları kuvvetle ve haklı olarak temenni etmektedir…" (Mimar Abidin, 1933)

1933 yılında Türk mimarların ısrarları sonuç vermiş ve Milli İktisat ve Tasarruf Cemiyeti bir Sergi Evi Yarışması açmıştır. Ayrıca yarışmanın bir Türk mimar (Şevki Eşref Balmumcu) tarafından kazanılması yarışma tarihinde bir dönüm noktası olmuştur. Sergi Evi aynı zamanda dönemin önemli tartışma konularından birini oluşturan Türk inkılabının modern mimarlık ve devrim paradigmaları dışına

taşmadan, en iyi nasıl bir mimarlıkla temsil edilebileceği sorusuna da bir yanıt olmuştur.

Baran İdil dönemin yarışmayla olan ilişkisini şöyle dile getirmektedir:

"75 yıl önce Cumhuriyeti yönetenlerin, yarışmaların önemini, mimarlığı gerek teşvik gerekse geliştirme amacı doğrultusunda kavramaları çok önemlidir. Bir batı yöntemi olan yarışmalar, Türk sanatının atılımı için batıya ihtiyaç duyduğundan çok öte, bir gereklilik ifade ediyordu." (İdil, 2007)

Yasemin Sayar 1950'li yıllara kadar Türk mimarların meslek alanını kontrol edemediğini, dolayısıyla hizmet piyasasını denetleyemediği bir durumun varlığını hatırlatır (Sayar, 1998). 30 ve 40'lı yıllarda Türk mimarların kalfalara ve yabancı mimarlara karşı verdikleri mücadelede "mimari proje yarışmaları" özellikle önem kazanmıştır. Türk mimarları diploma aracılığıyla yasa dışı uygulayıcıların/kalfaların saf dışı bırakıldığı bu ortamda yabancı mimarlarla da görece eşit bir ortamda üretim yapma olanağına kavuşmuşlardır.

Dönemin yarışmalarına gelen eleştiriler günümüz problemlerine paralel şekildedir. Jürinin seçimdeki önemi, yarışma öncesi önsel olarak belirlenen program ve şartnamelerin uzman kadrolar tarafından hazırlanmaması, iyi etüd edilmemesi, jüri raporlarının tatmin edici olmaması, jüri kararlarında programdan ayrılış, devlet adamlarının mimari kararların alınmasında etkin rolleri, inşa sürecinde mimari projenin tamamen değiştirilmesi gibi konular üzerinde yoğunlaşmaktadır.

1950-1980 dönemi,

İkinci dünya savaşı sonrasında Türkiye öncekinden farklı bir modernleşme durumuyla karşılaşmıştır. 1950 seçimlerinden sonra politik ve ekonomik alanda gerçekleşen değişimlerin kentsel alanda ve yapı stoku üretimindeki dönüşümlerden izlenmesi mümkündür. Özellikle Amerika'nın etkisi altında artık devlet tekeli sona ermiş, özel sektör sahnede yatırımcı olarak kendine yer bulmuştur. Bu döneme kadar devlet/devlet seçkinleri tarafından belirlenen mimarlık ortamına, istekleri, beğenileri ve değer yargılarıyla özel sektör de dahil olmuştur. Dönemin önemli gelişmelerinden biri 1954 yılında Mimarlar Odası'nın kurulmasıdır. 1950-1953 yılları arasında Bayındırlık Bakanlığı ile ortaklaşa yapılan çalışmaların sonucunda kurulan oda yarışmalara ilişkin yasal düzenlemelerin yapılmasına zemin hazırlamıştır. 1930'lu yılların ortalarından itibaren yerli mimarlar tarafından gündeme getirilen

“yarışmalara ilişkin düzenlemeler”, 1952 yılında Bayındırlık Bakanlığı tarafından çıkarılan “Mimarlık ve Şehircilik Yarışmalarına ait Yönetmelik” çerçevesinde gerçekleşmiştir. Bu yönetmeliğin iki önemli özelliği vardır. Birincisi şehircilik yarışmalarını kapsaması, ikincisi ise uluslararası yarışmaların kurallarına göre yapılacağıdır. Yeni düzenlemeler içinde özellikle kamu yapıları için açılan proje yarışmaları, mesleğe bir canlılık getirmiş, serbest meslek bürolarının çoğalmasını teşvik etmiştir.

Yarışmaların katkı verdiği bir diğer alan planlama olmuştur. Doğan Tekeli’nin belirttiği gibi İller Bankası’nın büyük kentler için açtığı planlama yarışmaları, kent planlamasının bilimsel içeriğinin kabulü ve gelişimi için etkili bir faktör olmuştur. Çok ayrıntılı tespitlere dayanan, kent monografileri hazırladıktan sonra açılan bu yarışmalar yeni planlama paradigmasının tartışılmasında ve yaygınlaşmasında önemli işlevler görmüştür.

Bu dönemde proje yarışmalarının mimari proje elde etme sürecinde etkin olarak yer alması, mimarlık ortamında ciddi eleştirilere neden olmuştur. Yarışmaların belirli mimarların katılabildiği, jüri oluşunun rotasyon yöntemiyle belirlendiği ve mimarlık camiasının küçük bir bölümünü temsil ettiği, dolayısıyla yarışmaların yeni yaklaşım ve fikirlerin ortaya çıkmasına imkan vermediği sıkça karşılaşılan eleştiriler arasındadır (Aygün, 2004). 60’lı yılların sonuna gelindiğinde Bayındırlık Bakanlığı ve Mimarlar Odası, arasındaki sürtüşmeler özellikle jüri kompozisyonuna ve uygulama hakkına yönelik olarak giderek artmıştır. 1968 yılında Bayındırlık Bakanlığı Oda’yı tamamen devre dışı bırakarak yarışma çıkarmaya başlamıştır. 1969-70 yılları arasında açılan dokuz yarışma Mimarlar Odası tarafından boykot edilmiştir. 1971 yılı başlarında Oda ve Bakanlık yeni bir yönetmelik üzerinde anlaşmaya varmıştır. Baran İdil dönem boyunca Oda’nın yarışmalar konusundaki hassasiyetini şöyle dile getirmiştir:

“1960’lı yıllar, Mimarlar Odası örgütünün güçlenmesi ve bu alanı ciddi olarak kontrolüne alma politikalarıyla ciddi bir farklılık gösterdi. Örneğin o zamanlar üç gün süren genel kurullarda bir gün genel konulara, bir gün seçime ve bir gün yarışma konularına ayrılırdı.”(İdil, 2007)

Oda- Bakanlık ilişkilerindeki azalma, o dönemde açılan yarışma sayılarına da yansımıştır. 1980’li yılların başına kadar süren bu durum, 12 Eylül dönemi geçtikten sonra yarışma destekçisi genç mimarların Oda’ya yaptığı baskılar ile sona ermiştir.

1980-2000'ler,

80'lerde başlayan tüketim, iletişim, küreselleşme ve bunlara paralel olarak ekonomik ve mekânsal büyüme, bu döneme damgasını vuran temel kavramlar olmuştur. Yapının tüketime açık, imaj değeri yüksek bir nesne olması, mimari tasarımı tüketim toplumu değerleri ile uzlaşmaya zorlamış, mimarlık ürünü kendi disiplininin kriterleri yerine, pazar ortamının değerleri ile üretilmeye başlamıştır.

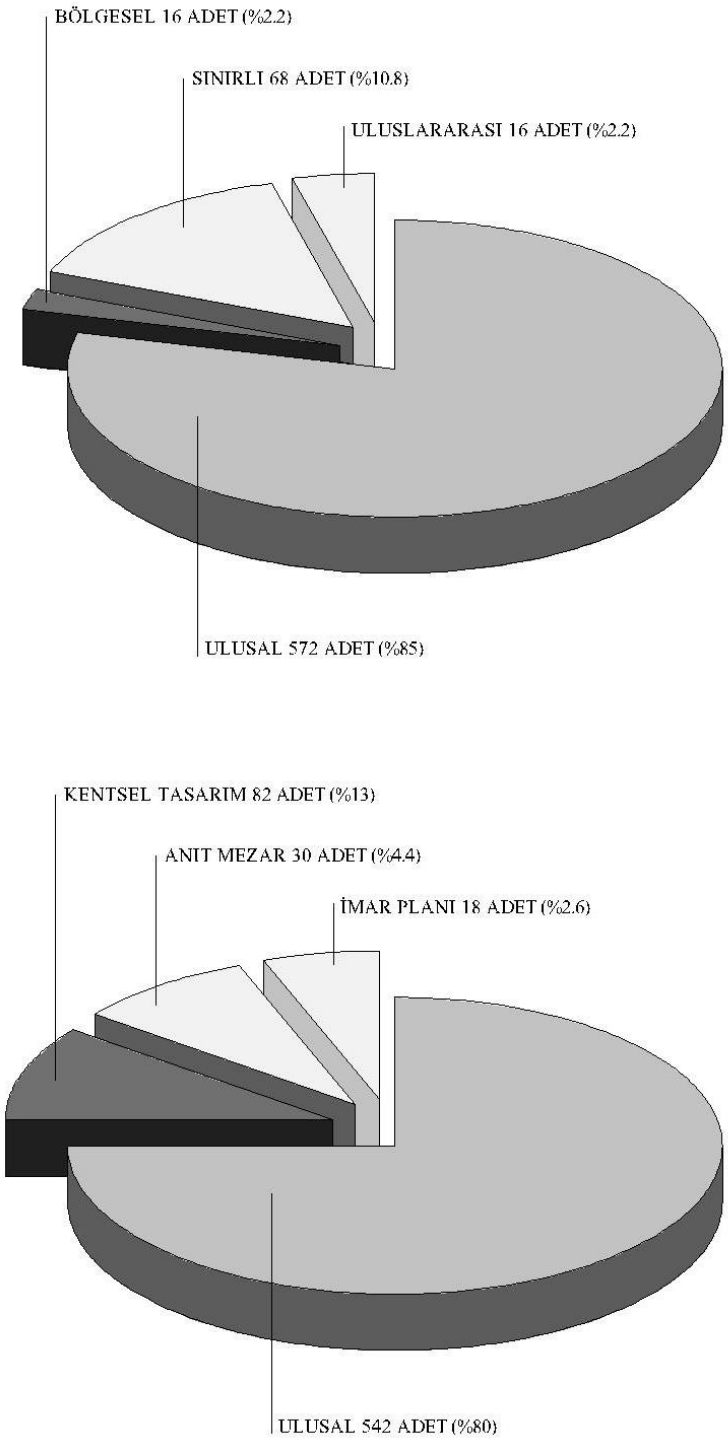
Yarışmalardaki en önemli kırılma 2886 sayılı Devlet İhale Kanununun çıkarıldığı 1983 yılında olmuştur. Bu kanunda yarışma yöntemi koşullarında herhangi bir değişiklik yapılmadan bir ihale yöntemi olarak sayılmıştır. Bilal Yakut'a göre kanundaki bu özensiz yazılım nedeniyle yarışmalara fiilen yapılamaz duruma gelmiştir (Yakut, 2007). O dönemde yarışmacılardan teminat mektubu istenmekte, jüri yerine ihale komisyonu kurulmaktaydı. Yarışma açmanın tek yolu aynı kanunun bir maddesinden yararlanarak her konuda "İhale Kanunu kapsamı dışındadır" diye mütalaa etmek ve yarışma açılmasına dair Bakanlar Kurulu Kararı çıkarılmasıdır. Dolayısıyla yarışma sayısında ciddi bir düşüş yaşanmıştır.

Yarışmalara ilişkin bir diğer düzenleme 2003 yılı Ocak ayında 4734 Sayılı Kamu İhale Kanununa göre çıkarılmış "Mimarlık, Peyzaj Mimarlığı, Mühendislik, Kentsel Tasarım Projeleri, Şehir ve Bölge Planlama ve Güzel Sanat Eserleri Yarışma Yönetmeliği" ismiyle hayata geçirilmiştir. Yeni düzenlemeye ilişkin bazı değişiklikler şu şekildedir:

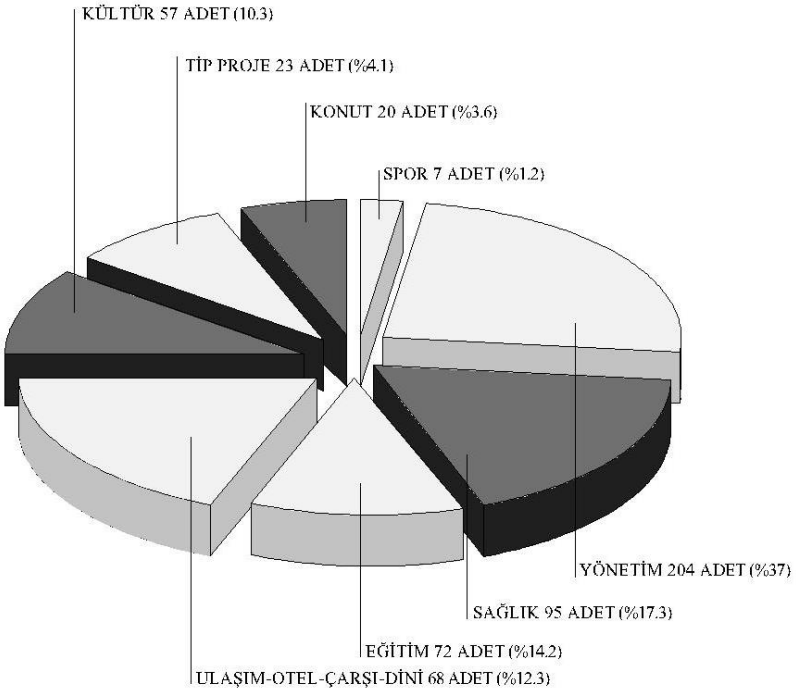
- Yarışma konusu olabilecek her meslek dalını kapsamaktadır.
- Yarışmaya katılacakların yarışma konusuyla ilgili oda vizesi olması zorunludur.
- Sınırlı yarışmalara çağrılacakların objektif ölçütlere dayalı bir ön seçimle belirlenmektedir.
- Bölgesel yarışmalar kavramı yönetmeliğe girmiştir.
- Birden fazla meslek disiplininin birbirine yakın örgütlü katılımını gerektiren işlerde ortakçıl yarışmalar kavramı ve bunun düzenlenme koşulları.
- Meslek odalarının jüri seçimlerinde aktif olarak yine katılıyor olması.
- Kolokyumun zorunlu hale gelmesi.
- Hak ve sorumlulukların daha ayrıntılı açıklanıyor olmasıdır.(EK-A)

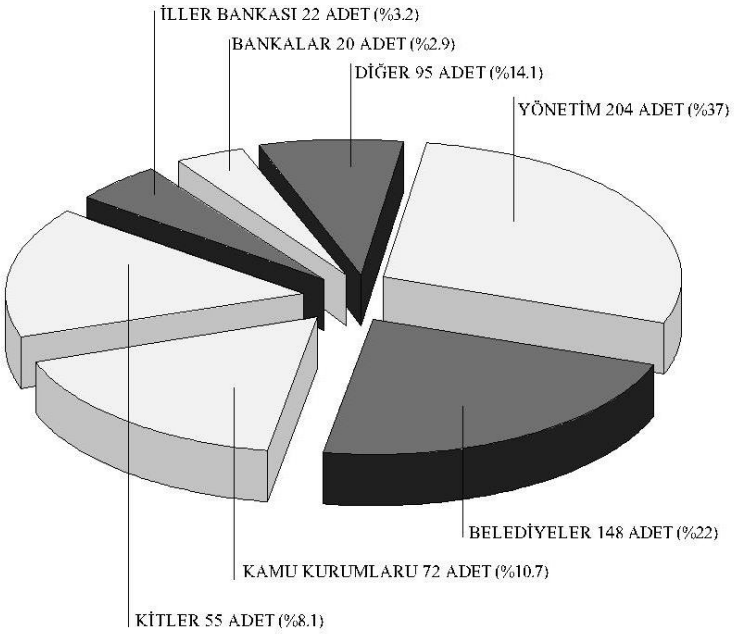
Yarışmaların Türkiye sınırları içinde günümüze kadar maruz kaldığı değişikliklerin ve düzenlemelerin kronolojik okuması aşağıda yer alan grafikler ile

yapılabilmektedir (Şekil 2.6, 2.7). Türkiye'de 1930-2007 yılları arasında 672 adet yarışma açılmıştır. Bu yarışmalardan 572 adedi ulusal, 16 adedi uluslararasıdır. Ayrıca 68 adet sınırlı ve son yönetmelik değişikliğinden sonra 16 adet bölgesel yarışma düzenlenmiştir. 1960 ve 1990 yılları arasında açılan yarışma sayısı diğer yıllara göre daha fazladır. Türkiye'de yarışmaların kamu kuruluşlarının egemenliği altında olduğunun kanıtı olarak yüzde doksanının kamu kurumları tarafından açıldığı söylenebilir. 672 yarışmanın 261 adedi Bayındırlık Bakanlığı, 148 adedi belediye, 72 adedi kamu kurumları, 55 adedi KİT'ler, 22 adedi İller Bankası, 20 adedi bankalar ve 95 adedi Mimarlar Odası gibi birtakım sivil toplum kuruluşları tarafından açılmıştır.

Şekil 2.6: Türkiye'de 1930-2007 yılları arasında açılan 672 yarışmanın tür olarak dağılımı ve 1964-2004 arası öğrenci yarışması tür olarak dağılımı(Başbuğ, 2007).

Şekil 2.7: Türkiye'de 1930-2007 yılları arasında yapı yarışmaları dağılımı (Başbuğ, 2007).

2.2 Yarışma Türleri

Mimari proje yarışmaları mimarlık hizmetlerini sağlamak adına yapılan nitelik odaklı ve proje temelli bir seçim yöntemidir (Pendl, 2012). Yarışmalarda amaç önceden verilen bir durum için önerilen tasarımlar arasında seçim yapmak ve uygulama işini kazanan mimara vermektir. Nitelik odaklı kararların teslim edilen projenin niteliğine göre verildiğini, proje temelli ise kararların projeden beklentileri doğrultusunda verildiğini ifade etmektedir. Yani mimarın geçmişteki başarıları üzerinden değil, sunduğu proje üzerinden değerlendirilmektedir. Bu beklentilere ve yatırımcının ihtiyaçlarına göre yarışmalar açık, davetli, iki aşamalı gibi değişik formatlarda düzenlenebilmektedir. Yarışmalar ihtiyaç duyulan hizmetin çeşidine, aşama sayısına ya da faza ve prosedür türüne göre kategorize edilmektedir.

Hizmetler:

Fikir yarışması: Yarışmacılardan istenen geniş anlamda bir kavram ve yeni fikirler üretmeleridir. Uygulamanın kazanana verileceği gibi bir zorunluluk gözetmemektedir.

Proje yarışması: Yarışmacılardan beklenen detaylı bir programa ve özenle hazırlanmış şartnameye bağlı kalınarak, çoğunlukla kazananın işi almasıyla sonuçlanan bir proje sunmasıdır.

Aşama ve Fazlar:

Tek aşamalı yarışmalar: Önerilen proje bir aşamada herhangi bir geri bildirim olmaksızın geliştirilmektedir.

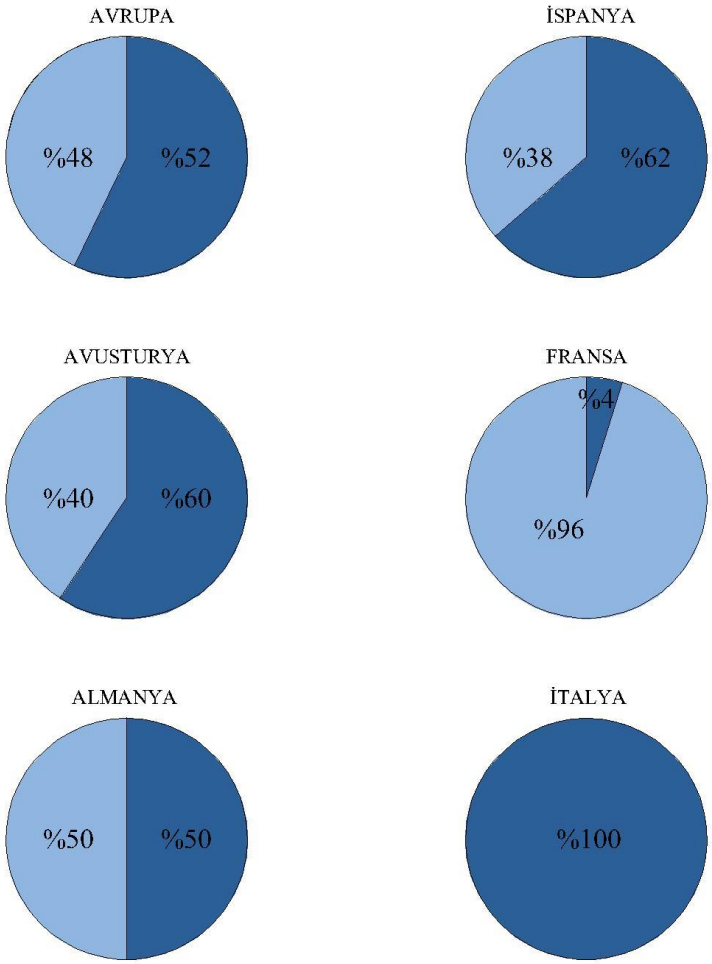
İki ya da daha fazla aşamalı yarışmalar: Öneri jüriden gelen bir geribildirimle iki ya da daha fazla adımda geliştirilmektedir. Çoğunlukla ilk aşamadan sonra eleme yöntemiyle katılımcı sayısı belli bir sayıya düşürülür ve seçilen katılımcılar giderlerinin bir kısmının maddi karşılığını alırlar.

Prosedürler:

Açık yarışmalar: Çoğunlukla profesyonel lisansa sahip oldukları müddetçe herkesin katılımına açıktır. Ekonomik ve teknik kapasite kriterleri aranabilir fakat mali anlamda bir teklif gerektirmemektedir. Yarışmalar birkaç aşamalı düzenlenebilir. Değerlendirme öneri tasarımın niteliğine göre yapılmaktadır.

Sınırlı yarışmalar: Katılımcı mimar ya da ekiplerin sayısına sınırlandırma getirmektedir. Değerlendirme mimar ya da ekiplerin geçmiş deneyimleri, ekonomik ve teknik kapasite gibi verilen bir ön kriter üzerinden gerçekleşir. Rönn özellikle

karmaşık konuların geribildirimden faydalanacağı görüşündedir (Rönn). Açık genel bir fikir yarışması organize eden kuruma karar vermesi için geniş bir temel oluşturmaktadır, ardından açılacak bir davetli proje yarışması işin uygulanması için faydalı bir yöntemdir. Realize edilmiş benzer ölçekli ya da benzer maliyetli bir projeye sahip olma gerekliliği genellikle negatif bir değerlendirme yöntemi olarak kabul edilmektedir.

Şekil 2.8 : Avrupa'da 2009 yılında açık ve sınırlı yarışma dağılımı (açık mavi sınırlı, koyu mavi açık yarışmaları ifade etmektedir.)(Pendl, 2012).

Açık ve sınırlı yarışma oranları ülkelerin yarışma stratejilerine göre değişiklik göstermektedir (Şekil 2.8). Fransa'da açık yarışmalar yüzde 4'lük bir orana sahipken Almanya'da bu durum yarı yarıya görülmektedir. İtalya neredeyse hiç sınırlı yarışma açmazken Türkiye'de 2009 yılında sınırlı yarışmaların oranı yüzde 14 olmuştur (URL-3).

Açık ve davetli yarışmalar, kazananın projeyi detaylandıracağı durumlarda, müzakere yöntemine entegre edilebilmektedir. Müzakereci prosedürde, anlaşmayı yapan otorite ya da kurum, başarılı adaylara sözleşmenin şartlarını ve koşullarını müzakere etmektedir. Bu yarışma prosedürü özellikle Türkiye için tanıdık olmasa da özellikle Kuzey Avrupa ülkelerinde uygulanmaya başlanmıştır. Yatırımcı ile görüşmeleri tasarım sürecinin en verimli anı olarak niteleyen Nasar (Nasar, 1999), önerdiği yarışma modelinde bu prosedürü tavsiye etmektedir. Alişan Çırakoğlu davetli yarışmalara karşı olan olumlu tutumunu şöyle dile getirmektedir:

"Çeşitli davetli yarışmalara katılıyoruz ve bu tür yarışmalarda elde edilen projenin uygulanma oranının çok daha fazla olduğunu görüyorum. Bir kere işveren zaten baştan güven duyduğu ekipleri yarışmaya çağırıyor. Bunun yanında işin proje bedelinden uygulama bütçesine kadar birçok konuda katılımcılara baştan bilgi veriyor. Yarışma öncesi değerlendirme kurulu ile tartışma toplantısı yapmak bile mümkün oluyor" (Çırakoğlu, 2009).

Rekabetçi diyaloglarda sözleşmeyi yapan otorite seçilen adaylarla, plan çözümü geliştirmek ve proje ya da mimari seçenek amacıyla iletişim kurmaktadır. Fakat bu tarz bir yaklaşıma telif hakkı ihlali gerekçesiyle Architecture Council of Europe tarafından şiddetle karşı çıkılmaktadır.

Farklı yarışma formatlarının -açık, sınırlı, davetli ve iki aşamalı- her bir katılımcı proje üzerinde farklı etkileri olmaktadır. Örneğin birçok tasarımcının anonim olarak projelerini sunduğu açık tek aşamalı bir yarışmaya yüzlerce proje katılabilir ve potansiyel çözümler için geniş bir keşif alanı oluşturabilir. Bir sınırlı yarışma, katılımcı sayısını bölge veya yetenek kriterleriyle sınırlarken hem birçok farklı öneriyi bir araya getirirken hem de yatırımcıya daha fazla kontrol olanağı vermektedir. Tersten bakacak olursak, bir açık yarışmadaki büyük katılımcı sayıları jüriyi değerlendirme aşamasında görünenden daha fazla zorlamaktadır. Ayrıca anonim katılım tasarımcının önceki deneyimlerinin de gizlenmesi anlamına

gelmektedir. Jack Nasar'a göre açık ve sınırlı yarışma formatları en çok Washington D.C.'deki Vietnam Anıtı gibi bir amaca hizmet eden basit konulu yarışmalar için uygundur (Şekil 2.9). Basit bir proje olsa dahi, yatırımcı kazananı daha tecrübeli ekiplerle eşleştirmek ve şematik tasarımı uygulanabilir bir hale getirmek için zaman harcamak zorunda kalabilir (Nasar, 1999).

Şekil 2.9: Vietnam Anıtı, Washigton D.C.(URL-4).

Stanley Collyer yarışma prosedürlerini ekonomik bakış açısıyla şöyle değerlendirmektedir. Kurumsallaşmış bir firmanın yöneticilerinin açık yarışmalara girmek istemeyişinin beş ya da daha az katılımcının davetli olduğu sınırlı yarışmalarda kazanma şansının artışına bağlı olduğunu savunmaktadır. Fakat yer aldıkları bir davetli yarışmada olsa, firmanın mali durumu olumsuz yönde etkilenebilmektedir (Collyer, 2004).

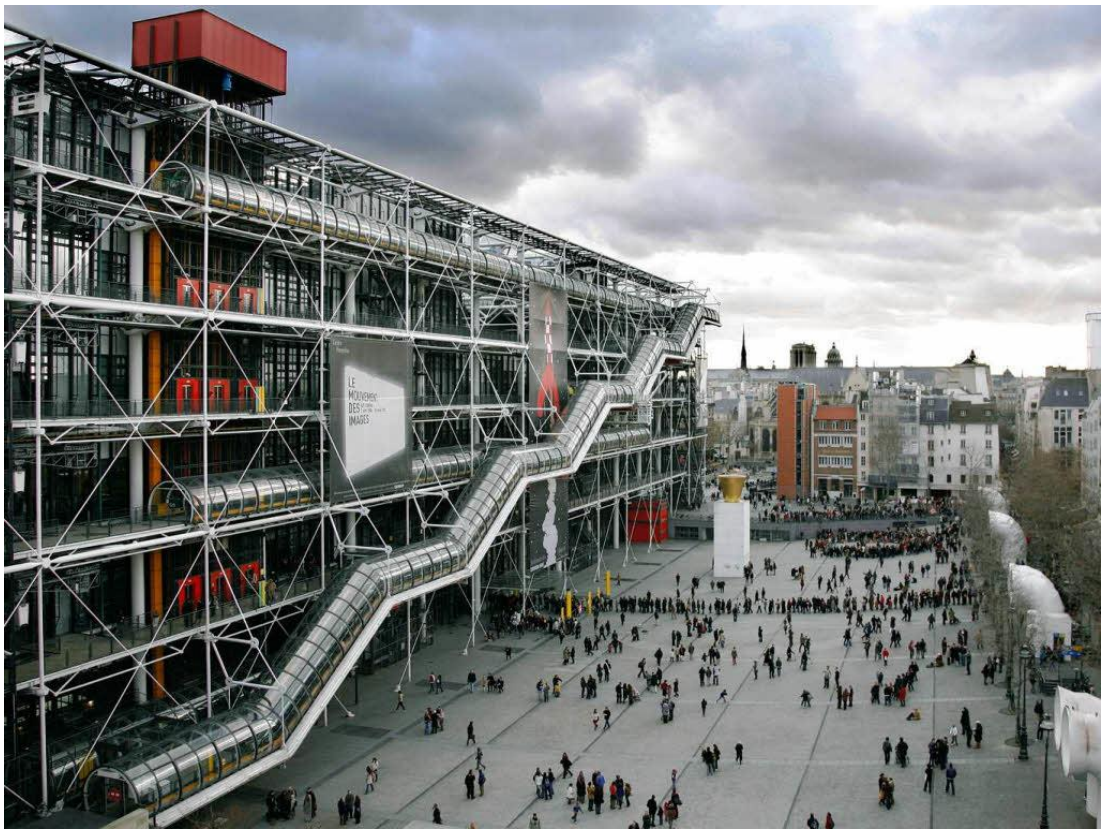
Avrupa Birliği'nde hemen hemen bütün yarışmalar sıkı bir kontrol altındadır ve tek aşamalı düzenleniyorsa mutlaka değerlendirme anonim olmaktadır. Yarışmaların oluşma süreçleri ülkeden ülkeye değişiklik göstermektedir. Örneğin Finladiya'da jüriler geçmişten gelen bir düzenle hem programı oluşturur hem de değerlendirme yapar. Fransa'da açık yarışmalar yerine genç mimarların katıldığı davetli yarışmalar

düzenlenmektedir. Almanya önceden belirlenmiş yüksek profilli firmaların yanında yarışacak katılımcılar kura yöntemiyle belirlenmektedir.

2.3 Fransa ve Almanya'da Yarışmalar

Tezin bu bölümde önerilecek olan model için bir altlık olacağı düşünülen iki ülkenin yarışma sistemleri incelenmektedir. Fransa ve Almanya'nın yarışma sistemlerinin gerektirdiği yarışma türleri ve ön seçim kuralları öneri modele yakınlığı nedeni ile seçilmiştir.

Fransa'da ikinci Dünya Savaşından hemen sonraki 10 yılda, en iyi işler birkaç kurumsal mimarlık ofisine verilmiştir. Fakat bu durumu değiştiren iki olay yaşamıştır. İlki öğrenciler tarafından gerçekleştirilen 1968 devrimi, ikincisi ise 1970 yılında Richard Rogers ve Renzo Piano tarafından kazanılan uluslararası yarışma Centre Georges Pompidou'dur.

Şekil 2.10: Pompidou Center (URL-5).

Tamamlanan Pompidou Center'in başarısı yarışma kurumuna bir geçerlilik sağlamıştır ve 1977 yılında "Kamu Yararına Mimarlık" adıyla ilk mimarlık yasası

geçmiştir (Haan, Haagsma, 1988) (Şekil 2.10). Bunun haricinde , halkı iyi mimarlık ihtiyacı konusunda duyarlılaştırmak adına bölgesel departmanlar dahilinde kamu büroları açılmıştır. Eş zamanlı olarak otoritenin özerkleşmesi tasarımda ve Fransa'nın kamu yapılarının inşa süreçlerinde de kendini göstermiştir. Bu durum bölgesel başkanlarını kendi lokal projeleri için yarışma açmaya teşvik etmiştir. 1978 yılında MIQCP (Mission Interministerielle pour la Qualite des Constructions Publiques) bu süreciin sonunda kurulmuştur. Amaç ulusal hükümeti ve belediyelerini daha iyi yapılar inşa etmek için cesaretlendirmektir. Bu durum kurumları yarışma açmaya teşvik etmiştir.

1980 yılında yarışma kurumu ulusal hukuk yönetmeliğine girmiştir, bu değişikliğe göre 170 metrekareden büyük herhangi bir yapı bir mimar tarafından tasarlanmalı ve herhangi bir kamusal yapı ve sosyal konut yarışma yoluyla elde edilmeliydi. 1986 yılında, yönetmelikte bir revizyon yapılmıştır. Bu revizyona göre devlet yapılarının tümü davetli yarışma usulü ile elde edilecektir. Bu değişikliğe rağmen hala genç mimarlara kariyerlerinde bir basamak olması adına sayıca az da olsa açık yarışmalar düzenlenmekteydi. Fakat Fransız Milli Kütüphanesi gibi büyük ölçekli projelerin sayıları az olmasına rağmen, devlet yapılarının seçim süreci sınırlı yarışmalardı. Birkaç istisna dışında Fransa'da neredeyse hiç özel okul, üniversite, müze, tiyatro vb. olmadığından, mimari hizmetlerin çoğu yarışmayla elde edilmekte ve devlet ve bölgesel idari heyetler ile ilişkilendirilmektedir.

Fransa'da iki ana yarışma kategorisi vardır.

1.Açık yarışmalar: Bunlar daha çok ulusal ve herkese açık fikir yarışmalarıdır. Sayıları oldukça azdır ve maddi karşılığı yoktur.

2a.Portfolyo ve birinci aşama fikir önerisine bağlı ön seçimli yarışma. Bu sistem yatırımcıya birçok öneri içinden genellikle kendi estetik tercihlerine en yakın olanı seçme imkanı tanır. Bu tür yarışmalar genellikle mimarları isim yapmış olanlar, bir konuda uzmanlaşmış olanlar, genç mimarlar ya da kadın mimarlar gibi kategorilere sokmaktadır.

2b. Mülakata bağlı ön seçimli yarışma

2c. Benzer projelerin olduğu portfolyoya bağlı seçimli sipariş usulü yarışmalar. Bu prosedüre göre mimarın ancak daha önce benzer bir yapısı inşa edilmişse işi alabilir ve bu yaklaşım mimarın bilgisini tek bir tipolojiye indirger.

Ön seçimli yarışmalar en sık kullanılan form olmakla beraber, spesifik bir bina tipolojisinde deneyime bakılarak mimar seçimini gerekli kılmaktadır. Bu sistemle Charles Granier asla Paris Opera Binası yarışmasını kazanamazdı çünkü yarışmayı kazandığında Garnier'in tek deneyimi Paris'te küçük ve sıradan bir konut bloğu idi. Fransa'da yarışmasistemi oldukça sınırlayıcıdır. Bir mimarın en az bir benzer projesinin uygulamış olması ya da iki milyon Avro bütçeli bir projesinin inşa edilmesi gerekmektedir. Her ne kadar neredeyse tüm yapıların yarışma ile elde edilmesi, başarılması zor bir durum gibi gözükse de, sistemin genç mimarlara yüklediği aşırı yük taze enerjinin baştan kaybolmasına neden olmaktadır (Seraji, 2004) .

Şekil 2.11: Paris Opera Binası (URL-6).

İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra Almanya belki de yarışma ortamının çoğalıp gelişebileceği en son yer olarak düşünülmekteydi. Fakat ülkeyi yeniden inşa etme gerekliliği ve hızlı eonomik iyileşme ve demokratik reformlar, farklı bir demokrasinin gelişmesine zemin hazırladı; anonim tasarım yarışmaları. Almanlar 1972 yılında Münih'te Olimpiyat Oyunlarına ev sahipliği yaptıkları dönemde yarışmalar kurumsallaşmıştır. Örneğin Freie Otto ve Günther Behnisch'in Olimpiyat Stadyumu bu süreçte elde edilen bir yarışma projesidir (Şekil 2.12).

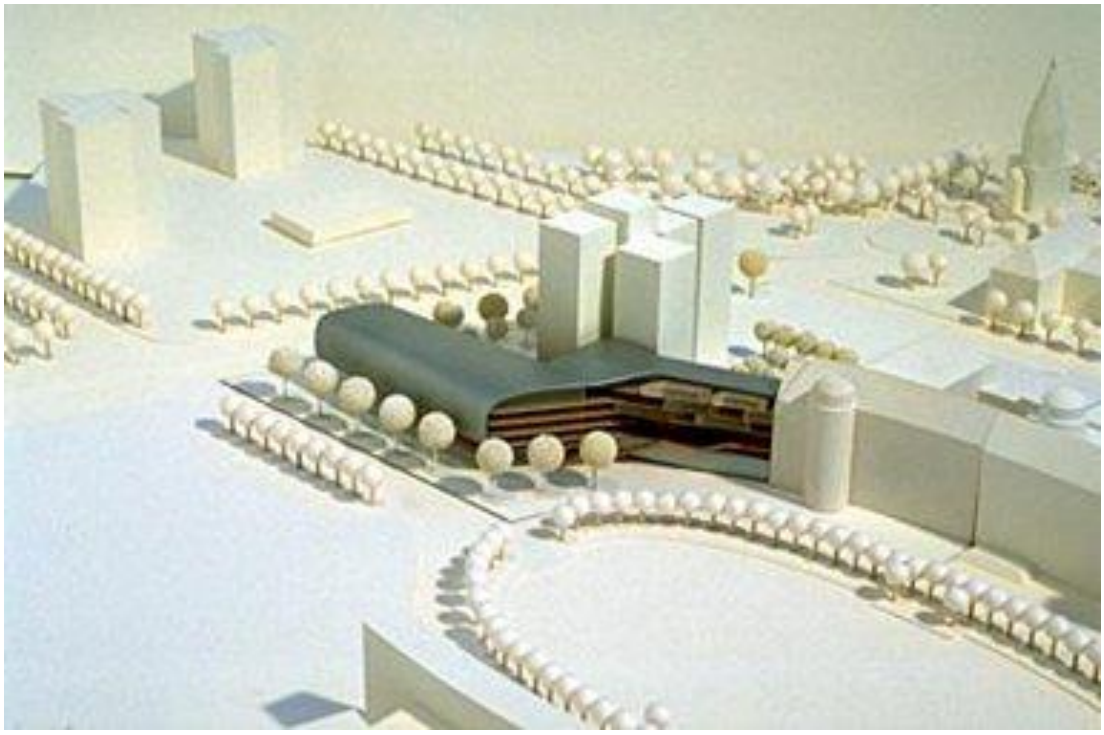
Şekil 2.12: Münih Olimpiyat Stadı (URL-7).

Birkaç mimarın önderliğinde 2. Dünya Savaşı'ndan hemen sonra, Ulusal Alman Mimarlar Birliği'nin de desteğiyle hükümeti belediye projeleri için yarışma açma konusunda ikna etmişlerdir. Birçok geniş ölçekli proje, bölgesel yönetimlerin denetiminde ve "Yarışmalar için İlke ve Esaslar" kuralları dahilinde yarışma ile elde edilmiştir (Grundsatze und Richtlinien für Wettbewerbe). Bu yarışmalar birçok okul, kütüphane, havaalanı, hastane ve süreci izleyebilecek mümkün olan her yapıyı kapsamaktaydı. Herhangi bir devlet idaresinin istedikleri amda geri çekilme hakkı olmasına rağmen, hepsi sürecin işlemesine katkıda bulunmuştur.

Güçlü Alman ekonomisinin zirveye çıktığı dönemlerde, sistem yüzlerce tasarım yarışmasının açılmasını sağlamıştır. Mein von Gerkan ve Axel Shultes gibi birçok genç mimar, Gottfried Böhm, Egon Eirman ve Hans Scharon gibi önceki jenerasyonun yaptıklarından daha fazlasını yapma imkanı bulmuşlardır.

1980'lerin ortasında, yarışma kültürü etkisi uzun süre devam edecek değişikliklere maruz kalmıştır. The International Baüstellung Berlin (IBA), dünyanın dört bir yanından mimarın, çoğu konut olmak üzere birçok farklı proje üretmek amacıyla davet edildiğini belirtmektedir. Bu yarışmaların neredeyse hepsi davetlidir. Fakat bu yaklaşım 'yıldız' mimarların sınırlı yarışmalarda boy göstermesine öncülük etmiştir. Aynı anda, Avrupa Birliği sadece ekonomik anlamda değil ayrıca kurumsal olarak da yakınlaşmaktaydı. Bu durum Alman yarışma sistemini Avrupa genelinde katılımlı yarışmalar açmaya zorlamıştır. Bu yarışmalar katılımda daha fazla kısıtlama içermekteydi (Collyer, 2004).

Bugün bölgesel olmayan büyük ölçekli çoğu yarışma iki aşamalı düzenlenmektedir. Açık olarak düzenlenen ilk aşamanın kazananları, ikinci aşamada önceden davet edilmiş isimlerle yarışmaktadırlar. Hatta çoğu yarışmada, Almanlar davet edilmeyen yarışmacılar arasından kura yöntemiyle davet edilecekleri belirlemektedirler. Açık yarışmaların sayısı oldukça azdır ve dolayısıyla tarih aralıkları çok geniştir. Bu nedenle düzenlendikleri zaman katılım oldukça yüksek olmakta ve kazanma şansı düşmektedir. Örneğin 1990'ların ortalarında açılan Leipzig Kütüphanesi yarışmasında katılım 700'ün üzerindeydi (Şekil 2.13, 2.14). Bu durum Almanya ekonomisinin darboğaza girmesi ve aşırı yapılanmanın (özellikle Berlin'de Doğu ve Batı Almanya'nın birleşmesiyle) sonuçlarıyla daha da alevlenmiştir. Ayrıca, demokratik güvenilirliklerini kanıtlamak amacıyla AB genelindeki yarışmalarını çok açık olarak duyurmuşlardır ki bu şeffaflık ortak pazarda diğer ülkeler tarafından uygulanan bir durum değildir (Sepin, 2007).

Şekil 2.13 : Leipzig Kütüphanesi maketi (URL-8).

Şekil 2.14 : Leipzig Kütüphanesi (URL-9).

3. ANALİZ

3.1 Farklı Disiplinlerde Yarışma

"Yarışmak" temelinde rekabet barındırır. Rekabetin, belli kurallar ile eşit koşulların oluşturulması durumudur. Büyük oranda içgüdüsel olan rekabet duygusu bireyin bulunduğu noktadan bir sonrakine gitmesine zorlamaktadır, bazen neden olmaktadır. Doğadaki büyük denge içinde rekabet vardır. Bu genelde ırkın devamlılığı için geliştirilmiş içsel tetikleyicilerin sonucu ortaya çıkmaktadır. En ilkel rekabetin, sağlıklı bir yavru verebileceğinin hormonsal sinyallerini alan erkeğin ya da sağlıklı bir yavrunun tohumlarını hisseden dişinin kendi ırkı içinde yaptığı elde etme savaşıdır denilebilir. Varoluşun temelinde yatan bu dürtü bireyin bulunduğu toplumda ya da yaşam ortamında statü mücadelelerine ve hatta hayat kurgularına dönüşebilmektedir. Bu içgüdüsel tetikleyicinin insan özelinde etkileri ve dönüştürme gücü yadsınamaz bir boyuttadır. Bu olgunun olmadığı bir durum tanımı ütopik bir senaryodur denilebilecek kadar varoluşun içlerine kadar enjekte olmuş bu duygunun birçok alanda etkisinden bahsedilebilir.

"... Rekabetten yana olursanız haksız olursunuz, rekabete karşı olursanız yine haksız olursunuz : Bu sizin her zaman haklı olduğunuz anlamına gelir... İmtiyaz ya da özgürlük hangi tarafı seçerseniz seçin, imkansıza saçmaya varısınız", Pierre-Joseph Proudhon, "Ekonomik Çelişkiler Sistemi ya da Sefaletin Felsefesi" adlı kitabının "rekabet" bölümündeki bu cümleleri ile rekabet/yarışma olgusuna karşı farklı bir fikir öne sürmektedir (Proudhon, 2012). Bu rekabetin içinde yatan paradokstur. Rekabet olgusu döngüsel değil çizgisel gelişim gösterir bu bir noktada rekabetin yok olmasında neden olur. Örneğin, her gün daha yüksekten atlamayı deneyen bir sporcu sporcunun her hafta atlama yüksekliğini 1 cm arttırması olası bir durumdur. Bu ilerleyiş bir süre sonra bitecektir. Bir gün bacağı kırılacak ve çizgisel ilerleyişini tamamlayacak ve sporcunun rekabet gücü yok olacaktır. Bu durumda rekabet, rekabeti yok eder denilebilir.

O halde rekabet kavramı için varoluşun temellerinde yer alan gelişimin yaratıcısı bir olgu aynı zamanda yıkıcı bir paradoks diyebiliriz. Bir çok alanda yer alan bu kavramı kısa alt başlıklarla örneklersek,

Spor ve rekabet :

Spor yarış/rekabet olgusunun toplumlar arasındaki en büyük ortak paydası denilebilir. Bu yüzdendir ki spor dalları ile ilgili uluslararası kurallar, bu kuralları uygulamakla yükümlü kurumlar ve bu kurumları denetleyen üst kurumlar oluşturulmuştur. Rekabetin en yaygın uygulama alanı olan bu olgunun olmazsa olmazı eşit koşulların oluşturulmasıdır. Örneğin motor sporları yarışlarında motor hacimlerine göre kategorizasyonlar oluşturulmaktadır. Bunun da ötesinde motor yapı ve türlerine göre de ayrı sınıflar oluşturulur. Bu kuralların dışında hareket etmek ekibin diskalifiye olmasına neden olacaktır. Bu kuralların oluşturulmasındaki temel neden sonucun belirsizliğini güçlendirmektir. Bu belirsizlik onu çekici yapan durumdur. Sürpriz beklentinin niteliğini arttıracak ve bu durumda yarışma organizasyonun dışında büyük kitlelere hitap edebilecektir.

Spor rekabetlerindeki eşit koşulların oluşturulması durumu tüm sporun dallarında vardır. Bu iki açıdan değerlendirilebilir. Birincisi spor müsabaka kuralları ve hakemliktir. Her spor dalının kuralları ve bu kuralları denetleyen denetçileri (hakem) vardır. Hatta bu hakemleri denetleyen üst kurum ve organizasyonlarda oluşturulmuştur. Birçok ülkede bu konu ile ilgili devlet organizmaları ve alt kurumlar yer almaktadır. İkincisi müsabakada yer alan yarışmacının aynı koşullarda olmasıdır. Erkek bir tenis oyuncusu ile kadın bir oyuncunun maçı bir müsabakadan öte bir oyun olarak kalacaktır. Bu duruma iyi bir örnek olarak boks verilebilir. Bireysel mücadele sporuna iyi bir örnek olan boksta kişiler ağırlıklarına göre kategorilere ayrılırlar. Bu durumda 100 kiloluk bir ağır sıklet dövüşçü ile 60 kiloluk bir hafif sıklet dövüşçü ringe çıkamaz, çıksa da sonucu belli bir olaydan öte gidemez.

Bu iki durum ve örnek üzerinden hareket ile mimari yarışmalar ile ilgili bir kıyas yapmak gerekirse bir kaç değerlendirme yapılabilir. Birincisi, aynı diğer müsabakalar gibi mimari proje yarışmalarında da kuralların olduğu ve bunu denetleyen kurum ve insanların yer aldığıdır. Her ne kadar bu durum spor müsabakaları kadar sert ve sabit kurallar ile olmasa da bu konuda olabildiğince sağlam zemini oluşturmaya yöneliktir. Bu kurallar genel bir yönetmelik ile sabitlenmiş olsa da, bu yönetmelik tüm koşullara cevap verememektedir. Bu durumda her yarışma için hazırlanmış "şartname" adı

verilen ayrıca ek kuralların yer aldığı kitapçıklar hazırlanır. Bu kitapçıklar ile beraber daha eşit koşulların oluşması beklenmektedir. Bu noktada diğer müsabakalardan farklı olarak mimari proje yarışmalarında kurallara uymamak bazen kazanamaya neden olabilir. Eşit koşulların oluşması adına hazırlanan şartname, "risk" alınıp reddedilerek diğer yarışmacıların üstüne çıkmak ve eşitliği bozmak için kullanılabilir. Bu durum ile ilgili birçok örnek ülkemizde görüldüğü gibi dünya genelinde görülmüştür. Kuralları bozarak yarışma kazanmak başka disiplinlerde görme şansımızın olmadığı bir sonuçtur. hakemleri şaşırtarak 100 metre koşusunu 50 metre yapan bir sporcuya ödül vermek bir yana yarışı tamamlamamış olarak gösterilir. Ancak 2000 kişilik istenilen bir salonu uygun bulmayarak 1000 kişilik hazırlayan bir mimarın bu cesareti ödüllendirilebilir. O halde eşit koşullarla oluşturulması beklenen mimari proje yarışmalarında denge unsuru olması beklenen kurallar ironik biçimde denge bozucu olabilir. Yarışmacının dengelenmesi mimari proje yarışmalarında oluşturulamamıştır. Davetli ya da ön seçimli yarışmalarda bu dengeyi yaratmak mümkündür. Ancak açık yarışmalarda bunu yaratmak mümkün olmayabilir. Bu durumu yaratabilen tek durum açık öğrenci yarışmalarıdır. Bu yarışmalara katılabilmenin tek koşulu öğrenci olmaktır. Zaten profesyonel bir mimar ile öğrencinin yarışı koşullar eşitlese de doğru [iki taraf içinde adaletli] olmayacaktır. Ancak profesyonel açık yarışmalarda böyle bir sınıflandırma yoktur. Onlarca yıllık deneyim farkına sahip, teknoloji ve donanım açısından on binlerce dolarlık farkı olan ve hatta onlarca kişilik ekibe sahip bir mimar, daha yeni mezun olmuş meslekte ilk yılında olan ve baskı almak için para biriktiren başka bir mimar ile yarışabilmektedir. İlginç olan iyi bir jüri kombinasyonunda yeni mezun mimarın, iyi bir fikir ile bu yarıştan galip çıkabilme ihtimalidir.

İşte mimari proje yarışmalarını hem haksız hem de belirsiz ve ilginç kılan durum budur.

Ekonomi ve rekabet :

Ekonomi rekabetinin en köklü ve en ciddi rekabeti temsil ettiği bir gerçektir. Ulusal ve uluslararası platformda milyarlarca insanın hayatı etkileyecek şekilde devam etmektedir. Ekonomiye karşı yapılan mücadeleler, insanın belleğini geri yüklemesi ve kapitalizm ile güçlenmiş ekonomik güçlerin boyunduruklarından kurtulma savaşları Cervantes'in Don Kişotu'nun yel değirmeni ile olan savaşı kadar ironik ve sonuçsuzdur. Ekonomi rekabeti ile ilgili "ekonomi ve rekabet kurumu", "küresel

rekabet konseyi" vb. kurullar küresel ve ulusal rekabet platformunu düzenlemek ve bu rekabetin küresel bir savaşa dönüşmesini engellemek için kurulmuş organizmalardır.

Rekabetin ticari tanımı:

“Rekabet (Competition) Bir piyasada satıcıların birbirleri aleyhine daha fazla müşteri çekerek mal ve hizmet satışlarını, dolayısıyla karlarını artırmak için aralarında giriştikleri yarış. Piyasa mekanizmasına dayalı ülkelerde rekabet, sistemin ayrılmaz bir parçasıdır. Rekabetin "iyi niyet" kurallarına aykırı olmaması için ulusal yasalarda belirli düzenlemeler öngörülmüştür. Ekonomik Teoride piyasalar, rekabet derecelerine göre sınıflandırılırlar. Monopolde tek bir satıcı firma vardır, dolayısıyla rekabet sıfırdır. Monopolden Düopoi (iki satıcı), OIigopol (az sayıda satıcı) ve Monopolcü Rekabet piyasalarına doğru geçildikçe rekabet derecesi artar ve Tam Rekabet Piyasasında en yüksek noktaya ulaşır. Bazan bir malın alıcıları arasında da rekabet olabilir. Burada amaç daha uygun koşullarla mal satın alabilmektir. O halde bu iki durumu dikkate alarak rekabeti, bir piyasada aynı mal üzerinde alıcı veya satıcı olarak çok sayıda kişinin (firmanın) bulunması ve bunların kendi lehlerine daha uygun fiyat veya satış koşullan gerçekleştirmek için aralarındaki yarışma durumu şeklinde tanımlamak mümkündür. Özellikle satıcılar arasındaki rekabet, yenilikleri ve teknolojik gelişmeleri uyararak daha kaliteli ve daha düşük maliyetli ya da tamamen yeni malların üretilmesine olanak sağlar. O bakımdan rekabet ekonomiye dinamizm kazandıran temel faktörlerden birisidir.”(URL-10).

Rekabet bir ülke ekonomik politikası için o kadar önemli bir konudur ki, ülkemizde AB süreci ile ilgili bile rekabet politikaları hazırlanmıştır. Bu rekabet stratejilerinin hazırlanmasındaki temel neden küresel rekabet politikasının sindirilerek süreç boyunca Avrupa'ya uyumluluğun güçlendirilmesidir. Daha önce de bahsedildiği gibi ülke ekonomik rekabet stratejileri bir ülkenin kaderini belirleyebilir.

“Küresel Rekabet Konseyi dünyanın her yerinden Rekabet Konseylerinden oluşan yeni bir küresel ağdır. Ulusal rekabetin temel sürücüleri şu anda küresel ekonomik büyümeyi destekleyen ağlarla birleşmişlerdir. Bir zamanlar küresel rekabet avantajı için temel olan inovasyon, sürdürülebilirlik ve dirençlilik şimdi refah için küresel platformlardır.” (URL-11).

Bütün bu kurumlar, kongreler, dergiler, strateji ve politikalar, hepsi rekabet ortamının bozulmadan devam etmesini sağlayan olgular iken rekabet piyasasının her gün giderek kötüleşiyor olması Proudhon'un "rekabet, rekabeti öldürür" savını güçlendirir bir sonuçtur. Bu karmaşık politikaların ve stratejilerin temeli aslında çok basittir. Ekonomik üstünlük güç getirir ve güç başkalarını yok etmek üzere kullanılabilir. Basitçe örneklemek gerekir ise, iki tane bakkal dükkanı, ikisinin de ekmek satmak üzere başladığı her gün de ekmek fiyatını 10 liradan 9 liraya düşüren A bakkalının satışlarının arttığı, B bakkalın bu durumla mücadele edebilmek için karını azaltarak fiyatını 8 liraya çaktiğini varsayalım. A bakkalın ekonomik gücü sayesinde ekmek fırınını satın alarak fiyatını 6 liraya çekmesi B bakkalın satışını yok etmesi demektir. Rekabet kurumları ilkel bir ifadeyle bu duruma engel olmaya çalışır. Kuralları netleştirerek A bakkalının fırın almasına engel olur. Eğer bunu yapmaz ise B bakkalarının yok oluşu ülke ekonomisine çok daha büyük zararlara neden olacaktır. Porter, *"*Rakibiniz de aynı şeyi yapabilecekken fiyatları düşürmek sadece aptallıktır*"* demiştir. İnsanların kendi yarattıkları bu güç karşısında yavaşça güç kaybediyor hatta bu güç tarafından yok ediliyor olması ironik bir durumdur. İnsanlık tarihi kadar eski olan bu rekabet olgusu insanlık tarafından yaratılmış, insanlığın katili olacaktır.

Mimari proje yarışmaları MÖ. 448 yılında, Pers savaşlarından sonra Atina yönetiminin yaptırmak istediği Akropolis anıtını 22 ekibi çalıştırarak halk oyu ile elde etmesiyle başlamıştır. 2500 yıl önce başlamış mimari proje yarışmaları serüveni inişli çıkışlı tarihsel sürecinde meslek adına olumsuz sayılabilecek süreçlerinden geçmesine rağmen bu güne kadar gelmiştir. Son dönemde mimari proje yarışmaları, süreç ve sonuçları ile ilgili karşı görüşler ve açıklamalar ortaya atılmıştır. Bu süreçlerin çoğunda eleştirilen konular jüri karar ve tutanakları ile mimari sunumun mimarinin önüne geçmesi durumu olmuştur. Mimarlık kültürünün büyük kısmını oluşturan yarışmalar, bu kültürü ve yaratıcısını yok etmeye başlamış olabilir.

3.2 Mimari Proje Yarışmalarının Arkasındaki Üç Kaygı

Mimari proje yarışmalarının nitelikli yapılı çevre oluşturmada en etkin ve en güvenilir yöntem olduğu şüphe götürmezdir. Rekabet duygusuyla en iyiye ulaşma çabası mimari standartların yükselmesini ve yaratıcılığın artmasını sağlamaktadır. Gerek dünyada gerek ülkemizde mimarlar yapıların yarışma yoluyla elde edilmesi için büyük uğraşlar vermişlerdir. Çeşitli ihale yöntemlerinde var olan haksız rekabet söz konusu yarışma olunca haklı rekabete dönüşmektedir. Çünkü yarışmalar genellikle proje temelli ve nitelik odaklıdır. Projenin değeri önerilen teklifle ölçülmez. Bunun haricinde kişisel ilişkiler de yarışmanın bir ölçütü olamaz. Bir grup mimar yarışmaların bir okul olduğunu söylemektedir, kişi yarışmalar sayesinde araştırmaya ve öğrenmeye devam etmektedir. Mesleki bilgi ve heyecanını sürekli canlı tutmaktadır.

Peki sayılan bu kadar olumlu özelliğe rağmen hala büyük bir grup mimar neden yarışmalara karşı çıkmaktadır ya da yarışmalara katılmayı tercih etmemektedir?

Bu sorunun birkaç cevabı mevcuttur. Öncelikle yarışmaları profesyonel bir mimarlık hizmeti alımı olarak gören mimarın yarışmaların şu an ki durumu ile katılımını sürdürebilmesi neredeyse olanaksızdır. Büro sahibi mimarların düşünmek zorunda olduğu ekonomik konular çoğu zaman onları yarışma dışında yollarla mimarlık hizmetini sürdürmeye zorlamaktadır. Özellikle katılımın çok olduğu açık yarışmalarda yarışmacının kazanma olasılığı oldukça düşüktür. Ikinci olarak bir grup mimarın görüşüne göre, yarışmaların belli bir mimari dile sahip olduğu, yaratıcılığı belli bir ölçüye kadar kabul edebilmesidir. Ayrıca yarışmalarda kazanan projelerin realize edilme olasılığı oldukça düşüktür. Yarışmayı açan kamu kurumlarının yönetiminin değişmesi projenin rafa kaldırılması için yeterli bir sebep olabilmektedir. Fakat en önemli neden yarışmadan ödül alınamadığı durumda harcanan zamanın, eforun ve paranın karşılığının olmamasıdır.

Son zamanlarda mimari proje yarışmalarının Avrupa ülkelerinde benzer şekilde yaygınlaşması hatta tüm kamu yapılarının yarışma yoluyla elde edilmesine yönelik yapılan kampanyalar (Yarışmayla Yap) en çok mimarların desteğini görmektedir (URL-3). Yarışmaların sadece devletin tekelinde olması Cumhuriyet döneminde henüz oluşmamış bir özel sektörün varlığının yarışma yönetmeliklerinde kendisine yer bulamamasından kaynaklanmaktadır. Yönetmeliklerin süregelen yıllarda fazla

değişikliğe uğramaması yarışmaların özel sektör için fazlaca hantal kalmasına neden olmuştur. Yönetmeliklerde yapılacak değişikliklerle özel sektöründe yapı elde etmede yarışma kurumundan yararlanacağını düşünürsek yarışmaları mimarlık mesleğinin hizmet yöntemlerinden biri olarak kabul etmek durumunda kalmaktayız. Yarışmaların profesyonel bir hizmet alım yöntemi olmadığını iddia eden bir kesim var olsa da, tüm kamu yapılarının ve bir kısım özel sektör yapılarının yarışma yoluyla elde edilmesi mimarlara maddi olarak bir dönüşün zorunluluğuna işaret etmektedir. Mimarlık mesleğinin ilk günden beri bir sanat dalı mı yoksa profesyonel bir meslek dalı mı olduğu tartışmaları süredursun, Proudhon'ın söylediği gibi mimarlık pratiğinde de "Rekabet rekabeti kırmaktadır"(Proudhon, 2012).

Mimarlık yarışmaları sahip olduğu olumlu özelliklerin yanında mimarlar açısından dolaylı olarak topluma yansıyan bir takım olumsuzlukları barındırmaktadır. Yarışmalarin temel özelliği olan nitelik ve kalite gereksinimi birçok farklı projeyi aynı anda değerlendirmeyi gerekli kılar. Bu durum bir yere kadar yarışmaları zenginleştiren ve heyecan sağlayan bir faktör olarak algılansa da bir yerden sonra bu proje çeşitliliği bir yığına dönüşmekte ve ekonomik zarar getirmektedir. Yarışmaların bu savurgan tutumu özellikle ödül kazanamayan mimarlar için oldukça ağır bir yük haline gelmektedir.

Yarışmalarda adaletin sağlanması farklı koşulların oluşturulmasıyla mümkün olmaktadır. Öncelikle herkes için eşit koşulların yaratılması adaletin birincil kuralıdır. Yarışmacı mimarların haklarının gözetilmesi ve projelerinin adil bir şekilde değerlendirilmesi yarışmaların güvenilirliği bakımından oldukça önemlidir. Yarışmaların her mimar için bir hak olarak kabul edilmesi, yarışmaları tüm mimarların erişimine açmak anlamına gelmektedir.

3.2.1 Yaratıcılık ve nitelik gereksinimi

Mimari proje yarışmaları deneysel süreçlerdir ve bu sebeple yeni fikirlerin keşfi için yapılan bir yatırım olarak ele alınabilirler (Lipstadt, 1989). Birçok kişiyi tek bir konu için paralel zamanlarda farklı çözümler için çalıştırmak ve sadece birinin değerlendirmeye alınacağını bilmek geçmişte savurgan bir yaklaşım olarak görülüyorsa da şimdilerde bu savurganlık nitelik arayışı adına rasyonalize edilmekte ve sonsuz bir çözüm alanı olarak değerlendirilmektedir. Mimari proje yarışmalarının temelinde barındırdığı özelliği, birçok farklı çözümü aynı anda görüp karşılaştırma

yapabilme durumudur. Her mimarın sahip olduğu farklı düşünme şekli ve farklı bilgi birikimi önerilen her projenin birbirinden farklılaşmasına, yarışma ve mimarlık ortamının zenginleşmesine olanak vermektedir.

Wertheimer'e göre yaratıcılık, konunun doğasına yeni bir bakış açısı getirebilmek için bir bozulma ve yeniden yapılanma demektir (Wertheimer, 1959). Yaratıcılık elde olandan fazlasını ortaya çıkarma eylemini barındırır. Sadece mimarlık yarışmalarında değil diğer tüm rekabet içeren eylemlerde bir öncekinin ya da genelin üzerine fazlasını koymak şartı durumu yarışma haline getirmektedir. Dolayısıyla yarışma, nitelik ve yaratıcılığı birbirinden ayrı düşünmek imkansızdır. Problem yaratıcılığın sınırlarının belirlenmesinde yaşanmaktadır. Mimarlık yarışmalarında yaratıcılık ve nitelik, katılımcı sayısı ile doğru orantılı görülmektedir. Her katılan mimarın bir diğerinden farklı fikirler ortaya koyduğu düşüncesi yarışmaların çıkmazlarından birinin altyapısını oluşturmaktadır. Rekabet duygusu tasarımcının yapabildiğinin en iyisini yapmaya çalışmasını teşvik etmektedir. Fakat bu fikre karşı çıkan yaklaşımlarda mevcuttur. Adalet alt başlığı altında belirtildiği üzere yarışma jürisinin görevi en yaratıcı fikri bulmak değil, belirli koşullar altında en iyi çözümü ayrıştırmaktır. Yarışmalara karşı ortaya konan bir başka eleştirel yaklaşıma göre, yarışmalar yaratıcı çözümlere hiç şans tanımamakta aksine kendi yapı dilini yaratmaktadır. Hüseyin Kahvecioğlu bu konudaki eleştirisini şöyle dile getirmektedir.

"Mimar dilinin beklendiği kadar çeşitlendiği söylenemez. İlk yarışmalara girmeye başladığımız zamanlarda ortalama 30-40 proje katılırdı bir yarışmaya. Sonra bu sayı 200'lere çıktı. Şimdi bu artışa bakınca insan heyecanla şunu bekliyor: Bu ilave 150 ekip çok yeni mimarlardan oluşuyor ve senin olmasını beklediğin gibi bir dünya (mimar dilinin çeşitlendiği) umut ediliyor. İşte o 1980'lerdeki klişe şemaların üzerine, yeni mezun, genç ekiplerden oluşmuş 150 genç ekip katılıyor. Ama kendi adıma, öyle beklendiği gibi çok farklı bir sonuç doğurduğunu düşünmüyorum açıkçası. Bunu yeni kuşağın bir eleştirisi olarak da düşünebilirsiniz. Bunda jürilerinde payı var. Yeni kuşaklar, kendilerini ifade ettikleri, kendilerinin hayal ettikleri mimarlıkla yarışmalardan hiçbir olumlu sonuç alamadıkça, doğal olarak kazanacak olan tavrı keşfetmeye çalışıp uzlaşmacı bir yola doğru evriliyor." (Kahvecioğlu, 2013)

Bu noktada, “artan katılımcı sayısı en iyi çözüme ulaşmada bir araç olamaz mı?” sorusu belirmektedir. Bu sorunun iki cevabı mevcuttur; evet ve hayır. Katılımcı sayısının artışı uygun çözümü bulma olasılığını arttırmaktadır, ya da önerilen çözümlerin içinde en uygun olanını bulma garantisi vermektedir. Bu yüzden kesin olarak en iyi çözüme ulaşacağımızın garantisi yoktur. Yarışmalarda katılımcı sayısının yüksek olma beklentisi aslında katılımcı mimarın yatırımcının ve jürinin beklentilerini bilmiyor olmasından kaynaklanmaktadır. Kimlik gizliliği bakımından yasaklanan iletişim yaratıcılığı arttırmak adına daha kolay çözümler varken savurgan bir yaklaşımı meşru kılmaktadır.

Yarışmalarda değerlendirilen çözümler tek bir ekibin üretebileceği birkaç farklı çözümden her durumda fazla ve daha çeşitlidir. Fakat fazla katılımlı yarışmalarda benzer çözümlerin birbirini birkaç kez tekrar ettiğini görmek çoğu zaman mümkündür. Finlandiya’da Kamu Tedarik Kanunu’na (Law on Public Procurement) göre verimli bir yarışma için en az 3 katılımcı olmalıdır (Rönn). Doğru operasyonlarla az sayıda katılımcı ile doğru projeye ulaşmak mümkün görünmektedir. İlk ya da ikinci elemede elenecek projelerin mimarlarına düşen ağır yükü ortadan kaldırmak hem yarışmaların sürdürülebilirliği hem de ülke ekonomisi açısından olumlu sonuçlar doğurmaktadır. Çoğu mimar tarafından kabul edilen yaklaşım, mimari tasarım sürecinin en verimli anının yatırımcı ile olan diyaloglar olarak belirlemektedir. Yaratıcılığı ve projenin niteliğini arttıran bir etmen olan dolaysız iletişim, katılımcı sayısının belirlediği yaratıcılığın baskınlığı altında yarışmalardan uzaklaştırılmıştır. Fakat yatırımcı, jüri ve tasarımcının bir takım çalışması içinde rolleri arasındaki kesin sınırları bulanıklaştırmak, yaratıcılığı araçsallaştıran en iyi çözüm arayışında pozitif bir eylem olarak var olabilmektedir.

Artan katılımcı sayısının getirdiği bir başka olumsuz durum jürinin kısıtlı bir zaman aralığında yaptığı değerlendirmelerin objektifliğini yitirmesidir. Belli bir sayıdan sonra en yaratıcı ve verimli sonucu bulmaktansa jüri kendi belirlediği kriterlere uyan projeleri öne çıkarıp uymayanları eleme yoluna gidebilmektedirler. Dolayısıyla fazla sayıda çözüm yaratıcılık getiremek yerine en uygun olduğu düşünülen projeyi arayışa gitmektedir (Rönn). Jürinin değerlendirme süreci ile alakalı olan bu durum, yukarıda bahsedildiği gibi proje sayısının ve dolaylı olarak artan para, zaman ve efor kayıplarının yaratıcılığı ve verimliliği her zaman arttırmadığını ortaya koymaktadır.

İçinde deneysellik barındıran yarışma kurumu için geçerliliği kesinleşmiş ifadeler kullanmak oldukça zor olsa da, birbirine zincir halkaları gibi bağlı olan yaratıcılık, nitelik ve verimlilik ilkeleri arasındaki dengeyi bulmak yarışmaların sürekliliği açısından oldukça önemlidir. Yaratıcılık ve nitelik ilkesini sadece yarışmacı mimar sayısına indirgemek, sistemin olumsuz yönlerinin kendi kendisini yok etmesine neden olmaktadır. Yaratıcılığın farklı koşullarda farklı biçimlerde ortaya çıkabildiği göz önünde bulundurulmalıdır.

3.2.2 Savurganlık

"(Aşırı) eforların karşılaşması.

Çeşitli (ve farklı) fikirlerin, isteklerin ve olayların (birikmiş) varlığı.

Enerjilerin (cömertçe) harcanması.

Amaca ulaşmada (görmezden gelinen) bir yardım.

Verilen kararların takip edilmemesine dair (şaşırtıcı şekilde alışılmış) bahaneler."

Manuel Gausa, The Metapolis Dictionary of Advanced Architecture'da mimari yarışmaların tanımını bu şekilde yapmaktadır (Gausa, 2003). Değinilen bütün bu noktalar mimarlar arasında ortak görüştür: yarışmalar dikkate değer çeşitlilikte farklı fikirler üretir, fakat bu aynı zamanda genellikle maddi karşılıksız çalışan ve pahalı sunumlar için bir yatırım yapmak zorunda olan katılımcılar için oldukça büyük bir maliyet demektir; ayrıca, jüri zaman zaman teslim edilen fikirlerin çeşitliliğine karşı ilgisizdir ve yatırımcı seçilen projeyi gerçekleştirmeme yoluna gidebilmektedir.

Verilen bu negatif dengeye rağmen şaşırtıcı olarak mimarlar yarışma kurumuna karşı olan inançsızlıklarını askıya almaktadırlar. Gausa ile aynı sözlükte Federico Soriano yarışmaları "iyi bir mimarı ayırabilmek için izlenen deneysel bir method" olarak tanımlamaktadır (Soriano, 2003). Kreiner bu durumu yarışmaların içinde bulundurduğu çelişkilerden biri olan savurganlık olarak değerlendirmektedir.

Yöntemin savurganlığı hala kaygı duyulması gereken bir durumdur, özellikle yatırımcının bu çeşitlilikten yararlandığını ve boşa harcanan para ve efordan sorumlu olmadıklarını düşünürsek. Öncelikle bu savurganlık herhangi bir ödüle layık görülmeyen projenin mimarına, ardından dolaylı olarak topluma mal olmaktadır.

Avusturya Mimarlar ve İnşaat Mühendisleri Odası'nın 2009 yılında yapmış olduğu bir çalışmadan çıkan sonuca göre, o yıl 1,637'den fazla mimar yarışmalara

katılmıştır. Hep birlikte 59,058 yarışmada 1,422,259 çalışma saati harcamışlardır ve harcanan saatin maddi karşılığı 80 milyon Euro'nun üzerinde hesaplanmıştır. Bu yatırım için, kazanan yarışmacılar 18 milyon Euro değerinde para ödülüne layık görülmüş ve 324 milyon Euro değerinde 1,099 komisyona imza atmıştır. Bu projelerin toplam inşaat maliyeti 4,413 milyar Euro'nun üzerindedir. Yapılan bu araştırmanın sonuçlarına bakılınca yarışmaların özellikle ödül kazanamayan mimarların üzerinde neredeyse 60 miyon Euro gibi büyük bir mali yük oluşturduğu görülmektedir. Yarışmaların yaygınlaşması yönünde yapılan çalışmalar aynı zamanda yarışmaların mimarlar için bir kazanç sistemi olmasını öngörmektedir. Bu duruma rağmen serbest meslek hayatlarını sürdürme isteğinde olan kişilerin çıkmaza girmeleri olağandır. Central St Martins yöneticisi Jeremy Till, aynı nedenlerle RIBA'yı suçlamaktadır. Yarışmaların her geçen gün daha fazla mimarı sömürdüğünü ifade ederken aynı zamanda mimarlara da bu sömürüye karşı bir tepki oluşturmadıkları yönünde bir eleştiri yapmaktadır. Till'e göre, 20. Yüzyılının en iyi binaları şimdiki şartlar altında asla inşa edilemezdi. Till, yarışmalar sisteminde toplu bir değişikliğe gidilmesi gerektiğini vurgulamaktadır (Till).

Mimarlık mesleğinin halen tanımının tam olarak yapılamaması ve bir sanat dalı mı yoksa profesyonel bir meslek dalı mı olduğu tartışılırken, yarışmaları bir mimari hizmet alımı olarak düşünmek yanlış olmayacaktır. Sanat dallarından farklı olarak diğer mesleklerde rekabet karşılıksız olarak düşünülmemektedir. Mimari yarışmalarda yatırımcı açık yarışmalarda sayısını tayin edemediği kadar proje siparişi vermektedir. Katılımcı mimarların sayısı kadar proje elde eden yatırımcı sadece önceden belirlediği miktarda ödülü vermek amacıyla jüriyi görevlendirmektedir. Yarışma şartlarını önceden kabul eden mimar, ödül kazanamadığı durumda yatırımcıdan hiçbir beklentisinin bulunmadığını beyan etmiş olmaktadır. Yarışmanın mimara getirmiş olduğu tecrübe ve yapılı çevre üzerindeki olumlu etkilerinin dışında mimarın finansal durumu üzerinde oluşturduğu negatif etki açıkça görülmektedir. Mimarın bu durumu önceden kabul etmiş olması yarışmanın başında hala bir umut ışığının varlığından kaynaklanmaktadır. Yavuz Selim Sepin yarışmaların yatırımcı ve yarışmacı mimar açısından ekonomik boyutunu şu şekilde değerlendirmektedir.

"Yarışmalar sonuçta alınan ürüne göre çok ekonomik bir proje elde etme yöntemidir. Çünkü işveren, ihtiyacı olan belirli bir konu ile ilgili programı iyi düzenlenmiş bir yarışmaya açtığında rahatlıkla 50-60 katılımla sonuçlanabiliyor. İşveren belirli bir

bütçeyle, 50-60 tane birbirinden güzel ve büyük bir emeğin ürününü karşısında görebiliyor ve en iyilerini seçip ödüllendiriyor. Eğer siz ürünlerin maddi karşılığını veya bu ürünün elde edilmesine verilen emeğin karşılığını düşünecek olursanız, 50 tane avan projenin ayrı ayrı proje ücretini hesapladığınızda, toplamda işverenin hiç ödeyemeyeceği bir miktar çıkıyor karşısına. Yarışma yolu ile elde edilen ürün ile işveren açısından en ekonomik ve seçenekleri açısından da çok fazla bir yelpazeyi sunuyorsunuz ona. Katılanlar açısından da her şeyden önce bir mimarlık ortamında her zaman kendisiyle ve meslektaşlarıyla yarışan tasarımları ve arkasında bıraktığı ürün çeşitliliği ile mimarlık ortamına büyük katkı sağlıyor." (Sepin, 2007)

Yatırımcının elde ettiği sayısız proje karşılığında ödediği kısıtlı miktar, mimarın ekonomik olarak çöküşüne neden olabilmektedir. Zaman zaman kazanılan ödüllerin ödenmesinde yaşanılan problemlere değinen mimarlar olsa da bu tartışmanın ödül kazanamayan mimarlar üzerinden yürütülüyor olması konunun genellenmesine olanak vermektedir.

Adnan Aksu, yarışmalarda üretilen projelerin ekonomik karşılığının olmamasının yanında proje değerinin devamlılığının sağlanamamasından dolayı eleştiri yapmaktadır. Aslında konunun özü burada yoğunlaşmaktadır; müsriflik tasarlanan projelerin yarışma sürecinin hemen ardından değer kaybetmesi, mimarlık kurumuna olumlu hizmet edememesi, görünürlüğü ve bilinirliğinin yok olmasından kaynaklanmaktadır. Mimarlık kurumunun niteliğini etkileyen projeler sadece ödül alan projeler olmamalıdır. Adnan Aksu konuya ilişkin düşüncelerini şöyle dile getirmektedir.

"Her yarışmada sadece bir proje uygulama için seçilmesine rağmen ortalama 100 proje üretiliyor ve bunun 99'u çöp oluyor. Ülkenin iş gücü açısından bu bir israfa yol açıyor. Uygulanmak için seçilmeyen projeler de verimli kılınarak önemsenebilir ve onların üzerinden çeşitlenen söylemler dizisi oluşturulabilir. Bu söylemler görsel ve metinsel çeşitlilik içeren bir bütünlük içinde ortama sunulabilir. Yarışmacılar tarafından son gecede yazılan, belki de jüriler tarafından bile okunmayan proje açıklama raporları bu yapısıyla düşünsel ortamda bir tasarım kültürü yaratma çalışmalarına girdi sağlayamıyor. Oysa mimarlar mimari kimliklerini bu yolla kurgulayıp sorgulayabilir. Şartnamesi, jürisi, elde edilen proje ve raporlar, kolokyumlar, medyadaki yansımaları ve geri beslemeleriyle yaratılan yeni sistem mimarlık ortamına söylemler üretebilir, böylece eleştirel bir ortam yaratılabilir. Bu

ortam tüm ülke mimari kimliğini sağlıklı bir zeminde sürdürebilir kılma olanağı sağlayacaktır.” (Aksu, 2013)

Aksu’nun arzuladığı paylaşımların fazlaca olduğu Kolokyum ve Arkitera benzeri sosyal medya araçları mimari projelerin mimarlık kurumuna doğrudan katkı sağlamasını amaçlamaktadır. Üyelerinin ödül almamış olsalar dahi ürettikleri işleri sergileyebildikleri ve daha önemlisi üzerinde tartışma imkanı bulabildikleri bu platformlar şüphesiz ki mimarlar arasında yarışma bilincinin oluşmasında önemli rol oynamaktadırlar.

Londra Tasarım Müzesi Direktörü Deyan Sudjic, mimarların açık yarışmalara katılma konusundaki çekincelerini şöyle ifade etmektedir;

“Doğru ya da yanlış, açık yarışmalar hem isim yapmış mimarlar, hem de endişeli yatırımcılar için bir risk olarak sunulur. Kazanma şansının bu kadar düşük olduğu bir projeye neden bütün bu çabayı harcarsınız ve organizatörler daha önce hiçbir ilişkileri olmamış bir bilinmeyene nasıl güven duyabilir? Hoşlanmayabilecekleri, tasarımının evrimine katkıda bulunma şansı olmayan bir bilinmeyene. Bir sonucun olması yarışmaların belli bir gerçeğidir fakat jüride kimin olduğu da aynı derecede önemlidir. Üyelerin çoğunluğu mimarlardan oluşuyorsa kesinlikle belirli bir sonuç alırsınız. Eğer meslekten olmayan uzmanlardan oluşuyorsa oldukça farklı bir sonuç almanız mümkündür. Yoksa nihai karar Fransız milli kütüphanesinde ve Grande Arche'ta olduğu gibi bir Chirac'ın ya da Pompidou'nun politik iradesine mi bırakılıyor?” (Sudjic, 2013)

Mimari yarışmaların bu denli bir kaygan zeminde bulunuyor olması birçok farklı etmenden etkileniyor olmasından kaynaklanmaktadır. Politik güçlerin yarışmalar üzerinde bu kadar etkili olması, yarışmaların ödül kazanmış dahi olsa, mimarlar açısından güvenilirliğinin sorgulanmasına neden olmaktadır. Sırf yönetim ya da iktidar değiştiği için rafa kaldırılan projeler, birinci olmasına rağmen uygulama projelerini çizdiği için ödül parasını alamayan mimarlar ve buna benzer hikayelerin sıkça duyulduğu yarışma ortamında yapılan değişiklikler mimarların durumunu düzeltmeye yönelik olmalıdır. Fakat rekabetçi yaklaşıma saygı duyan bir sistemde mimarlar için büyük avantajlar vardır. Rem Koolhaas'ın kazandığı bir konser salonu siparişi olan Porto'daki Casa da Musica, komitelerin, belediye başkanlarının ve yöneticilerin devamlı değişmesi sonucu ve Portekizliler'in yarışma fikrine

gösterdikleri saygıdan dolayı altı yıl geç tamamlanmıştır (Şekil 3.1). Bir tasarım bir defa seçildi mi tamamlanması için bir görev duygusu vardır (Sudjic, 2013).

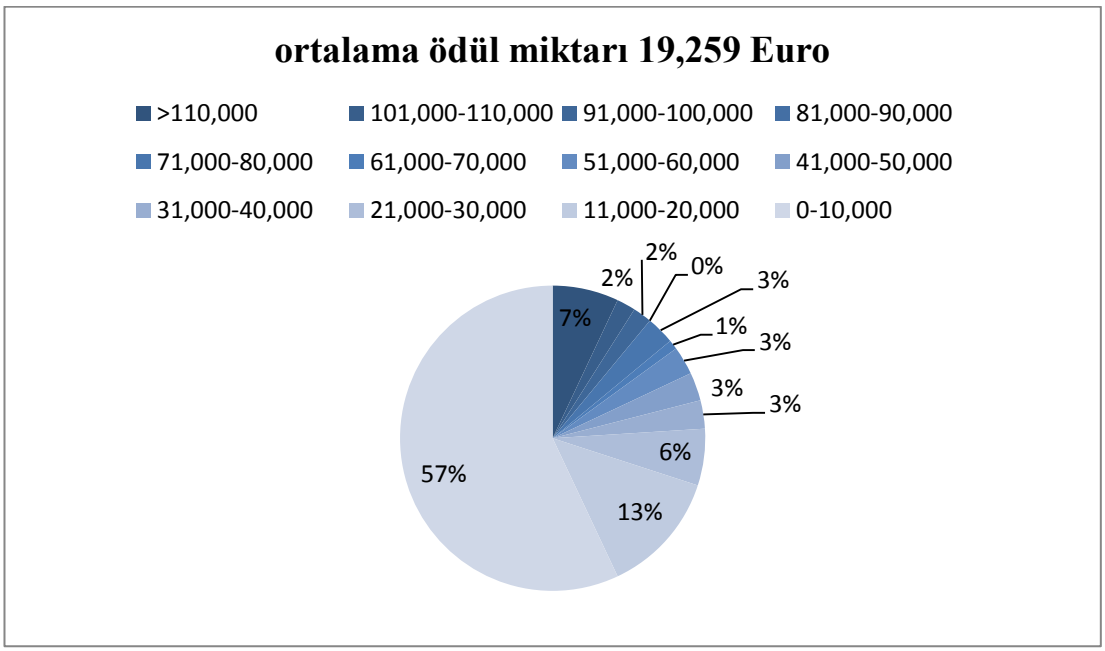
Şekil 3.1 : Casa da Musica (URL-12).

Yarışmalarda mimarların karşılaştığı bir başka ikilem verilen ödül miktarıdr. Genç mimarların ilk yarışmalarında çok üzerinde durmadığı bu konu, özellikle deneyimli ekiplerin yarışma gündemlerinde yer almaktadır. Ödül kazanılacağının garantisi yokken, kazanılma durumunda ödülün yapılan yatırımı karşılayıp karşılayamayacağını düşünmek ironik bir durum oluşturmaktadır. Genellikle projenin büyüklüğü ve istenen detayla doğru orantılı artan ödül miktarı zaman zaman katılımcıları üzerinde düşünmek zorunda bırakabilmektedir. Frank O. Gehry World Trade Center Yarışması çerçevesinde verdiği bir röpordajda şunu açıklamıştır: "Ben davet edildim fakat bu iş için ajansın sadece 40.000 USD ödemesini aşağılayıcı buldum. Çocuklar katılmak istiyorlarsa anlayışla karşılarım, ama benim yaşımdaki insanlar bunu neden yapsınlar ki?" (Ağırbaş, 2013).

Silvia Forlati ve Marie Terese Tomiczek'in 2009 yılında yapmış olduğu bir araştırmanın sonuçları şu şekildedir; toplam ödül miktarı ön tasarım ücreti üzerinden

hesaplanır ve sonra kazanan projelere paylaştırılır. Bazı durumlarda birincilik ödülü sözleşme imzalandığı takdirde asıl ücretin parçası gibi düşünülür.

Aşağıdaki tabloya (Şekil 3.2) göre seçilen yarışmaların ödül miktarı ortalama 19,259 Eurodur. Her bir yarışma için ortalama 568 çalışma saati üzerinden ödül alındığı takdirde saat ücreti 34 Euroya denk gelmektedir. Araştırmaya dahil olan yarışmaların ödül miktarları 2,326 Eurodan 230,618 Euroya kadar değişmektedir ve çoğunluk 10,000 Euronun altındadır.

Şekil 3.2: Ödül miktarına göre yarışma dağılımları (Forlati, 2012).

Araştırma kapsamındaki en yüksek ödül miktarı 230,618 Euro iken en düşük ödül miktarı 2,326 Eurodur. Bu yarışmalarda yarışmacılardan beklentiler tablodaki gibi olmuştur. Yarışmalarda katılımcılardan projeye yönelik detay beklentileri arttıkça verilen ödül miktarıda artmaktadır (Çizelge 3.1).

Çizelge 3.1: Ödül miktarına göre yarışmacılardan istenilenler (Forlati, 2012).

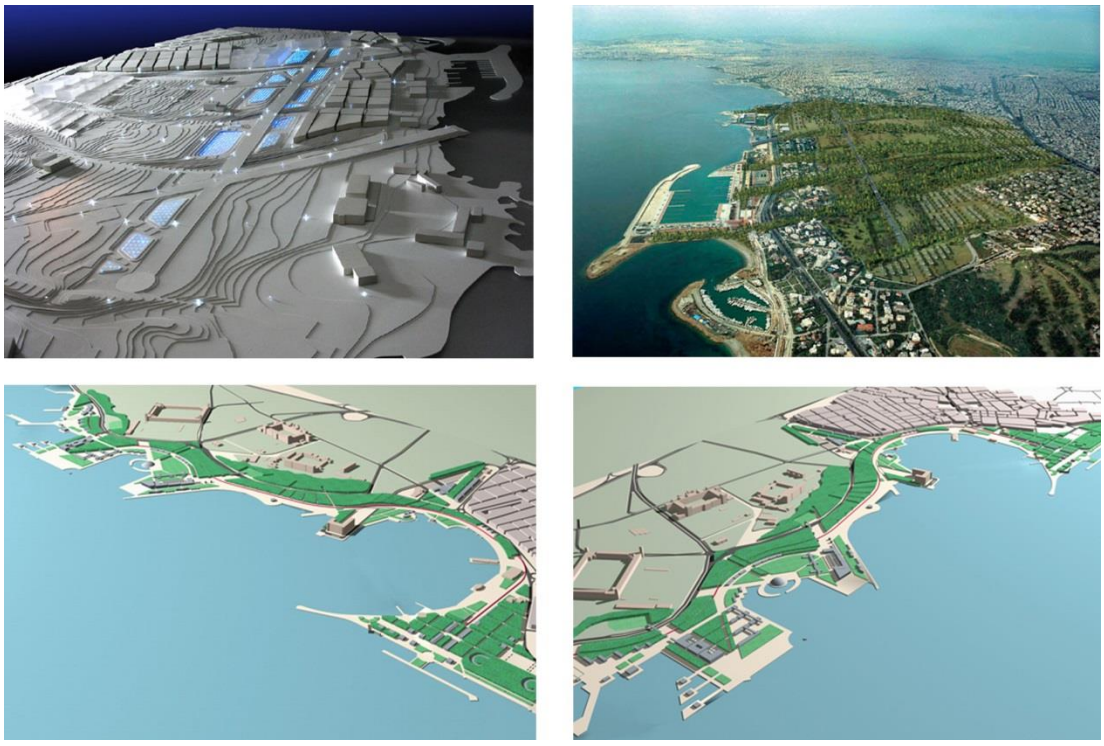
En yüksek ödül miktarı: 230,618 Euro İki aşamalı sınırlı yarışma "Zürich Europaallee-Pionierprojekt für das energieeffektive Bauen"	**Yarışmaya kabul edilin**
	En yenilikçi ve enerji verimli yapı kompleksini tasarlayın. Zürih'te, fonksiyonel, ekonomik, enerji verimliliği olan ve tasarım yönelimli, karma kullanımlı otel ve konut ve esnek kullanım alanları yaratın.
	İlk aşama için teslim edilecekler: Kentsel ölçekte (1:1000 ve 1:500) planlar, kat planları ve kesitler (1:500), seçilmiş görünüşler (1:200, 1:50) ve rapor içeren en fazla 6 A0 pafta. Stratejiler ve sürdürülebilirlik ve enerji verimliliği hakkında detaylı veri. Dijital kopya. Kimlik dosyası. Maket (1:500)
	İkinci aşama için teslim edilecekler: Kentsel ölçekte (1:500) planlar, kat planları ve kesitler (1:500), seçilmiş kat planları ve görünüşler (1:200, 1:20), malzemeler, görseller içeren en fazla 7 A0 pafta. Stratejiler ve sürdürülebilirlik ve enerji verimliliği hakkında detaylı veri. Dijital kopya. Kimlik dosyası. Maket (1:500)
En düşük ödül miktarı: 2,326 Euro Açık fikir yarışması "London Bridge 800"	**Yeni bir yaşanabilir köprü hayal edin**
	Teslim edilecekler: Bağlamı katılımcının takdirine bırakılmış bir A0 pafta (mimari çizimler, planlar, görünüşler, 3B temsiller ve destekleyici yazılar içerebilir, Maket kabul edilmeyecektir!). Dijital kopya. Kimlik dosyası.

Benzer bir araştırma 2009 yılında Türkiye'de açılan üzerinden yapılmıştır (Çizelge 3.2). Araştırma sonuçlarına göre en yüksek ödül miktarı Gelibolu Yarımadası Tarihi Milli Parkı Kabatepe Tanıtım Merkezi Fikir Projesi Yarışmasına aittir ve 150 bin TL'dir. En düşük ödül miktarı 20 bin TL ile Yaya Üst Geçitleri Fikir Projesi Yarışmasınındır. 2009 yılında açılan yarışmaların ortalama ödül miktarı 49,37 bin TL'dir.

Çizelge 3.2: Ödül miktarına göre yarışmacılardan istenilenler (Türkiye)(URL-13) (URL-14).

En yüksek ödül miktarı: 150 bin TL Tek aşamalı açık fikir yarışması "Gelibolu Yarımadası Tarihi Milli Parkı Kabatepe Tanıtım Merkezi Fikir Projesi Yarışması "	Gelibolu Yarımadası Tarihi Milli Parkı içinde yer alan mevcut müzenin yanına yapılması düşünülen "Kabatepe Tanıtım Merkezi'nde", hazırlanacak bir senaryo çerçevesinde; savaşın öncesi, savaşın yaşandığı an ve savaşın sonrası, tecessüm ettirilerek, senaryoda öngörülen panoramik, simülasyon, animasyon ve diğer sunum teknikleri kullanılmak suretiyle, 1915 Çanakkale Deniz, Kara ve Hava Savaşları alana gelen ziyaretçilere anlatılacak, sergilenecek, hayalen yaşatılacaktır.
	Teslim edilecekler: 1/500 ölçekli yapının çevresiyle ilişkisini gösteren vaziyet planı 1/100 ölçekte karakteristik plan, kesit ve görünüşler Yapının bütününü ve farklı bölgelerini gösteren 3 boyutlu anlatımlar 1/200 ölçekli yapının iç mekanını gösteren maket Proje açıklama raporu (savaş tarihi, kurgulanan senaryo,seçilen gösterim teknikleri vs'nin açıklamaları)
En düşük ödül miktarı: 20 bin TL Açık fikir yarışması "Yaya Üst Geçitleri Fikir Projesi Yarışması"	Çağdaş şehircilik, kentsel ve mimari tasarım kuram ve yöntemlerine, uygulama pratiği ve teknolojik gelişmelere uygun olarak yayaların ve her seviyede engelli grupların tüm konfor şartlarını, hareket özgürlüklerini yerine getirebilecek uygun ergonomik performansa sahip geçitlerin var olan tüm mühendislik ve teknolojik olanakların değerlendirildiği çağdaş, akılcı, uygulanabilir çözümler geliştirilmesi, yarışmacılardan beklenen öncelikli hedeflerdir.
	Teslim edilecekler: Çevre ile ilişkileri açıklayıcı şemalar Vaziyet planı ve 2 adet siluet 1/500 Plan, Kesit, Görünüşler 1/100 Sistem Kesitleri Perspektifler Maket Kentsel Çevre Açıklama Raporu Mimari Açıklama Raporu,

Mimarlık yarışmalarında genel görünümde ortaya çıkan adaletsizliğin yanında küçük ölçekte mimarları zorlayan durumlardan biri gereksiz detayda sunum beklentileridir. Örneğin 2000 yılında açılan Kadıköy Meydanı Haydarpaşa Harem Yakın Çevresi Kentsel Tasarım Proje Yarışması'nda yarışmacılar istenilenler doğrultusunda yirminin üzerinde A0 pafta teslim etmek durumunda kalmışlardır. Benzer ölçekli bir yarışma olan ve 2004 yılında açılan Hellinikon Metropolitan Park Uluslararası Yarışması'nda jüri pafta sayısını altı A0 ile sınırlamıştır (Şekil 3.3). Konu hakkında Mimarlar Odası'nın 1979 yılında yayınlamış olduğu Yarışmalar Kılavuzu'nda "Şartnamelerde projelerin sunuş biçimi saptanırken bunun yarışmacılara zaman ve maliyet açısından getireceği yükün göz önünde tutulması gerekir. Yarışmacıların amacına ulaşabilmesi, en yaygın katılımın sağlanması ve mesleğin gelişebilmesi için jüri yarışma konusunun özelliğine göre en az zaman alacak, en ekonomik, en yalın sunuş tekniğini ve ölçeğini saptayarak şartnamede belirtilecektir. Maket ve benzeri pahalı sunuş öğelerinin istenmesinden kaçınılabilir." açıklaması yapılmaktadır. (Elmas, 2007)

Şekil 3.3 : Hellinikon Metropolitan Park (yukarıda) ve Kadıköy Meydanı Haydarpaşa Harem Yakın Çevresi (aşağıda) Yarışmaları birincilik ödülü alan projeler (URL-15) (URL-16).

Yarışma düzenlemelerine ilişkin yapılan çoğu değişiklik özellikle bu savurganlığı ortadan kaldırmaya yönelik olmaktadır. İki aşamalı bir yarışmayı ele alalım. İlk aşamada kavramsal bir çözüm üretmek adına sınırlı kaynak kullanan birçok mimar yarışırken, ikinci aşamada sadece küçük bir kısmı yarışabilmektedir ve detaylı proje için daha hatırı sayılır bir kaynak kullanmaktadırlar. Bergdoll'a göre bu yöntem artan pazarda yarışan mimarların büyük harcamalarını azaltmaktadır (Bergdoll, 1989). Yaratıcılık ihtiyacı ve keşfin savurganlığı karşıt durumda iki kaygıdır. Bir ikilem oluşturmaktadırlar (Ryle, 2000). Buna birde kazananı tayin etmekte adalet kaygısı eklenmektedir. Eşit haklarda yarışmak ve kazanana nesnel kriter ölçütünde karar vermek adaletin en önemli özellikleridir.

Yüksek profilli yarışmalarda yapılan 300 kadar başvurunun jüri tarafından gerçekçi olarak incelenmesi, değerlendirme için bir ya da iki gün ayrılmış olsa bile bir hafta sürebilir. Bu işin doğru yapılması, zaman ve para yatırımı gerektirir. Tablodan tahmin faktörünü çıkarmaya yardımcı olacak iyi formüle edilmiş bir şartname gerektirir. Özellikle söz konusu bina bir konser salonu gibi teknik olarak zor bir binaysa, eseri fizibilite ve masraf konusunda tavsiye vermek üzere incelemek için teknik destek sistemi gerektirir. Açık bir yarışmaya karşılık olarak, RIBA "yatırımcının yarışma sürecinde yer alacak mimarları ya da tasarım ekiplerini seçmesine olanak veren" davetli yarışma modelini önerir. Bu yarışma yöntemini seçmenin pek çok avantajı ve nedeni vardır. Yatırımcı, yarışmaya katılmak için davet edilenlerde deneyim, uzmanlık, kanıtlanmış tasarım yeteneği ve yatırımcıyla çalışmak için gerekli kişisel kimyanın iyi bir dengesi olduğu konusunda güvenlidir. Pek çok yatırımcı davetli yarışmadan önce açık bir ilgi taraması yapmayı, böylece yatırımcıya arasından seçim yapabileceği geniş bir yelpaze sunmayı tercih eder. Yarışma için seçilenlerin her birine, istenen tasarım ayrıntısı ile orantılı ücret ödenir. Bu, büroların projeye kayda değer miktarda zaman ve çaba ayırmasını garantiler. Pek çok yatırımcı karışık çözümü tercih ederek (açık ya da davetli) tasarım yarışması ile rekabete dayalı mülakat sürecini birleştirir. Bu, özellikle karmaşık ya da hassas projelerde başarılı sonuçlanır. Tasarım sürecine mülakat öğesini katan yatırımcı, yarışan tasarım ekipleriyle muhtemel iş ilişkilerini belirleyebilir. Benzer şekilde, yatırımcının tasarım ekibinin nasıl organize olduğunu görmesine de imkân verir. Bu, mimarların daha önce birlikte çalışmadıkları danışmanlarla ekip oluşturdukları

durumlarda, ya da ekiplerin danışmanlarının ülkenin farklı yerlerinde oldukları, hatta bazı durumlarda farklı ülkelerde oldukları durumlarda özellikle önemlidir.

RIBA şu uyarıları yapar: "Mimarlar yarışma başvuruları için kayda değer miktarda zaman ve para harcarlar ve şeffaflık ve yükümlülük ihtiyacı çok önemlidir. İngiltere'de RIBA'nın yarışma sürecine katılması, yatırımcının adil olmaya bağlılığına destek, yarışmacılara da güven verir. Bağımsız bir üçüncü tarafın idare etmediği bir yarışma, mimarları katılmaktan caydırabilir. Bütün yarışmalarda başarı, iyi yazılmış şartnamelere, net kurallara, etkin organizasyona ve adil yürütmeye dayanır. Tamamen denetimli bir yarışma, yalnızca yatırımcıların ve mimarların değil, yerel iş sahipleri, planlama yetkilileri, fon kurumları ve genel kamu gibi diğer ilgili tarafların gözünde de şarttır." (Sudjik, 2013). İngiltere'de RIBA'nın üstlenmiş olduğu hak gözetme durumu Türkiye'de Mimarlar Odası tarafından her yarışmada değişen koşullar altında sürdürülmektedir. Çoğunlukla yarışma sonuçları açıklandıktan sonra yarışma kurallarının da geçerliliği kalmamakta, dolayısıyla mimarın sonraki süreçte yalnız başına bir mücadeleye girmesi beklenmektedir.

Başarılı bir yarışma sistemi, ulusal ya da kentsel kültürün doğal bir parçasını oluşturan sistemdir. Yarışmanın, israf edilen çabayı azaltmak, yeni yetenekleri belirlemek ve beslemek için çeşitli şekillerde kullanılan bir norm haline gelmesine izin verir. Frankfurt gibi şehirler, bütçelerini kontrolleri altındaki kamu binalarını yarışma kazananlara sipariş vermek için kullanmıştır. Barselona da benzer şekilde yirmi yıllık dönüşüm sürecine böyle başlamıştır. İngiltere'de de davetli yarışma, müteahitlerin mimari sorunlara daha yaratıcı çözümler aramalarını teşvik etmiş geleneksel ticari mimarlığın dışına çıkılmasına izin vermiştir. Kendi başına her derde deva değildir, ama doğru kullanıldığında daha iyi şehirler inşa etmek için güçlü bir araçtır.

3.2.3 Adalet

Eşit şartlarda yarışma ve kazananların objektif kriterlere bağlı olarak değerlendirilmesi adil olmanın temelidir. Süreci yönetme sorumluluğunu profesyonellerden oluşan bir jüri üstlenirken, adaletin tarihsel süreç içerisinde meslek kuruluşları tarafından denetlendiğini görmekteyiz.

Jürinin görevi yarışma amacını en çok karşılayan öneriyi ayrıştırmak olduğu kadar mimarın haklarını gözetmek ve adaleti sağlamaktır. Eşit şartlarda yarışmak sadece

mimari yarışmalara mahsus bir durum değildir. Yarışma kurumunun sürekliliğini sağlamak amacıyla yarışanlar arasında eşit koşulların sağlanması ve adil bir değelendirme olmak zorundadır. Aksi takdirde Proudhon'un belirttiği gibi "rekabet rekabeti öldürür" (Proudhon, 2012).

Değerlendirme kriterlerine geçmeden önce yarışmacılar arasında eşit şartların sağlanmasının önemini vurgulamak gerekmektedir. Ticaret hukukunda "haksız rekabet"; bir kişi ya da kurumun bir diğeri üzerinde herhangi bir alanda uyguladığı zarar verici hareketlerin tümüne verilen ad olarak tanımlanmaktadır. Yarışmalar tarihinde haksız rekabeti önlemek ve adaleti sağlamak adına bazı kurallar konulmuştur. Rumuz esaslı anonim katılım, eşit süre, eşit veri bu kurallardan bir kaçıdır. Herkesin katılımına olanak sağlayan açık yarışmalarda bu koşullar basit bir şekilde sağlanırken davetli yarışmalarda bir takım problemlerle karşılaşılabilmektedir. Özellikle yarışacak mimarların belirlenmesinde ve sonrasında oluşabilecek haksızlıkların gerek jüri gerekse denetleyici kurumlar tarafından önlenmesi yarışmaların adilliği açısından oldukça önemlidir. Ön seçim kriterleri ülkeden ülkeye farklılı göstermektedir. Çoğunlukla geçmiş tecrübelerin esas alındığı seçimlerde zaman zaman farklı yöntemlere başvurulmaktadır. Örneğin Almanya'da önceden belirlenmiş profesyonel ve tecrübeli ofislerin yanında yarışacak genç ekipler bir kura yöntemi ile belirlenmektedir. İşin şansa bırakılması kimi zaman olumsuz değerlendirilsede gönüllüler arasında göreceli eşit koşullar yarattığı bir gerçektir. Sorgulanması gereken bir diğer durum Fransa'da ortaya çıkmaktadır. Açık yarışmaların neredeyse hiç açılmadığı Fransa'da herhangi bir davetli yarışmada yer alabilmek için mimarın yarışma ile aynı programda ve ölçekte bir yapısının bulunması gerekmektedir. Yarışmaların bir hak olduğunu varsayarsak bu durum birçok genç mimarın yarışma haklarından vazgeçmeleri anlamına gelmektedir. Adil bir durumda arzu eden her mimarın yarışmaya katılabilme şansı olmalıdır. Ön seçim kriterlerinin spesifik bir yapı tipolojisi üzerinden değil mimari yeterlilik üzerinden belirlenmesi gerekmektedir. Türkiye dışında birçok ülkede var olan profesyonel danışmanlık firmalarının süreçte yatırımcıya sağladığı hizmet kapsamında ön seçim de yer almaktadır. Programdan şartnameye kadar geniş bir çalışma alanı bulunan bu firmaların mimarlık örgütleri tarafından denetleniyor olması adaleti sağlama açısından oldukça önemlidir. Yarışma organizasyonunu profesyonel çalışma alanı haline getirmiş oluşumların jüri içerisinde işveren kurumun temsilcisi olarak yer

alması değerlendirmede daha gerçekçi sonuçların ortaya çıkmasına yardımcı olmaktadır (Nasar, 1999) .

Adaletin önemli bir diğer basamağı değerlendirme sürecidir. Değerlendirme farklı aşamalarda olmaktadır. İyi öneriler öne çıkarken zayıf çözümler elimine olmaktadır. Bu niteliksel değerlendirmeler amaç, niyet ve yarışma programının gereklilikleri göz önünde bulundurularak yapılmaktadır. Yarışma değerlendirmelerinde jürinin amacı kazananı belirlemektir. Bir açık yarışmanın son aşamasında jürinin elinde verilen probleme çözüm olduğu düşünülen birkaç proje kalır. Kazanan jürinin onayladığı ve anlaşmaya vardığı öneridir. Fikir birliği jürinin konu için en uygun çözümü bulduğunu göstermektedir ve bu durum yarışmalar için güvenli bir alan oluşturmaktadır. Değerlendirme sürecinde adaletin sağlanması adına jürinin göz önünde bulundurması gereken bazı durumlar söz konusudur. Bu durumları Magnus Rönn süreçte karşılaşılan ikilemler olarak adlandırmıştır. Bu ikilemler aşağıda maddeler halinde açıklanmaktadır.

- Demokratik karar ya da uzman kararı

Bu ikilem mimari yarışmaları bir mimarlık politikası olarak yorumlamaktadır. Mimarlık yarışmalarının kamusal ve özel yanları vardır. Demokratik taraftan bakarsak, kamunun yatırımların mimari ve kentsel niteliği üzerinde söz hakkının olması gerekmektedir. Özellikle sergiler ve medya yardımı ile mimarlık üzerinden geniş bir kamu farkındalığı yaratmak yarışma açan kurum, yarışmacı mimarlar ve mimarlık topluluğu tarafından oldukça olumlu karşılanmaktadır.

2013 yılında Kadıköy Belediyesi tarafından düzenlenen Kurbağalıdere Vadisi Fikir Projesi Yarışması benzerine fazla rastlanmayan şekilde halkın değerlendirme sürecine katılımını sağlamıştır (Şekil 3.4). Jüri başkanı Ersen Gürsel süreci şöyle değerlendirmiştir; "…vatandaşlar, bugüne kadar kimseye sorulmadan yapılan projelerin ne olacağı konusunda mimarların, şehir plancılarının düşüncelerine tanık olacaklar. Sergilenen projeleri görüp tartışma olanağı bulacaklar ve proje sürecine dahil olacaklar"(URL-17).

Şekil 3.4 : Kurbağalıdere görünüm (URL-17).

Yarışmalarda kamu görüşü, yapılı çevrenin gelişimine yapılan katkı tartışmalarının başlangıç noktasıdır. Fakat mimari projeleri sergilemek halkın proje üzerinde doğrudan bir etkisinin olacağı anlamına gelmemektedir. Vatandaşlar mimari yarışmalarda oy kullanmazlar ve değerlendirme sürecinde kamu gözlemcisi bulunmaz. Jüri değerlendirmeyi yarışma kurallarına göre gizlilik içinde yapmaktadır. Mimari yarışmaların demokratik katılımları, yarışma açılmalı mı, program ne olmalı, kamu örgütleri jürileri nasıl atamalı ve politikacılar jüri çalışmalarına nasıl dahil olmalı sorularına verilecek cevaplarla sınırlanmıştır.

- Kimlik gizliliği ya da dolaysız iletişim

İkinci ikilem anonimlik gerekliliği ve yasaklanmış dolaysız iletişimdir. Türkiye'de Yarışma Yönetmeliği jüri ve yarışmacılar arasında dolaysız iletişime imkan tanımamaktadır. "Jüri üyeleri, (asli, yedek, danışman) yarışmacılarla sonuçların ilanına kadar yarışma konusunda hiçbir şekilde görüşemezler. Yarışma sonuçlanmadan, herhangi bir kademede kamuoyuna ve yarışmada görevli olmayan kişilere çalışmalar hakkında açıklama yapamazlar, tahminde bulunamazlar." (Yarışmalar Yönetmeliği, URL-18). Yarışma süreci jüri ve yarışmacının merkezde olduğu fikir aşamasında başlamaktaır. Dolayısıyla, bu ilk aşamada projenin etki altında kalma olasılığı oldukça yüksektir. Bunun yanında yarışma açan kurumun da bu kavramsal aşamada yarışmacılar ile isteklerini aktarma amacıyla görüşmeleri yasaklanmıştır. Katılımın temel fikri, yarışmanın sonucunu etkileyecek çözümün niteliğidir, katkı koyanın ismi değil. Final ürünü kişiden daha önemlidir. Anonimlik gerekliliği açık fikir felsefesinden gelmektedir. En iyi proje ödüle layık görülmelidir. Jüri gereksiz konularla değil mimarın projesi üzerinden değerlendirme yapmalıdır.

Jürinin iletişimi ancak şartname üzerinden olmalıdır. Yarışma açan kurum sadece dolaylı olarak yarışma programı, amaçların tanımı, ihtiyaçlar, değerlendirme kriterleri, teknik düzenlemeler ve konu hakkında temel bilgiler ışığında çalışmaları etkileyebilmektedir. Kullanıcı etkisi ise programın hazırlık aşamasında ya da değerlendirmeden sonra projenin gelişim aşamasında var olabilmektedir.

Yarışma şartları ve kurallarını iyileştirmeye yönelik yapılan çalışmaların bir kısmı tasarım aşamasında dolaysız iletişimi güçlendirmek adına yapılmaktadır. Bir kısım mimar tarafından tasarım sürecinin en verimli aşaması sayılan yatırımcı ile diyalogu yarışma sürecine adapte eden DTY, bu amaçla birkaç kez tasarımcı, yatırımcı ve jüriyi buluşturan görüşmeler organize etmektedir.

- Proje ya da mimar

Üçüncü ikilemin çıkış noktası yarışmaların proje ve mimar olmak üzere iki taraflı olmasıdır. Düzenleyicilerine göre yarışmalar çok yüzlü ihtiyaçlar toplamıdır. Bir projenin hem artistik tasarımı hem de pratik çözümler yönü kuvvetli olmalıdır. Jüri değerlendirme sırasında yenilikçi çözümlerin yanı sıra profesyonel ekipleri de gözlemektedir. Bir proje yarışmasında jürinin amacı en iyi çözümü ve yapının inşa görevini üstlenecek mimarı seçmektir. Buradan yola çıkılırsa, katılımcı projelerinin değerlendirilmesi müzakere sürecinin bir parçası haline gelmektedir. Yalnızca fikir yarışmalarında bu amaç gözetilmemektedir. Bir proje yarışmasında müzakerelerin anlamı yapının inşa edileceğidir. Bunun dışında önceden var olmayan bir uygulama olan ön seçim ve davetli yarışma kombinasyonu ile mimarlar müzakere sürecine dahil olmaktadır. Fakat bu yönteminde olumlu ve olumsuz yanları mevcuttur. Her ne kadar mimarların müzakereci olarak yer alması sağlansa da genç mimarların ya da yeni kurulmuş ofislerin gelişme şansının önü kesilmiş olmaktadır. Burada önemli olan nokta adaletli bir ortam hazırlanması ve herkesin yarışma hakkına saygı duyulmasıdır.

- Güvenli tarafta kalmak ya da yeniliklere açık olmak

Her ne kadar yarışmalar yenilik ve nitelik arayışı içinde olsa da yatırımcı kullanışlı, verimli, güvenli ve uzun ömürlü yapılar tercih etmektedirler. Bu endişeyi azaltmanın bir yolu yarışmalar ve proje konusunda deneyimli ekipleri davet etmektir. Bir diğer yol nitelikli jürinin makul bütçelerde kanıtlanmış teknolojiler ile inşa edilebilecek projeleri öne çıkarmasıdır. Rönn'ün belirttiği üzere yarışmalarda genç ekipler daha

yenilikçi fikir ve projeler ile öne çıkmaktadır. Bu nedenle yenilikçi çözüm arayan yatırımcının açık yarışmalarda aradıklarını bulma şanslarının daha yüksek olduğunu belirtmektedir (Rönn). Yeni fikirlerin daha önce denenmemiş olması hem kışkırtıcı hem de korkutucu bir durum yaratmaktadır. Yenilikçi çözümler bir miktar risk barındırmaktadır, bu husuta yatırımcının nitelikli jüriye güvenmesi gerekmektedir.

- Program gereklilikleri ya da geri bildirim

Yarışmanın yarattığı potansiyeli, ne tür çözümlerin beklendiğini ve gelecek aşamalar için hangi önerilerin geliştirilebileceğini öngörmek yarışmalarda karşılaşılan bir diğer ikilemdir. Yarışmayı organize eden kurumun katılımcı projelerin değerlendirilmesinde hangi kriterlerin göz önünde bulundurulacağını belirtmesi gerekmektedir. Daha açık bir ifadeyle yarışmanın tahmin edilebilir olması gerekmektedir. Fakat katılımcı projelerin niteliksel değerlendirmesi eldeki konuya dair yeni öngörülere açık olmalıdır. Proje yarışmanın problemlerini aydınlığa kavuşturmalıdır. Jüri projenin gelecekteki niteliksel durumunun garantisini verebilmelidir. Hangi projenin neden diğer çözümlerden üstün olduğunu ve yapılı çevreyi zenginleştirmek adına nasıl geliştirilebileceğini belirtmelidir.

- Hataları azaltmak ya da niteliği arttırmak

Bu ikilem niteliğin yorumu ile ilgilidir. Değerlendirme sürecinde jüri, projenin niteliğini belirlerken aynı zamanda program gerekliliklerinin ve kuralların karşılandığını izlemelidir. Ana direktiflere uymayan projeler ödül alamazlar, sadece küçük sapmalar mazur görülebilir. Jüri burada projenin hangi dereceye kadar program gerekliliklerini karşıladığını belirlemelidir. Fakat jürinin görevi projeleri yetersizliklerine göre sıralamak değil, probleme en iyi çözümü üretmiş projeyi belirlemektir.

Nitelik estetik boyutu olan bir kavramdır aynı zamanda bütüncül bir yaklaşımdır. Mimari nitelik dengeli bir proje ile karakterize olmaktadır. Jürinin yaklaşımı mümkün olan en iyi yapılı çevreyi öngören öneriye işaret etmektedir. Değerlendirme esnasında mimari niteliği arttırmak hatasız bir proje aramaktan daha iyi bir strateji olacaktır. Projelerin gelişim potansiyeli anahtar kriter olmaktadır. İyi bir bütüncül çözüm sonraki aşamalarda giderilebilecek detay hatalarından çok daha önemlidir. Birçok olumlu niteliği olan iyi bir yapılı çevre değerlendirme sürecinin amacı olmalıdır.

- Amaç ya da süreç

Bu ikilem yarışmalarda değerlendirmenin bazen sürece göre değişiklik gösterdiğine dikkat çekmektedir. Organizasyon ve jürinin birinci projeyi seçme şekli sürecin odak noktasıdır. Bunlar, mimari yarışmalarda yer alan ve birbirine bağımlı iki paralel bakış açılarıdır. Yatırımcının yarışmadan beklentisi, mimarlık toplumunun sorunlara mümkün olan en iyi cevapları üretebilmesidir. Jüri için ise önemli olan yarışma sorusuna verilen en iyi cevabı bulmaktır. Jürinin görevi program spesifikasyonlarının nasıl karşılandığını kontrol etmek, katkıları irdelemek, farklılıkları analiz etmek, avantaj ve dezavantajları değerlendirmek, sıralamak ve son olarak kazananı belirlemektir.

Üyeler devamlı olarak kazananı belirlemek için çalışmaktadır. Özellikle süreçte sona yaklaşıldıkça jüri üyelerinin bireysel beğenileri bir takım zorluklara neden olmaktadır. Aynı zamanda oy birliği sağlamak için bir tartışma söz konusudur.

- Şimdiki zaman ya da gelecek

Bu ikilem değerlendirme sırasında başlangıç noktasının şimdiki zaman olduğunu vurgularken yapının gelecek zamanın ihtiyaçlarını göz önünde bulundurması gerektiğini savunmaktadır. İnşa edilecek yapının gelecek odaklı ve uzun ömürlü olmasının ipuçları jüri tarafından aranmalıdır. Çünkü tasarlanan ve inşa edilen yapılar kentsel çevre üzerinde kısa ve uzun vadede etkiler oluşturmaktadır. Proje başlı başına uzun bir süreli bir iştir. Jüri sürecin devamında oluşacak değişikliklere uyum sağlayabilecek güçlülükte projeyi bulmaya odaklanmalıdır. Yarışma programı bugünün ihtiyaçlarını yansıtırken, yapı yüz yıl ayakta kalmalıdır. Yapı gelecek kullanımlara izin verecek nitelikte olmalıdır.

- Profesyonel ya da toplum onayı

Bu ikilem yarışmalarda farklı ilgili tarafların varlığını belirtmektedir. Yarışma düzenlemeleri ve bu düzenlemelerin içeriklerinin kontrolü aslında topluluktaki çeşitli tarafları etkilemektedir. Mimarlık örgütleri, üyeleri arasında yarışma kuralları ve sisteme bağlılığını etkilemek için çabalamaktadırlar. Yeni mimarları yarışma kültürü hakkında bilgilendirmek yarışmaların kurumsallaşmasında önemli bir adımdır. Fakat yarışmalar üzerindeki kontrol yapısı yarışma düzenleyici birimlerle paylaşılmalıdır. Aksi takdirde, düzenleyiciler mimarlık örgütleri tarafından onaylanan programlı

yarışmalar açmaktansa, benzer formları ve paralel istekleri seçeceklerdir. Politika ve pazar ilgili tarafların oyun alanlarıdır.

Yarışmalardaki ilgili taraflar aynı zamanda jüri kompozisyonunu yansıtmaktadır. Çoğunlukla, jüri yarışma açan kurum ve mimarlık toplumu tarafından tayin edilmektedir. Yarışmayı açan kurum güçlü bir pozisyondadır ve jürinin çoğunluğunu tayin edebilmektedir (URL-18). Kurum aynı zamanda kazanan projeyi uygulamak ve finansal risklerini üstlenmek durumundadır. Sonuç olarak, yarışma sistemini mimari politika programlarının içine hapsetmek yeterli olmamaktadır. Yarışmaların sürdürülebilirliği ve pozitif yaklaşım sağlayabilmek adına isteklerinin karşılanması gereken kişi mimarın işverenidir. Mimarlık topluluğu güçlü bir yarışma kültürü arzulamaktadır. Bu durum potansiyel işveren (mimari politika programları tarafından görevlendirilen kamu sektörü ve pazar koşullarının görevlendirdiği özel yatırımcılar) arasında bir işbirliği gerektirmektedir. Bu sistemin güç sahibi yarışma açan kurumlar arasında neden güvenliğinin sağlanması gerektiğinin güçlü bir nedenidir.

3.3 Diyalog Tabanlı Yarışma (DTY)

Diyalog tabanlı yarışmalar geleneksel yarışma formları olan eskiz yarışması (Bergdoll, 1989) ve davetli yarışma üzerine sürece yayılmış organize görüşmelerin eklenmesiyle şekillenmektedir. Süreç boyunca katılımcı ekipler birkaç oturumda birbirleriyle ve yarışma paneli üyeleri ile bir araya gelmektedir. Bu oturumlarda final tasarımını şekillendirmek adına açık bir şekilde fikir ve planlarını sunmakta ve üzerinde tartışmaktadırlar.

Mimari yarışmaların tarihsel evrimi yaratıcılık, meşruluk ve verimlilik kavramları arasında değişen dengeler olarak algınabilir. Dengenin bu üç kavram arasındaki değişimi aynı zamanda diyalog tabanlı yarışmanında değerini karakterize etmektedir. Fakat, yeni bir denge kurmak katılımcı ve yarışmacıların başka kaygılar duymasını gerektirmektedir. Başka bir deyişle, diyalog tabanlı yarışmaların sürdürülebilirliği birçok farklı durumun başarılı şekilde üstesinden gelmekle mümkün olmaktadır.

Tarihi 2500 yıl öncesine dayanan bir kurumun standartlarının, değerlerinin ve içinde bulunduğu toplumun kaygılarının değişmesi olağandır. Mimari yarışmalara diyaloğun dahil edilmesi aslında süregelen standart, değer ve şu anki toplumun kaygılarının bir yansımasıdır (Kreiner).

Jacobsen, Jensen ve Kreiner tarafından 2010 yılında yürütülen DTY (diyalog tabanlı yarışma) uygulamasının özeti şu şekildedir.

Bu DTY, bir ilkokul binası ve bir kütüphane binasını kapsayan Danimarka'da önemli bir kentte sınır bölgesinde yer alan bir belediye kapsamında yapılmıştır. Belediyenin istekleri arasında sadece iyi bir tasarım elde etmek değil, sürdürülebilir yeşil bina ve pedagolojik ilkeler açısından ilerlemeler elde etmektir. Bu durumda sadece bir kaç kez denenmiş olan DTY yönteminin daha iyi bir tercih olacağına karar verilmiştir.

Ayrıntılı bir inceleme sonucunda 3 adet ekip seçilmiştir. Seçilen bu ekiplerin içinde sadece mimarlar yer almamaktadır. Değişik sivil toplum örgütlerinden mühendisler, oyun alanı tasarımcıları, sürdürülebilirlik ve yeşil bina uzmanları gibi farklı disiplinlerden kişiler de yer almaktadır. Bu ekipleri oluşturan çok disiplinli birleşim mimar ile diğer kaygıların erken entegrasyonu için önemli bir konudur.

Mimari ekiplerin organizasyonundaki kaygılar jüriye de yansıtılmıştır. Jüri kombinasyonu oluşturulurken sadece mimarlar değil uzmanlar da seçilmiştir. Sonraki aşamada yarışmaya katılacak olan ekipler jüri ile tanıştırılmıştır. Bu diğer yarışmalardan farklı bir durumdur. Normal şartlarda jüri ve yarışmacılar arasında sağlanan gizlilik ortadan kaldırılarak ekipler ile jüri bir araya getirilirmiştir. Tüm süreç beş aşamadan oluşturulmuştur.

1. aşamada: Yarışma duyurusu yapılarak, yarışma dosyası yarışmacılara ulaştırılmıştır. Bu dosya detaylı bir şekilde hazırlanmıştır. Program hazırlanırken ve tüm ihtiyaçlar belirlenirken yarışmayı açan kurum, bina kullanıcıları ve uzmanlarla uzun süreli çalışma yapılmıştır. Bu aşamada ekiplerin bu dosyayı incelemesi gerekmektedir.

2. aşama: Bu aşama atölye aşamasıdır. Ekipler ilk eskizleri ve fikirlerini sunarak, bu konuda geri besleme alarak çalışmalarını şekillendirmeleri sağlanmaktadır. Bu geribeslemeler ile çalışmalarını yenileyen ekipler bir sonraki aşamaya geçerler.

3. aşama: Bu aşama 2. aşamanın benzeridir. Yine bir atölye çalışması şeklinde gerçekleşen bu süreçte farklı olarak ekipler daha detaylı çalışmalar sunarlar. Ayrıca ilk planlarında sunulduğu bu süreçte yine geri bildirimler alınarak ekipler bir sonraki aşamaya geçmek üzere çalışmaya başlarlar.

4. aşama: Bu aşamada bir seminer ile beraber ekipler teslimlerini yaparlar. Bu seminerde 3 takım, uzmanlar, jüri, işveren ve tüm üçüncü kişiler yer alır. Ekipler resmi sunumlarını yaparlar.

5. aşama: Bu aşamada yarışma sonucunun duyurusu yapılır. Duyuru bir kamusal etkinlik şeklinde yapılır. 3 ekibe ait üç çalışmada bu etkinlik kapsamında sergilenerek panele katılımcılar tarafından değerlendirme yapılması istenir. Tüm bu değerlendirmeler kazanan ekibin açıklanmasından önce yapılır.

DTY süreci boyunca veri toplaması yapılmaktadır. 2. atölye aşamasında başlayan bu veri oluşturma işi yarışma sonunda kazanan açıklanana kadar devam etmektedir. 2. atölye aşaması, sonrasında ekiplerin aldıkları geri bilidirim ile yaptıkları çalışmalar ve hatta kamusal etkinlik kapsamında yapılan tüm değerlendirmelerin video kayıtları alınır. Seminer sırasında yapılan resmi sunumların kayıtları alınır. Ayrıca sürecin baş aktörleri ile yapılan ropörtajlar da veri deposına alınır. Bu baş aktörler sadece mimari ekipler değildir. Uzmanlar, jüri üyeleri ve hatta panele katılanlar dahil sürece dahil olmuş bir çok farklı fikirin kayıtları veri deposuna aktarılır. Röportajlar yarışmanın tüm sürecinde kazanan açıklanana kadar geçen süreçte yapılmıştır. Bu röportaj ve görüşmelerin odak noktası alışılmışın dışında olan bu yarışma türünün (DTY) sürecine dairdir.

Bu araştırmanın amacı yarışma ekipleri, jüri, katılımcılar ve uzmanların yoğun dialogları sonucu ne olacağının anlaşılmasıdır. Ancak deneysel çalışmalardan öğrenirken temkinli olmak gerekmektedir. Profesyonel olarak organize edilmiş DTY den elde edilen gözlemlerden çıkarılan dersler bunun gelecekte nasıl kullanılacağı değil bu tür yarışmaların hazırlanmasındaki endişelerin neler olabileceğidir.

DTY, mimari yarışmalardaki üç endişe olan yaratıcılık, verimlilik ve adalet arasındaki denge problemini çözmek üzere ortaya çıkmış bir öneridir. Bu dengeyi sağlamak üzere tabiki başka öneriler de olmuştur. DTY, üç endişe açısından değerlendirildiğinde çok farklı olumlu sonuçlar ortaya çıkarabileceğini kabul etmek gerkir.

DTY, iki yönlü olarak olumlu sonuçlar ortaya çıkarabilir. Bunlardan birincisi tüm çalışma boyunca geliştirilen fikirler ve eskizlere ait planları geri bildirim prosedürü uygulamaya yönelterek fikrin daha sağlıklı olgunlaşmasını sağlamak. İkincisi, bu sürecin sonunda oluşan nihai tasarımın, atölyeler ile geliştirilmiş, uzmanlar ile beraber ihtiyaçlara daha iyi cevap veren yatırımcıların talepleri ile uyumlu oluşudur.

4. SONUÇ VE ÖNERİLER

Şimdiye kadar yarışmalara dair çeşitli analizler, görüşler ve örnekler sunulmuştur. Bu sunulanların ışığında görülüyor ki mimari yarışmalar her ne kadar yapılı çevre ve mimarlık kurumu üzerinde yapıcı etkiler içerse de üst ölçekte önce mimarların sonra da toplumun ekonomik durumu üzerinde olumsuz etkiler oluşturmaktadır. Bu çalışma süregelen yarışma sistem ve düzenine eleştirel bir bakış açısıyla yaklaşmaktadır. Açık yarışmalarda oluşan yığılmaların neden olduğu maddi ve manevi kayıpların azaltılması amaçlı sınırlı katılım önerilmektedir. Fakat ülkemizde yarışmaların neredeyse tamamının devlet kurumları tarafından açılıyor olması sayı olarak yetersiz kalmasına neden olmaktadır. Dolayısıyla davetli yarışmaların ön plana çıkması ile birçok mimar yarışma hakkından mahrum kalacaktır. Bu noktada yarışma sayısını arttırmak amacıyla özel sektörün yarışma açması teşvik edilmelidir. Özel sektörün yarışma açmama nedenleri önceki bölümlerde anlatıldığı gibi kısaca sürecin hantallığı ve sürece dahil olamamalarıdır. Bu konuda tezin önerisi Kristian Kreiner'in önerdiği Diyalog Tabanlı Yarışma modelidir. Özel sektörün yarışma konusunda teşvik edilmesinden sonra açılan sınırlı yarışmalarda katılımcıları belirlemek bir diğer kaygılanılan durum olarak ortaya çıkmaktadır. Fransa'da izlenilen yöntem genç mimarların yarışma dışında kalmalarına neden olmaktadır. Çünkü ön seçim kurallarından biri açılan yarışmaya konu olan projeye eş değer bütçe veya ölçekte benzer programlı bir yapı ön koşuludur. Almanya bu konuda biraz daha esnek davranarak katılımcıların çoğuluğunu belirlendikten sonra, gençleri de dahil etmek adına kalan katılımcılar için bir kura yöntemi uygulamaktadır. Bu tezin önerdiği sistem farklı altyapıdan mimarları bir araya getirerek yarıştırmaktır. Bu yöntem davetli yarışmalarda olabildiğince farklı yaklaşımları elde etmek kadar genç mimarların önünü açmaktadır. Bunların yanında demokratik bir süreç elde etmek adına halkın ödemiş olduğu vergiler ile düzenlenen yarışmalarda halkı sürece dahil etme yoluna gidilmektedir. Jürinin belirlediği iki projeden kazananı halkın seçmesi ön görülmektedir. Aşağıda öneri modelin sistematiği yer almaktadır.

4.1 Yeni Bir Model Önerisi

Jack Nasar yarışmalar için kendi önerisini geliştirirken öncelikle yatırımcının yarışmanın uygunluğunu düşünmesi gerektiğini vurgulamaktadır (Nasar, 1999). Yatırımcının kendi kendine sorması gereken soru "Doğru bir yatırım yapıyor muyum?" olmalıdır. Yatırımcı yarışma için karar kıldıktan sonra yarışmanın konusu ve beklentilerine paralel şekilde türüne karar vermelidir. Eğer beklenti bir fikir ya da basit, artistik yönü kuvvetli bir proje üzerinde yoğunlaşmışsa açık yarışma en verimli yöntem olacaktır. Fakat amaç daha karmaşık bir yapı elde etmekse davetli yarışma daha uygun bir yaklaşım olarak görülmektedir. Bu aşamada açık yarışmalardan farklı olarak katılımcı mimar seçimi yapılmaktadır. Oldukça kritik olan bu basamak yarışmaların üç denge elemanından biri olan adaletin sağlanmasında en önemli faktörlerden biri olmaktadır.

Yarışmalarda kimlik gizliliği esasına dayalı olarak katılımcı, jüri ve işverenin diyaloğuna izin verilmemektedir fakat bu durum birçokları tarafından eleştiriye maruz kalmaktadır. Özellikle seçimin yatırımcının elinde olmaması daha kritik durumlara yol açabilmektedir. Jürinin yatırımcının istek ve ihtiyaçlarına cevap veremeyen projeleri seçmesi sonraları yarışma projelerinin realize edilememelerine neden olmaktadır. Bazen bu durumun tersi olmakta ve yatırımcı jüri üzerinde baskı oluşturarak kendi istediği projenin seçilmesine neden olabilmektedir. Her iki durumunda içinde barındırdığı olumsuzluklar oldukça fazladır. Halbuki yarışmalar mimar ve yatırımcı arasında var olabilir. Yatırımcının ihtiyaçlarını ve eğilimini keşfetmek için yüzlerce proje üretilmesini sağlamaktansa süreçte diyalog sağlayarak bu ihtiyaçları anlamaya çalışmak ve bu yönde proje üretmek daha verimli bir yöntem olarak görülmektedir. Mimari tasarım sürecinin en değerli fazı yatırımcının ihtiyaçlarını belirlemek için mimarın yatırımcı ile görüşmeleridir. Yatırımcı ve mimar sinerji ile çalışan iki ekip üyesi olabilmektedirler (Nasar, 1999).

Eğer bir yatırımcı yarışma konusunda istekliyse, başarı şansı iyi hazırlanmış ve iyi gözetilen bir yarışma ile artmaktadır. Almanya'da bir yarışma danışmanının verdiği bilgiye göre, iyi hazırlanmış bir yarışma yatırımcıya hesaplanan bütçenin bir 1.5-2 katına mal olmaktadır fakat yatırımcı bu maliyeti kazanan tasarım ile yapılacak bir bütçe tasarrufu ile telafi edebilmektedir. Yaratıcılık gereksinimi, verimlilik ve adalet dengesini sağlayan başarılı bir yarışma için Çizelge 4.1'de gösterilen üç faz

önerilmektedir. Bu anlamda iyi bir yarışma sağlam ve özenle hazırlanmış bir program, adaletli bir ön seçim ve iyi kurgulanmış bir değerlendirme süreci gerektirmektedir. Tabloda belirtilen eylemlerin uygulaması yarışma türlerine göre değişiklik gösterebilmektedir. Örneğin açık yarışmalarda gelişmiş bir tasarım arayan yarışmalardan farklı bir yol izlenebilemektedir.

Çizelge 4.1: Öneri model basamakları.

PROGRAM
• Detaylı bir program hazırlanması
ÖN SEÇİM
• Profesyonel bir danışman seçilmesi
• Farklı ölçeklerde ve altyapılarda mimarlardan bir katılımcı listesi oluşturulması
DEĞERLENDİRME SÜRECİNİ TASARLAMAK
• Jüri, işveren ve katılımcıların tanışması
• Atölye çalışmalarının organizasyonu
• Jüri öncesi değerlendirme ve teslim
• Açık panel ve değerlendirme sonuçlarının açıklanması

Faz 1: Program

Bir yarışmanın arsanın fizibilitesini, mekansal planlama ihtiyaçları ve bu ikisinin uyumunu değerlendirmek amacıyla detaylı bir programa ihtiyacı vardır. Bir yarışmanın başarısı büyük ölçüde programının formülasyonu ve yazılmasındaki özene bağlıdır. Nasar'ın yaptığı bir anket çalışmasına göre mimarların büyük çoğunluğu bir yarışmaya girip girmeme kararlarını tam ve açık bir programın varlığına göre vermektedir (Nasar, 1999). Programın yazılması ve yerine getirilmesi ve aynı koşullarda değerlendirmede açık bir amaç ve ahlaki zorunluluklar olmalıdır. Yetersiz programlar genellikle gerçekleştirilmeyen projeler olarak sonuçlanmaktadır.

Çizelge 4.2: Program modelinin karma listesi (Nasar, 1999).

Programı planlamak

- Program amaçlarını belirlemek
- Program içeriğini belirlemek
- İhtiyaç duyulan bilgileri belirlemek
- Süreci, dizinleri, konuyu, programı, kuralları, sorumlulukları yatırımcı ile belirlemek
- Birincil bilgi kaynaklarını belirlemek

Yatırımcının organizasyon ve felsefesini anlamak

- Organizasyonun, görünümün ve felsefenin doğası
- Organizasyon fonksiyonu ve iletişim süreci
- Süregelen süreçteki tatmin ve tatminsizlikler
- Kullanıcı amacını belirlenek

Proje amaçlarını kurgulamak

- Fonksiyonel amaçlar
- Formla bağlantılı amaçlar
- Zamanla bağlantılı amaçlar

Veri araştırmasını organize etmek

- Proje ile ilgili durumların toplanması ve organize edilmesi
- Anket ve görüşmeler
- Literatür araştırması
- Süregelen operasyon ve durumların gözlemlenmesi
- Yatırımcıdan arkaplan bilgileri
- Benzer yapıların ve işlemlerin gözden geçirilmesi
- Yapı fonksiyonuyla ilgili durumların toplanması
- Yapı formuyla ilgili durumların toplanması
- Yapı ekonominisiyle ilgili durumların toplanması
- Zamanla (tarihi, şimdiki, gelecekteki) ilgili durumların toplanması

Bilgiyi analiz etmek

- Toplanan durumları analiz etmek
- Fonksiyonel mekan standartları
- Mekansal ihtiyaçların listelenmesi
- Mekansal diyagramlar

Aktiviteler arası etkileşim örüntüsü

Fonksiyonel birimlerin yazılı tanımları

Konsept geliştirmek

Kavramsal alternatifleri ortaya çıkarmak, test etmek ve geliştirmek

Fonksiyonel konseptler geliştirmek

Form, ekonomi ve zamana bağlı konseptler geliştirmek

Bütçeye bağlı problemleri ve ihtiyaçları belirlemek

Fonksiyonel ihtiyaçlar

Form ihtiyaçları

Ekonomik ihtiyaçlar

Proje etkisini göz önünde bulundurmak

Yatırımcının organizasyonu ve operasyonları üzerindeki etkisi

Toplumsal ve ekolojik etkileri

Programın gözden geçirilmesi ve hataların düzeltilmesi

Listede geçen her basamak farklı yarışmalar için farklı şekilde kombinlenebilir (Çizelge 4.2). Yarışmanın ihtiyacına göre program elemanları değişiklik gösterebilmektedir. Mimarın yarışma ile ilk etkileşim alanını oluşturan şartname ve program doğru bir şekilde hazırlandığı takdirde mimarı doğru yönlendirme gücüne sahiptir. Bu sebeple yarışmayı tüm boyutlarıyla ele almak programın hazırlanmasında en gerekli ihtiyaçtır. Programı sadece ihtiyaç listesine indirgemek projenin sonraki aşamalarında bir çok olumsuzlukla karşılaşılacağının bir göstergesi olmaktadır.

Faz 2: Ön seçim

Davetli yarışmalarda katılımcı mimarların belirlenmesi yarışmadan yarışmaya farklılık göstermektedir. Herhangi bir standardı ya da kuralı olmayan bu eylem proje değil mimar seçimi olarak tanımlanabilir. Kimi zaman yarışma açan kurum davetli yarışmaları iki aşamalı düzenleyerek ilk aşamada açık yarışma yöntemine başvurarak proje üzerinden bir değerlendirme yapabilmektedir. Özellikle Berlin'in yeniden inşasında açılan yarışmalarda yarışacak bazı mimarlar belli iken, daha lokal ve deneyimsiz mimarlara şans tanımak adına boş bırakılan kontenjanlar için açık yarışmalar ya da noter huzurunda yapılan kuralar düzenlenmiştir. Bir diğer yöntem

Fransa'da da uygulandığı gibi davetli mimarları portfolyoları ve önceki deneyimleri üzerinden belirlemektir. Fakat yöntemin çok eleştirilmesi deneyimsiz genç mimarlara hiç şans tanımamasından kaynaklanmaktadır.

Jack Nasar yarışmalarda profesyonel danışmanlık hizmeti alınması gerektiğini vurgulamaktadır (Nasar, 1999). Bu tezin önerdiği model ön seçimin profesyonel danışmanlar ve yatırımcı ile beraber yapılması gerektiğinin altını çizmektedir. Ülkemizde birkaç farklı kurumun kendi yarışma yarışma yönetmeliği mevcuttur. Fakat bu konudaki en derin bilgi ve deneyim Mimarlar Odası'nındır. Ayrıca Mimarlar Odası'nın tarafsız tavrı yarışmalar konusunda güvenilirlik açısından tatmin edicidir. Ayrıca, Architects' Council of Europe (ACE) Başkanı George Pendl, mimarlar, potansiyel katılımcılar ve yatırımcılar arasında bir anlaşma yapılmasını ve bu anlaşmanın ancak temsilci organizasyon ve örgütlerce yapılabileceğini savunmaktadır (Pendle, 2012). Mimarlar Odası bünyesinde oluşturulacak bağımsız bir "Yarışmalar Grubu"nun, yatırımcıya program hazırlanmasından katılımcı mimarların seçilmesine, atölye çalışmalarının organizasyonundan değerlendirme aşamasına kadar danışmanlık hizmeti vermesi öngörülmektedir. Özellikle katılımcı mimarların seçilmesinde bu gruba büyük bir sorumluluk düşmektedir. Mimarlar arasında adaletin sağlanması bakımından eşit şartların yaratılması ve herkesin eşit yarışma şansının olması, birinin diğerinden öncelikli konumda olmaması dikkat edilecek hususların başında gelmektedir.

Öneri yarışma modelinde yarışmaya katılmak isteyen mimarlar Yarışmalar Grubuna portfolyoları ile başvuru yapacaktır. Yarışmalar grubu gelen başvuruları üç havuz altında toplayacaktır. Bu havuzlar başvuran ekiplerin önceden ödül aldığı yarışma sayısı, profesyonel mimarlık hizmeti ölçeği ve meslek süresine göre oluşturulacaktır. Bu üç faktörün bileşeninden sadece ofis ölçeği baz alınarak yapılan kategorizasyona göre daha belirsiz ve daha dinamik gruplar oluşturulması öngörülmektedir. Sonra ki aşamada yarışmanın belirlenen katılımcı sayısı ihtiyacına göre bu havuzlardan noter huzurunda kura çekilecektir. Nasar'ın önerdiği bir başka yöntem çok genç ekiplerin daha deneyimli ekipler ile eşleştirilmesidir. Aynı yöntem tezin önerdiği model içinde geçerlidir. Kategorizasyon yapılırken Yarışmalar Grubu gerek gördüğünde eşleştirme yapma olanağına sahip olacaktır. Amacın mümkün olan en demokratik yarışma

ortamının sağlanması olan bu sistemde her mimarın yarışma hakkının gözetilmesi hedeflenmiştir.

Faz 3: Değerlendirme sürecini tasarlamak

Yeni yarışma modelinin değerlendirme fazında büyük ölçüde DTY kuralları geçerli olacaktır. Bir dizi toplantılardan oluşan değerlendirme fazı süregelen yarışmalardan farklı olarak tasarım sürecinin sonunda değil, tasarım süreci ile eş zamanlı ilerlemektedir. Rekabetçi diyaloğun hakim olduğu bu aşamada yarışmacılar, yatırımcı ve jüri kontrollü bir iletişim içinde olacaktır. Tarafların işbirliği içinde çalışmasını hedefleyen öneri, demokratik tarafını korumak adına kamuyu projelerden haberdar etmekte ve son seçimi kendisine bırakmaktadır. Aşağıdaki tabloda değerlendirme sürecinin basamakları belirtilmektedir (Çizelge 4.3).

Çizelge 4.3: Değerlendirme süreci basamakları.

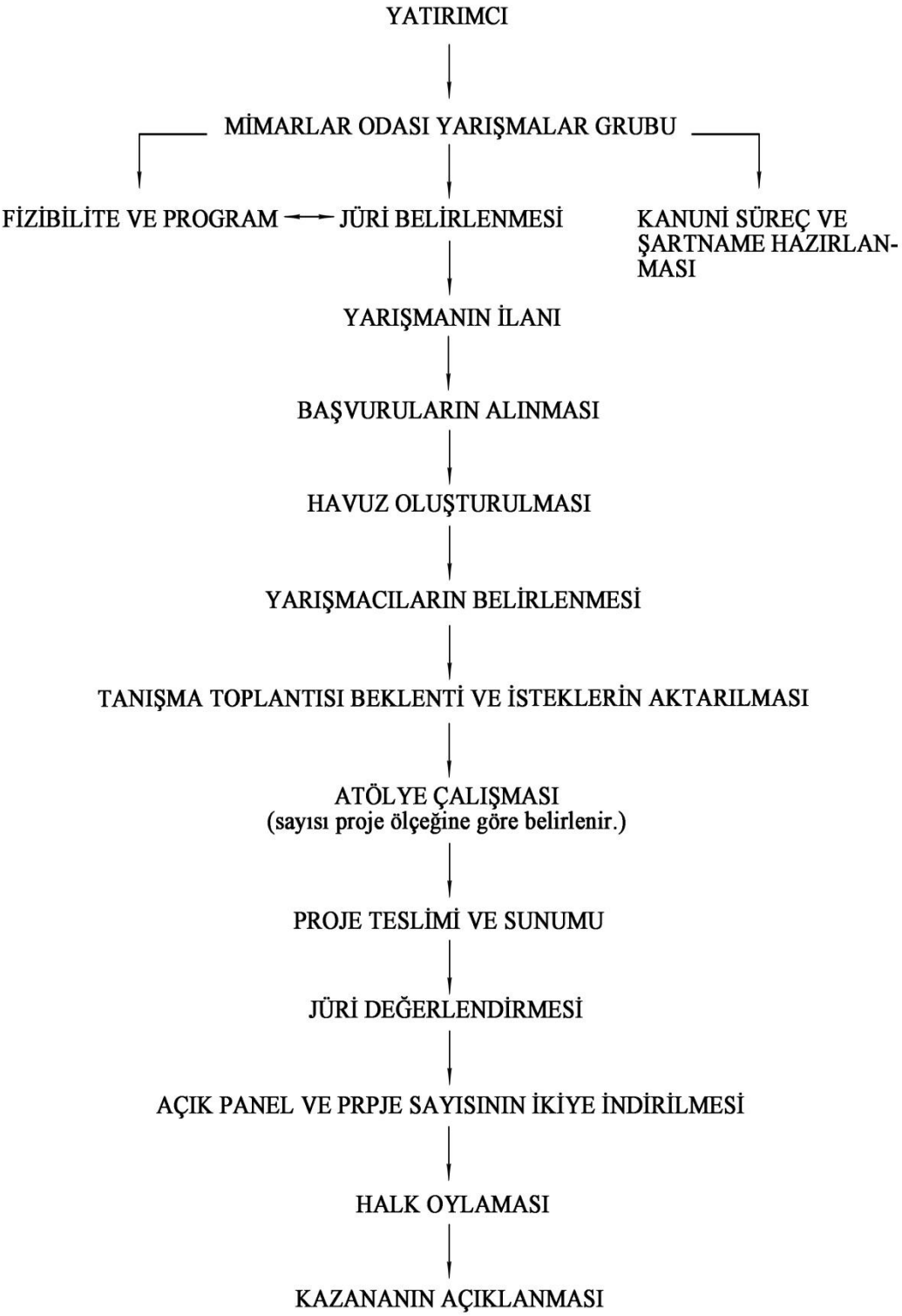
Tanışma Toplantısı	Jüri, işveren ve katılımcı ekipler bir araya gelir.
Atölye çalışması 1	Tüm ekiplerin katılımıyla ilk eskiz çalışmaları sunulur. Geribesleme yapılır.
Atölye çalışması 2 (proje ölçeğine bağlı olarak sayısı arttırılabilir.)	Tüm ekiplerin katılımıyla daha detaylı planlar sunulur. Geribesleme yapılır.
Jüri öncesi değerlendirme ve teslim	Bir seminer ile ekipler teslimlerini ve sunumlarını yaparlar.
Açık panel, sergi ve halk oylaması	Kamusal etkimlik şeklinde halk oylaması yapılır ve yarışma sonuçları duyurulur.

Öneri yarışma modelinin değerlendirme süreci jüri, yatırımcı ve katılımcı mimarların tanışma toplantısıyla başlamaktadır. Bu toplantı mimarın jüri ve yatırımcının yaklaşımını anlaması açısından önemlidir. Ön kolokyuma benzer şekilde kurgulanan bu toplantıda karşılıklı beklentiler açıklanmaktadır. Tanışma toplantısından alınan ipuçları ile ilk fikirlerini oluşturan ekipler ilk atölye çalışmasında çalışmalarını jüri, işveren ve diğer ekipler ile paylaşmaktadır. Yatırımcının talebi ve alınan

geribeslemeler ile sürekli devam eden veri toplama durumu yarışmacıların atölye çalışmaları dışında fikirlerinin oluşmasında önemli rol oynamaktadır. Bu çalışmalarda yer alan uzmanlar ve üçüncü kişiler uzmanlık alanlarına göre tasarımın gelişmesi amaçlı söz sahibi olabilmektedir. Yarışma projesinşn ölçeğine göre gerekliyse ilk atölye çalışmasının ardından tasarımlarını detaylandıran yarışmacılar ikinci bir atölye çalışmasında bir araya gelmektedirler. Bir öncekine benzer şekilde bu çalışmada detaylandırılan projeler paylaşılır ve yatırımcı, jüri ve uzmanların görüşleri alınır. Bu atölye çalışmasından sonra ekipler bireysel çalışmalarına devam ederler ve nihai projelerini hazırlarlar. Sonraki aşamada ekipler son teslimlerini bir sunum ile beraber gerçekleştirirler. Bu sunum aynı zamanda bir jüri öncesi değerlendirme niteliği taşımaktadır.

Teslimlerin arkasından jürinin bağımsız değerlendirmesi oldukça önemlidir. Tasarımların oluşmasında yönlendirici olarak sözsahibi olan yatırımcı bu aşamada jürinin kararına saygı duymaktadır. Jüri değerlendirmesi sırasında iki adet birinci seçmektedir. Jürinin değerlendirmesinden hemen sonra sonuçların duyurulması bir açık panel şeklinde olmaktadır. Halkında katılımıyla gerçekleşen etkinlikte ekipler projelerini tanıtma imkanı bulmaktadır. Jürinin seçtiği iki adet birinci halk oylamasına sunulmaktadır ve kazanan bu şekilde belirlenmektedir. Halkın oy sahibi olarak bulunduğu bu etkinlikte sonuçlar duyurulmakta ve genel bir değerlendirme yapılmaktadır (Çizelge 4.4).

Çizelge 4.4: Öneri model süreç tablosu.

4.2 Sonuç

Hazırlanan tezin amacı süregelen mimari yarışmalara eleştirel bir gözle bakmaktır. Mimari yarışmaların arkasında saklanan ve çoğu zaman dile getirilmeyen kaygıları belirlemek ve onları analiz etmek sürecin ilk önemli basamağıdır. Kaygıların daha iyi anlaşılması adına çalışmaya yarışmaların tarihsel gelişimi ile başlanılmıştır. Farkedilmiştir ki yarışmalar 2500 yıldan fazla süredir birçok olumsuzluklara rağmen terkedilmemiş ama zaman içinde evrilmiştir. Özellikle günümüz modern yarışmalarının temellerinin Fransız İhtilali ile atılmış olması yarışmaların mimarlar için bir hak arayışı alanı olduğunu göstermektedir. Türkiye'de benzer şekilde mimarların büyük çabaları sonucunda elde edilen yarışma hakkı, kendine diğer dünya ülkelerindeki kadar geniş yer bulamamıştır. Cumhuriyet tarihi boyunca açılan yarışma sayısı maalesef Almanya veya Fransa'nın neredeyse iki yılda açtığı yarışma sayısından azdır. Bu ülkelerde yarışma kurumu belirli yasalarla garanti altına alınmış hatta tüm kamu yapıları için bir zorunluluk haline getirilmiştir. Bu nedenle birçok Avrupa ülkesinde her yıl açılan yarışma sayısı Türkiye'ye oranla oldukça fazladır. Yarışmaları sadece Türkiye ölçeğinde değerlendirmemek farklı yarışma model ve sistemlerini tanımak adına olumlu bir adım olmuştur. Fransa ve Almanya'da idealize edilmiş yarışma modellerinin varlığı benzer yaklaşımların Türkiye içinde denenebileceğinin bir göstergesi olarak kabul edilmiştir. Fakat her ne kadar yarışma sayıları oldukça fazla ve iyi çalışan bir sistem oturtmuşlarsa da bazı problemlerin göz ardı edilmesi imkasızdır. Bu ülkelerde açık yarışmaların neredeyse hiç açılmadığı ve tüm yarışmaların davetli olduğu görülürken aynı zamanda mimarların yarışma haklarının çoğu zaman ihlal edildiği görülmüştür. Önseçim yapılırken uygulanan birçok kriter yarışmacıların portfolyolarında en az bir adet yarışma konusuna benzer bir yapı yapılmış olmasını şart koşmaktadır. Bu durum özellikle genç ekipler için yarışmadan dışlanma anlamına gelmektedir. Önemli olan herkesin yarışmalara katılımını mümkün kılmaktır. Çünkü bu aynı zamanda yarışmalarda ulaşılmak istenen çeşitliliğe imkan sağlayacaktır.

Yarışma olgusunun evriminin incelenmesinden sonra analiz bölümüne geçilmiştir. Bu bölümde yarışmaların arkasındaki kaygıların yanı sıra yarışmak eyleminin başka

disiplinlerdeki anlamı ve etki alanları irdelenmiştir. Bu araştırma ile yarışma kurumuna başka perspektiflerden bakabilmek ve üretilecek yeni model için bazı prensip kararlar yaratılması hedeflenmiştir. Daha verimli ve demokratik bir yarışma modelini üretirken yarışmaların içinde bulundurduğu kaygıları analiz etmek ve bu kaygıları en aza indirgeyecek bir yaklaşım benimsenmiştir. Analiz edilen bu kaygılar yarışma içinde farklı dengeler oluşturan yaratıcılıkve nitelik gereksinimi, savurganlık ve adalettir. Özellikle yaratıcılık ve nitelik gereksinimi ile savurganlık arasında hassas bir denge mevcuttur. Yaratıcılık gereksinimi adına süregelen yarışmalarda müsriflik meşrulaştırılmıştır. Birçok farklı çözümü bir arada görebilmek ve değerlendirebilmek yarışmaların en önemli özelliğidir. Bu özelliği katılımcı sayısının artışına bağlamak bir noktadan sonra önce mimarlar sonra toplum üzerinde karşılanamaz zararlara neden olmaktadır. Ödül kazanamayan yarışmacıların harcadığı para, zaman ve efor kaybı mimarların sırtına yüklenirken, diğer yandan yatırımcıları memnun etmektedir. Bir diğer kaygı adalet, yarışmacıların eşit koşullarda yarışıp değerlendirilmelerini şart koşmaktadır. Her bir yarışmacının yarışma hakkına sahip olması ve adil bir şekilde değerlendirilmesi yarışmaların sürdürülebilirliği açısından oldukça önemlidir. Adil değerlendirmenin içinde barındırdığı birçok ikilem mevcuttur. Her yarışmanın kendi dinamikleri içinde çözümlenmesi gereken bu ikili durumlar ancak işinin ehli ve deneyimli jürinin varlığı ile kontrol altında tutulabilmektedir.

Bu tez önerisini Diyalog Tabanlı Mimari Yarışmalar (DTY) üzerinden geliştirmektedir. Kimlik gizliliği nedeniyle ortadan kaldırılan yatırımcı, jüri ve yarışmacı mimar arasındaki dolaysız iletişim bu modelin temel yapı taşıdır. Birçok mimar tarafından tasarım sürecinin en verimli anı olarak kaydedilen iletişimin yasaklanması bir başka çıkmaz olan savurganlığı gündeme getirmektedir. Çünkü tasarımcıyı doğru bir şekilde yönlendirip en uygun çözüme ulaşmak yerine yüzlerce mimarı aynı konu üzerinde çalıştırıp yüzlerce farklı çözüm içinde en iyisini aramak daha demokratik bir yol olarak öne çıkmaktadır. Fakat öneri modelde DTY'nın uyguladığı yönteme paralel olarak iletişim tabanlı bir davetli yarışma usulü belirlenmiştir. Önceden planlanmış oturumlarda yarışmacılar, yatırımcı ve jüri bir araya gelmektedir. Bunlardan ilki tanışmak ve beklentileri aktarmak, ikincisi ve eğer gerekli görülüyorsa sonraki birkaçı proje kritiği almak ve daha sonraki teslim ve sunum için organize edilmektedir. En son oturum ise projelerin halka tanıtılması ve

kazananın belirlenmesi için yapılmaktadır. Bu modelde önceden belirtilen endişelerden biri olan yarışma hakkını korumak profesyonel bir danışman ekibinin kontrolü sağlamasıyla mümkün kılınmaktadır. Mimarlar Odası genelinde oluşturulacak bir Yarışmalar Grubu yarışmanın program hazırlama sürecinden sonuçların açıklanmasına kadar geçen süreci yönetmekle görevli olacaklardır. Önseçimi de yapacak olan danışman grup yapılan başvurular sonucunda portfolyoların içeriğine göre 3 ya da 4 adet kategori belirleyecek ve yarışmacı sayısı ihtiyacına göre her kategoriden noter huzurunda yapılacak olan bir kura ile yarışmacıları belirleyecektir. Böylece her yarışmada farklı deneyimde, ölçekte ve altyapıda en az bir ekip olabilecektir. Jürinin değerlendirmesi sonucu belirlenen iki projeden halk oylaması sonucu kazanan belirlenecektir. Sunulan bu yeni model ile yarışmaların arkasındaki kaygılara cevap olarak daha verimli ve demokratik bir yarışma modeli üretilmesi hedeflenmiştir.

KAYNAKLAR

Aygün, Metin (2004). "Tarihsel Dönemeçte Proje Yarışmaları", Dosya: Her Daim Gündemde: Yarışmalar, Mimarlık Dergisi, Sayı:320 :33

Başbuğ, Tamer (2007). Ulusal Mimarlık Yarışmaları Sempozyumu, Tuba Çakıroğlu (Ed)., İzmir, TMMOB Mimarlar Odası İzmir Şubesi: 10-12

Bergdoll, B. (1989). The Experimental Tradition. Essays on Competitions in Architecture, H. Lipstadt. Competing in the Academy and the Marketplace: European Architecture Competitions 1401-1927, New York, Princeton Architectural Press: 21-45.

Collyer, G. Stanley (2004). Competing Globally in Architectural Competitions, USA, Wiley Academy Press: 8-17

Çırakoğlu, Alişan (2009). Ulusal Mimarlık Yarışmaları Sempozyumu II, Tuba Çakıroğlu (Ed), İzmir, TMMOB Mimarlar Odası İzmir Şubesi: 62

Elmas, Erdoğan (2007). Ulusal Mimarlık Yarışmaları Sempozyumu, Tuba Çakıroğlu (Ed)., İzmir, TMMOB Mimarlar Odası İzmir Şubesi: 14

Forlati, Silvia (2012), Making Competitions, Silvia Forlati, Anne Isopp, Astrid Piber (Ed) ,Wien, SpringerWienNewYork Press: 277

Gausa, Manuel (2003). The Metapolis Dictionary of Advanced Architecture, Barcelona, Actar: 123

Haan, de Hilde ve Haagsma, Ids (1988), Architects in Competition: International Architectural Competitions of the Last 200 Years. New York, Thames and Hudson: 59-62

İdil, Baran (2007), Ulusal Mimarlık Yarışmaları Sempozyumu, Tuba Çakıroğlu (Ed)., İzmir, TMMOB Mimarlar Odası İzmir Şubesi: 19-23

Kahvecioğlu, Hüseyin (2013), "Yarışma Mitinin Yapıbozumu", XXI Dergisi Sayı:118 :44

Lipstadt, H. (Ed) (1989). The Experimental Tradition. New York, Princeton Architectural Press: 33-45

Mimar Abidin (1933), "Memlekette Türk Mimarların Yarınki Vaziyeti", Arkitekt Dergisi Sayı: 29 :131

Nasar, L. Jack (1999). Design by Competition: Making Design Competition Work. Cambrigde, Cambridge University Press: 15-60

Önür, Selahattin (2008), ODTÜ Mimarlık Projeler 1 Yarışma Projeleri 2000-2008 A. Savaş (Ed), Mimarlıkta Yarışma Kültürü, Günümüz Yarışmalarında Eğilimler ve ODTÜ XXI. YY. Mimarlık Yarışmalarının Genel Bir Yorumu, Ankara, ODTÜ Yayınları

Pendl, George (2012), Making Competitions, Silvia Forlati, Anne Isopp, Astrid Piber (Ed) Wonderful Chances to Success and Abuse, Wien, SpringerWienNewYork Press: 274-277

Proudhon, Pierre-Joseph (2012), Ekonomik Çelişkiler Sistemi ya da Sefaletin Felsefesi. İstanbul, Kaos Yayıncılık: 146-148

Ryle, G. (2000). Dilemmas. Cambridge, Cambridge University Press.

Seraji, Nasrine (2004). Competing Globally in Architectural Competitions, Stanley Collyer, Competitions By Country- France, USA, Wiley Academy Press

Sepin, Yavuz Selim (2007), Ulusal Mimarlık Yarışmaları Sempozyumu, Tuba Çakıroğlu (Ed), İzmir, TMMOB Mimarlar Odası İzmir Şubesi: 59-63

Soriano, Federico (2003), The Metapolis Dictionary of Advanced Architecture, Barcelona, Actar: 123

Yakut, Bilal (2007), Ulusal Mimarlık Yarışmaları Sempozyumu, Tuba Çakıroğlu (Ed), İzmir, TMMOB Mimarlar Odası İzmir Şubesi: 25-27

Wertheimer, Max (1959), Productive Thinking, New York, Harper Press

Aksu, Adnan (2013). "Mimari Tasarım/Proje Yarışmaları Kuramsal Söylem Üretebilir mi?", Dosya 31 Adres: http://www.mimarlarodasiankara.org/dosya/dosya31.pdf

Ağırbaş, Ercan (2013). "Akupunktur İğneleri" Dosya 31 Adres: http://www.mimarlarodasiankara.org/dosya/dosya31.pdf

Kreiner, Kristian (t.y.), Paradoxes of Architectural Competitions: The Competition Between Efficiency, Justice and Creativity Adres: http://www.arcom.ac.uk/-docs/proceedings/ar2010-0441-0450_Kreiner.pdf

Rönn, Magnus (t.y.), Architectural Policies, Regulation and Juri Dilemmas in Architecture Competitions Adres: http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:453814/FULLTEXT01.pdf

Sayar, Yasemin (1998), Modern Türk Mimarlığının seküler Türk kimliğinin oluşum sürecindeki rolü; mimari proje yarışmaları (1933-1950) (doktora tezi). Adres: https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/SearchTez

Sudjic, Deyan (2013). "Yarışmalar: Tehlikeleri ve Potansiyeli" Dosya 31 Adres: http://www.mimarlarodasiankara.org/dosya/dosya31.pdf

Till, Jeremy (2013), RIBA Competitions Accused of Exploiting Architects Adres: http://www.bdonline.co.uk/riba-competitions-accused-of-exploiting-architects/5051570.article

Url-1<*http://en.wikiarquitectura.com/*>, alındığı tarih: 10.12.2013

Url-2<*http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Louvre_-_Fa%C3%A7ade_est_d'apr%C3%A8s_Claude_Perrault.jpg*>, alındığı tarih: 10.12.2013

Url-3 <*http://www.yarismaylayap.com/yarisma?&filtre[yil]=2009*>, alındığı tarih: 10.12.2013

Url-4<*http://bettercities.net/images/17600/vietnam-veterans-memorial*>, alındığı tarih: 10.12.2013

Url-5<*http://pictify.com/user/Pompidou*>, alındığı tarih: 10.12.2013

Url6<*http://en.wikipedia.org/wiki/File:Paris_Opera_full_frontal_architecture,_May_2009.jpg*>, alındığı tarih: 10.12.2013

Url-7<*http://www.modernyapilar.com/wp-content/uploads/2011/03/Munih_Olimpiyat_Stadyumu.jpg* >, alındığı tarih: 10.12.2013

Url-8<*http://www.archilovers.com/p103786/Enlargement-National-German-Library* >, alındığı tarih: 10.12.2013

Url-9<*http://www.sbp.de/en/news/show/203-4th_Extension_of_the_German_National_Library_opened*>, alındığı tarih: 10.12.2013

Url-10<*http://rekabet.nedir.com/#ixzz2nXJqmK1U*>, alındığı tarih: 10.12.2013

Url-11<*http://ref.sabanciuniv.edu/tr/content/k%C3%BCresel-rekabet-konseyi*>, alındığı tarih: 01.12.2013

Url-12<*http://flickriver.com/groups/porto_collage/pool/interesting/>, alındığı tarih: 01.12.2013*

Url-13< *http://www.yarismaylayap.com/yarisma/index/gelibolu-yarimadasi-tarihi-milli-parki-kabatepe-tanitim-merkezi-fikir-projesi-yarismasi/304*, alındığı tarih: 10.12.2013

Url-14< *http://www.ibb.gov.tr/tr-tr/kurumsal/birimler/projelermd/documents/yayagecidi/default.htm*>, alındığı tarih: 10.12.2013

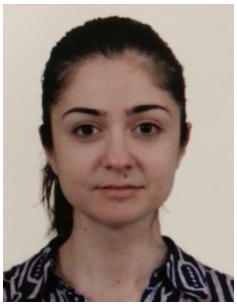
Url-15< *http://www.serero.com/projects/hellenikon/*> , alındığı tarih: 10.12.2013

Url-16< *http://www.promim.com/tr/oduller/yarismalar/kadikoy-meydani-haydarpasa-harem-yakin-cevresi-kentsel-tasarim-proje-yarismasi-1*>, alındığı tarih:10.12.2013

Url-17<*http://www.arkitera.com/haber/index/detay/kurbagalidere-vadisini-kadikoyluler-tasarlayacak/15913*>, alındığı tarih: 01.12.2013

Url-18 <*www.mo.org.tr/mevzuatDocs/ACF32F.doc*, alındığı tarih: 01.12.2014

ÖZGEÇMİŞ

Ad Soyad: Görkem Rabia Kanat

Doğum Yeri ve Tarihi: İstanbul, 14.08.1986

Adres: Safranbolu Caddesi C7-A Blok no:7 Konutkent-2 Çayyolu-Ankara

E-Posta: gorkemkanat@hotmail.com

Lisans: Orta Doğu Teknik Üniversitesi

Mesleki Deneyim ve Ödüller:

T.C.Yozgat İl Genel Meclisi-İl Özel İdare Binası ve AVM 2. Ödül

Antalya Kepez Belediyesi Sergi Ve Kongre Merkezi 1. Mansiyon

Adana Çukurova İlçe Belediyesi Hizmet Binası ve Kültür Merkezi 2. Mansiyon